

ÑANDE

Léi Guasu

DECIDAMOS
CAMPAÑA
POR LA EXPRESION
CIUDADANA

Editado por
Decidamos, Campaña por la Expresión Ciudadana
Colón 1700 esq. París
Teléfono: 425 850/2
Fax: 421 888
www.decidamos.org.py
enlace@decidamos.org.py

Diseño y diagramación: diseño tercermundo
Compuesto en la familia tipográfica Jeroky, 9/11 pts.
Impresión: Diego Cano
Tirada: 500 ejemplares
Reimpresión
Asunción, Paraguay. Octubre 2011

con el apoyo de:

Fondo Canada para Iniciativas Locales

Techaukaha

Ñe'ëndy	16
Moñepyrũmby	19
VORE I · Kuaapyrã Mopyrendaha rehegua, Derecho, Deber ha Garantía-kuéra rehegua	20
TEPYSĀ I · Kuaapyrã Mopyrendahakuéra rehegua	
ART.1 · Tetã pu'aka rehegua	21
ART.2 · Pu'akapavẽ jeheguiete rehegua	21
ART.3 · Estado ha tekuaí rehegua	21
TEPYSĀ II · Derecho, Deber ha Garantía-kuéra rehegua	
MOAKĀHA I · Tekove ha Tekoha rehegua	
PEHĒNGUE I · Tekove rehegua	
ART.4 · Derecho ojeikovévo rehegua	22
ART.5 · Tortura ha ambue tembiapo vai rehegua	22
ART.6 · Yvypóra rekove porã rehegua	22
PEHĒNGUE II · Tekoha rehegua	
ART.7 · Derecho tekoha resãi rehegua	23
ART.8 · Tekoháre ñeñangareko rehegua	23
MOAKĀHA II · Tekosã'y rehegua	
ART.9 · Yvypóra rekosã'y ha jeiko kyhyje'y rehegua	24
ART.10 · Tembiguáiramo jeiko'y rehegua	24
ART.11 · Libertad jepe'a rehegua	24
ART.12 · Ñemonambi ha ñembokoty rehegua	24
ART.13 · Deveháre preso jehoy rehegua	25
ART.14 · Léi pyahu ñembojevukuaa'y rehegua	25
ART.15 · Justicia jejupe apokuaa'y rehegua	25
ART.16 · Defensa juicio-pe rehegua	26
ART.17 · Proceso-hapegua derecho-kuéra rehegua	26
ART.18 · Ñemombe'u rembirupity rehegua	27

ART.19 · Prisión preventiva rehegua	27
ART.20 · Ma'erāpa pena rehegua	27
ART.21 · Tekove ñembokoty rehegua	28
ART.22 · Proceso jekuaauka rehegua	28
ART.23 · Añetegua jehechauka rehegua	28
ART.24 · Libertad, religión ha ideología rehegua	28
ART.25 · Teko tee ñeñanduka rehegua	29
ART.26 · Je'e je'eséva ha ikatúva oñemombe'u rehegua	29
ART.27 · Tembiporu marandu mosarambiha rehegua	29
ART.28 · Marandu jehupity rehegua derecho	30
ART.29 · Tekosã'ỹ periodismo-pe ñemba'apo rehegua	30
ART.30 · Señal electromagnética jerereko rehegua	31
ART.31 · Marandupavêha Estado mba'éva rehegua	31
ART.32 · Libertad atyrã ha ñeñandukarã rehegua	31
ART.33 · Derecho teko aňohapegua rehegua	32
ART.34 · Koty oñembotývare ndojepokóivo rehegua derecho	32
ART.35 · Kuatia máva kuaaukaha rehegua	32
ART.36 · Kuatiakuéra ha comunicaci3n privada rehe ndojepokóivo rehegua	32
ART.37 · Derecho oñembotovéo py'aremiandu oipota'ỹva rehegua	33
ART.38 · Derecho oñepysyrõvo opavavépe ou porãva rehegua	33
ART.39 · Derecho oñemuengoviávo perjuicio rehegua	33
ART.40 · Derecho oñemba'ejerurévo mburuvichakuérape rehegua	34
ART.41 · Derecho ojeguátavo ha ojepyátavo tekohápe rehegua	34
ART.42 · Libertad joaju apo haġua rehegua	34
ART.43 · Derecho de asilo rehegua	34
ART.44 · Tetãme ojehepyme'êva rehegua	35
ART.45 · Derecho ha garantía-kuéra oje'e'ỹva rehegua	35

MOAKĀHA III	· Jojareko rehegua	
ART.46	· Yvypora-kuéra peteïchapanteha rehegua	___ 35
ART.47	· Joja reko añete rehegua	_____ 36
ART.48	· Derecho joja kuña ha kuimba'évape ãuarã rehegua	_____ 36
MOAKĀHA IV	· Derecho oguerekova familia rehegua	
ART.49	· Ñemoñanga rehe ñeñangareko rehegua	___ 36
ART.50	· Derecho ojererekóvo familia rehegua	___ 37
ART.51	· Menda ha joajurei rapykuere rehegua	___ 37
ART.52	· Joaju menda rupi rehegua	_____ 37
ART.53	· Mitãnguéra rehegua	_____ 37
ART.54	· Mitã ñangareko rehegua	_____ 38
ART.55	· Sy reko ha túva reko rehegua	_____ 38
ART.56	· Mitã pyahukuéra rembiaporã rehegua	___ 38
ART.57	· Tekove ika'arúmava rehegua	_____ 38
ART.58	· Tekovekuéra oimba'ýva derecho rehegua	___ 39
ART.59	· Ñemoñanga mba'e teéva rehegua	_____ 39
ART.60	· Mbaretégui ñepysyrõ rehegua	_____ 39
ART.61	· Mitã reru yvy ári ha kuña imembýva resãi rehegua	_____ 40
MOAKĀHA V	· Ypykuéra Retã rehegua	
ART.62	· Ypykuéra retã ha ijatykuéra rehegua	_____ 40
ART.63	· Ypykuéra reko tee rehegua	_____ 40
ART.64	· Imba'e rereko oñondivepa rehegua	_____ 41
ART.65	· Derecho ojeparticipávo rehegua	_____ 41
ART.66	· Tekombo'e ha pytyvõ rehegua	_____ 41
ART.67	· Jejopy'ỹ rehegua	_____ 41
MOAKĀHA VI	· Tesãi rehegua	
ART.68	· Derecho tesãi rehegua	_____ 42
ART.69	· Tetã remimoimby tesãirã rehegua	_____ 42
ART.70	· Tekoporãmba ojoapytépe rehegua	_____ 42
ART.71	· Ka'amonge ñevende, hi'u ha jekuera jey rehegua	_____ 42
ART.72	· Mba'eapopykue jehecha rehegua	_____ 43

MOAKĀHA VII · Tekombo'e ha Aranduka rehegua	
ART.73 · Tekombo'e jehupyty ha ma'erāpa rehegua	43
ART.74 · Derecho arandu kuaa pyhy ha ñeporombo'évo jejoko'y rehegua	44
ART.75 · Máva pópepa oiva'erā tekombo'e rehegua	44
ART.76 · Estado oja'póva'erā katuetete rehegua	44
ART.77 · Ñe'ẽ teépe ñeporombo'e rehegua	45
ART.78 · Aporeko ñehekombo'e rehegua	45
ART.79 · Universidad ha mbo'eha yvateve rehegua	45
ART.80 · Viru tekombo'e pytyvorā rehegua	45
ART.81 · Tetā mba'e teéva tembikuaa rehegua	46
ART.82 · Iglesia Católica-pe tembiechakuaa rehegua	46
ART.83 · Tetāygua mba'ekuaa mosarambi ha impuesto jepaga'y rehegua	46
ART.84 · Ñembosaraikuéra ratapyña rehegua	47
ART.85 · Iguýre presupuesto-pe oiva'erā rehegua	47

MOAKĀHA VIII · Mba'apo rehegua

PEHĒNGUE I · Mba'apo rehegua Derecho-kuéra

ART.86 · Derecho oiva oñemba'apóvo rehegua	47
ART.87 · Ñemba'apopaite rehegua	48
ART.88 · Ñombojoavy'y rehegua	48
ART.89 · Kuñanguéra mba'apo rehegua	48
ART.90 · Mitāmba'apo rehegua	48
ART.91 · Ara oñemba'apo ha ojepytu'úva'erā rehegua	49
ART.92 · Mba'apo jehepyme'ẽ rehegua	49
ART.93 · Mba'apohárape ġuarā pytyvõ rehegua	49
ART.94 · Ñemongui'y jehepyme'ẽ rehegua	50
ART.95 · Seguridad social rehegua	50
ART.96 · Mba'apohára joaju rekosā'y rehegua	50
ART.97 · Ñe'ẽ ñome'ẽjoa rehegua	51
ART.98 · Huelga ha paro apo rehegua	51
ART.99 · Mba'apopegua léi ñemoañete rehegua	51
ART.100 · Derecho óga jeguereko rehegua	51

PEHĒNGUE II · Tetā rembijokuaipy rehegua	
ART.101 · Estado-pe omba'apovakuéra rehegua	52
ART.102 · Derecho oguerekóva Estado-pe ḡuarã omba'apóva rehegua	52
ART.103 · Jubilación rehegua	52
ART.104 · Oñemombe'uva'erãha katuete ojererekóva ha oñeganáva rehegua	53
ART.105 · Mokõi sueldo jererekokuaa'ỹ rehegua	53
ART.106 · Estado-pe omba'apóva responsabilidad rehegua	53
MOAKĀHA IX · Derecho Económico ha Reforma Agraria rehegua	
PEHĒNGUE I · Derecho económico rehegua	
ART.107 · Mba'apo he ñemumegua libertad rehegua	54
ART.108 · Mba'erepy gueroguata jejoko'ỹ rehegua	54
ART.109 · Mba'e tee reko rehegua	54
ART.110 · Derecho mba'e apoha ha apytu'ũ rembiapo rehegua	55
ART.111 · Empresa Pública ñeme'ẽ particular-pe rehegua	55
ART.112 · Estado mba'éva rehegua	55
ART.113 · Cooperativa-kuéra rehegua	55
PEHĒNGUE II · Reforma Agraria rehegua	
ART.114 · Reforma agraria rembireka rehegua	56
ART.115 · Reforma agraria ha okaraygua akārapu'ã pyrenda rehegua	56
ART.116 · Yvyguasu rekorei rehegua	58
MOAKĀHA X · Tetā ñemboguararã Derecho ha Deber	
ART.117 · Derecho tetā ñemboguararã rehegua	58
ART.118 · Voto moĩ rehegua	59
ART.119 · Voto moĩ atyha michivévape rehegua	59
ART.120 · Poravokuéra rehegua	59
ART.121 · Referendum rehegua	59

ART.122 · Ñeporanduguasu poguýpe ho'a'ýva rehegua	60
ART.123 · Tetãygua ikatuha omoñepyrũ léi apo rehegua	60
ART.124 · Partido Político-kuéra reko ha rembiaporã rehegua	60
ART.125 · Joaju política pegua rekosa'ỹ rehegua	61
ART.126 · Partido ha Movimiento-kuéra ikatu'ýva ojapo rehegua	61
MOAKĀHA XI · Tembiaporã tee rehegua	
ART.127 · Léi ñemoañete rehegua	61
ART.128 · Opavave rembipota itenondeva'erãha ha pytyvõ oiva'erãha rehegua	62
ART.129 · Servicio Militar rehegua	62
ART.130 · Tetã pysyrõhare rehegua	62
MOAKĀHA XII · Jeroviakuéra Leiguasu pegua rehegua	
ART.131 · Jeroviakakuéra rehegua	63
ART.132 · Oho'ýva Leiguasúre rehegua	63
ART.133 · «Habeas Corpus» rehegua	63
ART.134 · Amparo rehegua	65
ART.135 · «Habeas Data» rehegua	65
ART.136 · Juez-kuéra ikatúva ojapo ha ho'áva hesekuéra rehegua	66
VORE II · Tetã rekuái ñemohenda rehegua	68
TEPYSĀ I · Tetã ha estado rehegua	
MOAKĀHA I · Ñe'ẽ ropytakuéra rehegua	
ART.137 · Leiguasu pu'akapavẽ rehegua	69
ART.138 · Orden jurídico ñepysyrõ rehegua	69
ART.139 · Tetã reko rechaukaha rehegua	70
ART.140 · Ñe'ẽnguéra rehegua	70
MOAKĀHA II · Tetã ambue ndive ñomoirũ reko rehegua	
ART.141 · Tetã ambue ndive ñe'ẽme'ẽ rehegua	70
ART.142 · Ñe'ẽme'ẽ ñemondoro rehegua	71

ART.143 · Tetã ambue ndive ñomoirũ reko rehegua	71
ART.144 · Ñorairõ mbotove rehegua	71
ART.145 · Tetã arigua leikuéra reko rehegua	72
MOAKĀHA III · Tetãygua reko ha Ciudadanía rehegua	
ART.146 · Tetãygua tee rehegua	72
ART.147 · Máva tetãygua jepe'akuaa'ỹ rehegua	73
ART.148 · Derecho ñemboparaguairã rehegua	73
ART.149 · Nacionalidad heta rehegua	73
ART.150 · Nacionalidad ỹre jepyta rehegua	73
ART.151 · Nacionalidad honoraria rehegua	74
ART.152 · Ciudadanía rehegua	74
ART.153 · Ciudadanía jeporu jejoko rehegua	74
ART.154 · Poder Judicial añoite ikatúva ojapo rehegua	74
MOAKĀHA IV · Tetã Yvy ñemohenda rehegua	
PEHĒNGUE I · Apoukapy opaichagua rehegua	
ART.155 · Tetã yvy pu'akapavẽ ha ñembohasakuaa'ỹ ambue akãre rehegua	75
ART.156 · Estado sãmbyhyrã ñemohenda rehegua	75
ART.157 · Capital rehegua	75
ART.158 · Servicio tetãme ġuarãva rehegua	76
ART.159 · Departamento ha municipio-kuéra rehegua	76
ART.160 · Región-kuéra rehegua	76
PEHĒNGUE II · Departamento-kuéra rehegua	
ART.161 · Departamento sãmbyhyha rehegua	76
ART.162 · Oñekotevẽva rehegua	77
ART.163 · Tembiaporã rehegua	77
ART.164 · Viru tembiapópe ġuarã rehegua	78
ART.165 · Intervención rehegua	78
PEHĒNGUE III · Municipio rehegua	
ART.166 · Jeku'e jehegui rehegua	79
ART.167 · Municipalidad sãmbyhy rehegua	79
ART.168 · Tembiaporã katu rehegua	80
ART.169 · Óga ha yvy jererekóre, jehepyme'ẽ rehegua	81

ART.170 · Guerokopy ñangareko rehegua _____	81
ART.171 · Categoría rehegua _____	81
MOAKĀHA V · Fuerza pública rehegua	
ART.172 · Iptype oiva rehegua _____	82
ART.173 · Fuerza Armada-kuéra rehegua _____	82
ART.174 · Tribunal Militar-kuéra rehegua _____	82
ART.175 · Policía nacional rehegua _____	83
MOAKĀHA VI · Estado política económica rehegua	
PEHĒNGUE I · Tetã akārapu'ã rehegua	
ART.176 · Akārapu'ã mongakuaa rehegua _____	84
ART.177 · Apopyrã reko akārapu'ārã rehegua _____	84
PEHĒNGUE II · Viru ñeorganiza rehegua	
ART.178 · Mba'e herekopy Estado mba'éva rehegua _____	84
ART.179 · Tributo-kuéra ñemoi rehegua _____	85
ART.180 · Impuesto jo'a rehegua _____	85
ART.181 · Tributo jojareko rehegua _____	85
TEPYŚĀ II · Estado yta ha iñorganizaci3n rehegua	
MOAKĀHA I · Poder Legislativo rehegua	
PEHĒNGUE I · Opaichagua disposici3n rehegua	
ART.182 · Oiva ipype rehegua _____	86
ART.183 · Congreso-pe ñembyaty rehegua _____	86
ART.184 · Ñembyatykuéra rehegua _____	87
ART.185 · Cmara aty añondiveguáva rehegua _____	88
ART.186 · Comisi3n-kuéra rehegua _____	88
ART.187 · Poravo ha iñeime pukukue rehegua _____	89
ART.188 · Juramento térã ñe'ême'e rehegua _____	89
ART.189 · Senador-va hekove pukukue aja rehegua _____	89
ART.190 · Reglamento rehegua _____	89
ART.191 · Jepoko'y rehegua _____	90
ART.192 · Informe jerure rehegua _____	90
ART.193 · Ñehen3i ha ñehakã'i'o rehegua _____	91
ART.194 · Voto de censura rehegua _____	91
ART.195 · Comisi3n myesãkãharã rehegua _____	91

ART.196 · Ojogueraha'ỹva rehegua	92
ART.197 · Ikatu'ỹva rehegua	93
ART.198 · Ambue ikatu'ỹva avei rehegua	94
ART.199 · Mba'aporeja moneĩ rehegua	94
ART.200 · Mburuvichakuéra poravo rehegua	94
ART.201 · Tekokuaaha jepe'a rehegua	94
ART.202 · Ikatúva ojejapo rehegua	95
PEHËNGUE II · Leikuéra apo ha imoneĩ rehegua	
ART.203 · Moñepyrũ reko rehegua	97
ART.204 · Leirã ñemoneiha ikuaauka rehegua	97
ART.205 · Ñemoneĩ jeheguirei rehegua	97
ART.206 · Aporeko ñembotovepaiterã rehegua	98
ART.207 · Aporeko moambuepa'ỹrã rehegua	98
ART.208 · Mbotoveite'ỹ rehegua	99
ART.209 · Ñembotovepaite rehegua	99
ART.210 · Jehecha pya'e rehegua	100
ART.211 · Oñemboajéva ijehegui rehegua	100
ART.212 · Jehejarei rehegua	101
ART.213 · Ñemboaje ha jekuaauka rehegua	101
ART.214 · Ñe'ẽ ojeporútava rehegua	101
ART.215 · Tembiapo aty'ípe ñembohasa rehegua	101
ART.216 · Presupuesto guasu Tetã rehegua	102
ART.217 · Presupuesto ojeporúva'eráva rehegua	102
PEHËNGUE III · Congreso pegua Comisión Permanente rehegua	
ART.218 · Iypeguakuéra rehegua	103
ART.219 · Hemiaporã rehegua	103
ART.220 · Tembiapokue mombe'u paha rehegua	104
PEHËNGUE IV · Diputado-kuéra Cámara rehegua	
ART.221 · Iypegua rehegua	104
ART.222 · Diputado Cámara añoite rembiaporã rehegua	105

PEHĒNGUE V · Senador-kuéra Cámara rehegua	
ART.223 · Ipypegua rehegua _____	105
ART.224 · Cámara de Senadores añoite rembiaporã rehegua _____	105
PEHĒNGUE VI · Juicio Político rehegua	
ART.225 · Aporeko rehegua _____	106
MOAKĀHA II · Poder Ejecutivo rehegua	
PEHĒNGUE I · Presidente de la República ha Vicepresidente rehegua	
ART.226 · Imboguata rehegua _____	107
ART.227 · Vicepresidente rehegua _____	107
ART.228 · Tekotevêva rehegua _____	107
ART.229 · Are pukukue rehegua _____	108
ART.230 · Jeporavo rehegua _____	108
ART.231 · Tetāsāme jejupi'ỹ rehegua _____	108
ART.232 · Tetāsā japyhy rehegua _____	108
ART.233 · Pore'ỹ rehegua _____	109
ART.234 · Tetā Sāmbyhya'ỹ rehegua _____	109
ART.235 · Ikatu'ỹha rehegua _____	110
ART.236 · Ikatu'ỹha Leiguasu contra-pe oñesē rupi rehegua _____	111
ART.237 · Ojogueraha'ỹva rehegua _____	111
ART.238 · República Presidente rembiaporã tee ha hembiaoporã katu rehegua _____	111
ART.239 · República Vicepresidente rembiapopyrã katuete ha ikatúva rehegua _____	113
PEHĒNGUE II · Ministro-kuéra ha Ijaty rehegua	
ART.240 · Tembiaporã tee rehegua _____	114
ART.241 · Tekotevêva, tekojogueraha'ỹ ha jepoko'ỹ rehegua _____	114
ART.242 · Ministro-kuéra rembiapo tee ha hembiaapo katu rehegua _____	114
ART.243 · Ministro aty ha hembiaoporã tee ha hembiaoporã katu rehegua _____	115

PEHĒNGUE III · República Procuraduría General rehegua	
ART.244 · Oïva pype rehegua _____	115
ART.245 · Tekotevêvakuéra ha imoï rehegua _____	115
ART.246 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	116
MOAKĀHA III · Poder Judicial rehegua	
PEHĒNGUE I · Opaichagua disposición rehegua	
ART.247 · Tembiaporã tee ha ipypegua rehegua ____	116
ART.248 · Poder Judicial ku'e jeheguiete rehegua ____	116
ART.249 · Viru poru jehegui rehegua _____	117
ART.250 · Ñe'ême'ê rehegua _____	117
ART.251 · Juez-kuéra moï rehegua _____	117
ART.252 · Juez-kuéra ñemongui'ỹ rehegua _____	118
ART.253 · Juez jeprocesa ha jeity rehegua _____	118
ART.254 · Ikatu'ỹva rehegua _____	118
ART.255 · Jepoko'ỹ rehegua _____	119
ART.256 · Juicio apo rehegua _____	119
ART.257 · Tekotevêha oñepytyvõ justicia rembiapo rehegua _____	119
PEHĒNGUE II · Corte Suprema de Justicia rehegua	
ART.258 · Ipypegua ha oñekotevêva rehegua _____	119
ART.259 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _	120
ART.260 · Sala Contitucional rembiapo tee ha rembiapo katu rehegua _____	121
ART.261 · Ministro-kuéra Corte Suprema de Justicia pegua ñemonguí rehegua ____	121
PEHĒNGUE III · Magistratuta Consejo rehegua	
ART.262 · Ipypegua rehegua _____	122
ART.263 · Oñekotevêva ha tembiapo arekue rehegua ____	122
ART.264 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _	123
ART.265 · Tribunal de Cuenta ha ambue Magistratura ha temimoï pytyvõranguéra rehegua _____	123

PEHĒNGUE IV · Ministerio Público rehegua	
ART.266 · Iypeguakuéra hembiaporã rehegua _____	123
ART.267 · Tekotevêva rehegua _____	124
ART.268 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	124
ART.269 · Jeporavo ha jeiko arekue rehegua _____	125
ART.270 · Agente Fiscal-Kuéra rehegua _____	125
ART.271 · Cargo jejapyhy rehegua _____	125
ART.272 · Policía Judicial rehegua _____	125
PEHĒNGUE V · Justicia Electoral rehegua	
ART.273 · Ikatúva ojapo rehegua _____	125
ART.274 · Ñemoimba rehegua _____	126
ART.275 · Tribunal Superior de Justicia Electoral rehegua _____	126
MOAKĀHA IV · Ambue organismo-kuéra Estado pegua rehegua	
PEHĒNGUE I · Tetâygua pysyrôha rehegua	
ART.276 · Tetâygua pysyrôha rehegua _____	127
ART.277 · Ta'e ae, ñemoi ha ñemoingúi rehegua _____	127
ART.278 · Oñekotevêva, jogueraha'ÿ ha jepokuaa'ÿ rehegua _____	127
ART.279 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	128
ART.280 · Tembiaporã tee rehegua _____	128
PEHĒNGUE II · Contraloría General de la República rehegua	
ART.281 · Heko, hetakue ha oi arekue rehegua _____	129
ART.282 · Mombe'u ha jehechakue remiandu rehegua _____	129
ART.283 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	130
ART.284 · Jepoko'ÿ, ikatu'ÿva ha ñemongúi rehegua _____	131
PEHĒNGUE III · Banca Central del Estado rehegua	
ART.285 · Heko hembiaporã tee ha hembiaporã katu rehegua _____	131

ART.286 · Ikatu'ỹva rehegua _____	131
ART.287 · Ijoaju reko ha iñemongu'e rehegua _____	132
TEPYSĀ III · Estado de Excepción rehegua	
ART.288 · Kuaapyrã, mba'éicharõpa, ipukukue ha arapa'ũnguéra rehegua _____	133
TEPYSĀ IV · Leiguasu ñembopyahu ha iñemyatyřõ rehegua	
ART.289 · Ñembopyahu rehegua _____	135
ART.290 · Ñemyatyřõ rehegua _____	135
ART.291 · Tetã Atyuguasupavẽ moĩbahára pokatu rehegua _____	136
TEPYSĀ V · Temimoĩ ipahapegua ha sapy'agua	
ART.1 · _____	137
ART.2 · _____	137
ART.3 · _____	137
ART.4 · _____	138
ART.5 · _____	138
ART.6 · _____	138
ART.7 · _____	139
ART.8 · _____	139
ART.9 · _____	139
ART.10 · _____	140
ART.11 · _____	140
ART.12 · _____	140
ART.13 · _____	140
ART.14 · _____	141
ART.15 · _____	141
ART.16 · _____	141
ART.17 · _____	141
ART.18 · _____	141
ART.19 · _____	141
ART.20 · _____	142

Ñe'ëndy

- Aporeko: *Procedimiento, técnica.*
Ara pa'ũ: *Plazo.*
Arandukuaa: *Cultura.*
Ary Jevyjevyy: *Cada año, Anualmente.*
Ary: *Año.*
Ha'e ae: *Libre, por sí solo.*
Jerovia repy: *Fianza.*
Kyhyje'y: *Seguridad.*
Marā: *Mancha, defecto, impureza.*
Mba'ekuaaverā: *Fines científicos.*
Mbotove: *Denegar, rechazar.*
Mbo'ereko: *Sistema*
Moneĩ: *Permitir, consentir, aprobar.*
Ñavō: *Cada.*
Ñekuave'ẽjoja: *Reciprocidad.*
Nembojevyykuaa'y: *Irretroactividad.*
Nemoñanga: *Familia.*
Ñe'ẽmbohasahāra: *Intérprete.*
Ñe'ẽme'ẽ: *Promesa.*
Ñe'ẽngāra: *Abogado.*
Poguype'y: *Independiente.*
Pokatu - Pu'aka: *Poder.*
Pu'akapavē: *Soberanía.*
Pysyrō: *Defender*
(oñepysyrō: *se defiende*).

Teko Marangatu:	<i>Dignidad humana.</i>
Tekoavy repy:	<i>Multa.</i>
Tekome'ỹ, tembiapoukapy:	<i>Ley, resolución.</i>
Tekosã'ỹ:	<i>Libertad.</i>
Teko'ỹngatu:	<i>Accidente, catástrofe.</i>
Tekuái:	<i>Gobierno.</i>
Tekuaitára:	<i>Gobernador.</i>
Tembiapokue rechaukaha:	<i>Prueba</i>
Tembiaporã katu:	<i>Atribución.</i>
Tembiaporã tee:	<i>Deber.</i>
Tetã rembijokuai:	<i>Funcionarios o empleados públicos.</i>
Tetãve tee:	<i>Mayoría absoluta.</i>
Tetave tee'ỹ:	<i>Mayoría simple</i>
Tuva reko:	<i>Paternidad.</i>
Yta:	<i>Base, estructura, fundamento.</i>
Jeroviauka:	<i>Garantía.</i>
Monyrõhára:	<i>Reparador.</i>
Ra'ãngavoñaha:	<i>Sello.</i>
Guero'ỹro:	<i>Condenar, Censurar.</i>
Ijapy:	<i>Su límite.</i>
Tembiasakue:	<i>Historia, trayectoria.</i>
Mbohapy vorégui mokõi:	<i>Dos tercios.</i>
Irundy vorégui peteï:	<i>Cuarta parte.</i>

Moñepyrũmby

Tetã Paraguái, héra teépe oñembyatýva rupive Tetã Atyguasupavẽ Moĩmbahárape, imandu'ávo Tupãre, ohechakuaávo teko marangatu, omoañetepotávo tekosã'y, joja ha tekokatu omoañetévo tekuái tetãygua remoĩmbýva, tembijokuái rupiguáva, omongu'éva tetãygua voi ha ijahápe maymáva, omomba'e jeyjeývo ipu'akapavẽ ha ijeiko ha'e ae, ojehe'ávo mayma tetãre, omoañete ha omboaje ko Leiguasu.

Paraguay, jasyoteĩ, 20, 1992-me.

Vore 1

Kuaapyrã Mopyrendaha
rehegua, Derecho, Deber
ha Garantía-kuéra rehegua.

Tepysã I · Kuaapyrã Mopyrendahakuéra rehegua

ARTÍCULO 1 ·

Estado ha tekuaí* rehegua

Paraguái República opaite árama oikóta ha'e ae* ha pogupe'y*. Ha'e Estado ojeikohápe leietére ha oñeñangarekohápe tetãyguáre, ipeteĩ ha oñemboja'okua'yva ha oguerekopa'yva peteĩ hendápe ipokatu* sãmbyhyrã, Leiguasu ha leikuéra he'iháicha. Paraguái retã oipuru iñemboguatápe tekuaí tetãygua remimoĩmbýva, jokuaihára rupiveguáva, ijahápe tetãygua maymáva, opaichaguáva, ha iypendáva teko marangatu* jehechakuaápe.

ARTÍCULO 2 ·

Pu'akapavẽ* jeheguiete rehegua

Paraguái retãme pu'akapavẽ oĩ tetãyguakuéra pópe, ha áva oipuru ko Leiguasu omohendaháicha.

ARTÍCULO 3 ·

Tetã pu'aka* rehegua

Tetãyguakuéra oipuru ipu'aka vóto rupive. Tekuaí omboguata oñondive Poder Legislativo, Ejecutivo ha Judicial; maymáva oguereko hembiaporã tee, omanda'yre ojuehe; oñomoirũ, oñopytyvõ ha omaña ojuehe. Mavavéva ko'ã Poder ndikatúi ome'ẽ ijupe térã ambuépe, térã peteĩ yvypóra y'rõ yvypóra atýpe, pokatu oĩ'yva léipe, térã ombyatypa ipoguyépe pu'akáva oĩva. Dictadura osête voi léigui.

Tepysã II · **Derecho, Deber ha Garantía-kuéra rehegua**

Moakãha I · **Tekove ha Tekoha rehegua**

Pehẽngue I · **Tekove rehegua**

ARTÍCULO 4 ·

Derecho ojeikovévo rehegua

Mayma yvypóra oguereko ijeheguiete voi derecho oikovévo. Ko derecho iñañetéva'erã, ikatúma guive, maymávape oikove ypy guive isy ryepýpe. Juez ndaikatúi ojuka avavépe hembiaapo vaikuére. Estado oñanga- rekóva'erã mayma tekovére oñembyai'ỹ haña hete ha iñakãme, héra ha herakuã porãme. Léipe oíva'erã moõ mevépa petei tapicha ojapokuaa ojaposéva hetégui oipytyvõmbotávo mba'ekuaaverã térã tesãirã.

ARTÍCULO 5 ·

Tortura ha ambue tembiapo vai rehegua

Avavére ndojepuruva'erã tortura térã ñembosarái vai ojoja'ỹva yvypóra rekóre. Jejukupaguasu, tortura, yvypóra ñembohapykuerekañy mbaretépe, ha jeporojuka política-kuére, jepeve aréma oiko hague, ndopytareiva'erã.

ARTÍCULO 6 ·

Yvypóra rekove porã rehegua

Estado oñeha'ãne yvyporakuéra rekove iporã haña, ha upevarã omoïne tembiaporã ohechakuaáva oíha imbori-ahuetéva, oimbaporã'ỹva, imitãiterei, ha ika'arúmava. Estado oipytyvõva'erã avei oñemyesakã haña opa mba'e

tetãygua reko rehegua, mba'éichapa upéva ojoaju akarapu'ã ndive, tekoha ñembyai'y ndive, ha yvyporakuéra reko porãve ndive.

Pehẽngue II · Tekoha rehegua

ARTÍCULO 7 ·

Derecho tekoha resã rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho oikovévo tekoha hesãivape, oguerekopáva tekoverã. Tenondetegua tembiaporã, tekoháre ñeñangareko, oñembyai'y haña, iporã porãve haña, ha péicha omoirũ haña yvypóra akarapu'ã. Ko'ã tembipota rapykuéri oku'éva'erã leikuéra ha tekuaítára rembiapo.

ARTÍCULO 8 ·

Tekoháre ñeñangareko rehegua

Léi ohecháva'erã tembiapo ikatúva opoko vai tekoháre. Ikatu voi ojoko umíva umi tembiapo ohechakuaárõ ombyaíne haña. Ko tetãme ndojejapova'erã arma atómica, avei arma ahapyva ha onvenenáva tekoha; ko'áva ndaikatúi ojejapo, ojejeru ambue tetãgui, ojejogua, ojejeruko térã ojejeru; upéichante avei ndaikatúi oñemoinge ko tetãme ko'ãichagua veneno rembyre. Léi omoĩngekuua voi ko'ã ikatu'yva ojejeruko apytepe hetave mba'e ombyaikuaáva tetã resãireko. Léipe oíva'erã mba'éicharõpa oiko delito tekoha contra-pe ha mba'e castigo-pa oguerekóva'erã. Oñembyairõ tekoha oñemoporã jey ha ojehepyme'éva'erã.

Moakāha II · Tekosā'ỹ* rehegua

ARTÍCULO 9 ·

Yvypóra rekosā'ỹ ha jeiko kyhyje'ỹ* rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho oñeñangarekóvo hese ilibertápe ha kyhyje'ỹre oiko haḡua. Avavépe ndikatúi ojejopy ojapo haḡua Léi omanda'ỹva, térã ojejoko chugui ojaróvo Léi oproivi'ỹva.

ARTÍCULO 10 ·

Tembiguáiramo jeiko'ỹ rehegua

Ndaikatúi ojequereko tembiguái ramo yvypórape; upéicha avei ambue poguýpe jeiko, térã jejogua ha ñevende mávape. Léipe oiva'erã jokuaipy ikatúva ojejapo Estado-pe ḡuarã.

ARTÍCULO 11 ·

Libertad jepe'a rehegua

Avavégui ndaikatúi ojepe'a hekosā'y térã ojeprocessa hekope'ỹ; oiva'erã mba'érepa ha oikóva'erã he'iháicha Leiguasu ha ambue leikuéra.

ARTÍCULO 12 ·

Ñemonambi ha ñembokoty rehegua

Avave ndikatúi ojejoko ha oñemonambi, mburuvicha'é-téva nome'ëi rire ramo kuationa upevarã, ndaha'ëi ramo ojejapyhýva hembiaipo vai javete. Opaite oñembokotyva oguereko derecho:

- 1 Oñemombe'úvo chupe, mamó ojejapyhyhápe, mba'érepa ojereraha preso; ndojepopyivo oñe'ë haḡua ha oipytyvõvo chupe peteĩ ñe'ëngára* ijeroviaha. Oporomonambi jave, mburuvicha ohechaukáva'erã kuationa he'íva ikatuha upéva ojapo;

- 2 Pya'e ojekuaaukávo hogayguápe térã ha'e oipotávape, opytaha oñembokoty;
- 3 Ojehejávo chupe oñe'ẽ oñe'ẽséva ndive, noiméima guive petei Juez he'íva ndaikatuiha ojuecha avave ndive. Jepémo oĩ incomunicado iñe'ẽngára ndive ikatúva'erã oñe'ẽ, ha mba'evéicharõ ndaikatúi hi'arevévo léipe he'ívagui;
- 4 Oñomoivo chupe, oikotevẽ ramo, ñe'ẽmbohasahára*; ha
- 5 Oñemoivo juzgado poguýpe veinticuatro aravo ohasa mboyve, ojejapo haḡua léipe he'íva.

ARTÍCULO 13 ·

Deveháre preso jecho'ỹ rehegua

Avave ndaikatúi oñemonambívo ideveháre. Juez he'íramo upéicha haḡua mante, nombohasái haguére hogayguápe hi'upyrã, térã ohepyme'erãngue tekoavy repy* ha jerovia repy*.

ARTÍCULO 14 ·

Léi pyahu ñembojevukaa'ỹ rehegua

Mba'evéchagua léi ndaikatúi ojeporu ha'e osẽ mboyve oikova'ekuére; oime ramo ou porãve procesado ha condenado-pe mante.

ARTÍCULO 15 ·

Justicia jejupe apokuaa'ỹ rehegua

Avave ndaikatúi ojapo justicia ipo rupi térã ojerure ide-recho mbaretépe. Ha katu oñemboañete pysyrõ tee ijeheguíva opavavépe.

ARTÍCULO 16 ·

Defensa juicio-pe rehegua

Avavégui ndaikatúi ojepe'a iderécho oñepysyrõvo juicio-pe. Maymávape ohuzgava'erã tribunal ha Juez upevarã oïva, ijeheguíva oporombojojáva.

ARTÍCULO 17 ·

Proceso-hapegua derecho-kuéra rehegua

Proceso-pe tembiapo vaikuére, térã mamo ikatutahápe oñecondena, maymáva tapicha oguereko derecho:

- 1 Ojererekóvo hembiapovai'ỹva ramo;
- 2 Ojehuzgávo ñemihape'ỹ; ikatuva'erã ambueháicha Juez ohecha ramo tekovêha, oñepysyrõmbotávo ambue derecho-kuéra;
- 3 Noñecondenáivo juicio'ỹre, léi osêva'ekue ojeprocesa mboyve rupi, ndaikatúi avei ojeprocesa tribunal oñemoïva chupe ġuarã añõnte rehe;
- 4 Ndojehuzgajo'áivo peteï mba'ére. Ndaikatúi oñemoñe-pyrũ jey peteï proceso opamava'ekue, oïme'ỹramo ojejuhu ikatúva ou porãve oñecondenava'ekuépe, léi proceso rehegua ohechauhápe;
- 5 Oñepysyrõvo ha'e aete, térã oñepysyrõukávo ijeroviaha ha'e oiporavóva rehe;
- 6 Ome'ẽvo chupe Estado reiete ipysyrõhararã ndoguerekoíramo ohepyme'ẽ haġua ijehegui;
- 7 Oñemombe'upaporávo ichupe, oñepyrũ mboyve, mba'épa oñemboja hese ha upéicha avei, oñeme'ẽvo chupe kuatia iproceso rehegua ha opaite oikotevêva, oñembosako'i haġua oñepysyrõvo ha tojehecha chupe toñe'ẽ oñe'ëséva ndive;

- 8 Oikuave'ëvo, ojabóvo, oguerekóvo hesápe ha ombotovévo hembiapokue rechaukaha*;
- 9 Ndojepurúivo hese tembiapokue rechaukaha ha opaite mba'e ojehekýiva léipe oĩyháicha;
- 10 Ikatúvo ohecha ha'ete térã inē'ëngára* rupi opaichagua kuatia iproseso rehegua. Umíva ndaikatúi mba'eveichavérō ojejapo ñemihápe chugui ha sumario ndaikatúi oho pukuvévo léipe he'ívagui;
- 11 Ohepyme'ëvo chupe Estado, sapy'ante oñecondenaréiramo, Juez ojevavy rupi.

ARTÍCULO 18 ·

Ñemombe'u rembirupity rehegua

Avave ndaikatúi ojehekojopy he'i haḡua iváiva ijehe, hambirekóre, iména térã hekoirũre, ha ipariente aḡui rehe. Tapicha rembiapo vaikue ndohupitýi hogaygua térã iparientekuérape.

ARTÍCULO 19 ·

Prisión preventiva rehegua

Nambisã sapy'areirō ḡuarāguáva ojepurukuaa tekotevẽ jave mante, oipytyvõramo oho porã haḡua juicio rehegua tembiapo. Mba'eveichavérō ndaipukuveva'erãi pena michívévaigui, ikatuva osẽ chupe hembiapo vaikuére.

ARTÍCULO 20 ·

Ma'erāpa pena rehegua

Umi tekojejopy oipe'áva tekosã'y ojeaplicáta jahechápa noñemboguatajeýi tape potĩre umi hembiapo vaívape ha avei ojeprroteje haḡua sociedad. Ndaiporimo'ávéma araka'eve pena-ramo propiedad jepe'a ha tetāngui ñemosẽ.

ARTÍCULO 21 ·

Tekove ñembokoty rehegua

Opaite oñembokotyva léi rupi ojererekóva'erã óga upei-charãichaguápe ojehe'a'yhápe kuña ha kuimba'éva. Imi-tãva ndaikatúi oñembotyvo kakuaavakuéra ndive. Umi ojepyhyva'ekue ojekuaareka haġua hembiapokue, ndo-jererekova'erãi oñecondenámava apytépe.

ARTÍCULO 22 ·

Proceso jekuaauka rehegua

Ojekuaaukatáro marandu rupi umi proceso judicial oġua-hẽ mboyve hu'ãme, ojejapóva'erã oje'e'yre mba'épa oñepensa hese ha mba'éichapa vaicha opatahína. Oje-procesávare ndoje'eva'erãi ha'eha katuetei mba'e vai apohare osẽ mboyve icóntrape sentencia ikatuve'ȳmava oñembojevũ.

ARTÍCULO 23 ·

Añetegua jehechauka rehegua

Umi juicio ojejapóva oĩgui publicación oheja vaíva máva réra, herakuã porã térã heko porã, ha'érõ delito privado térã conducta privada ija'yhápe Juez-kuéra pokatu, he'ĩgui upéicha ko Leiguasu térã léi sa'i, ndojeporuva'erãi añete rechaukaha ramo umi mba'e vai oiko hague añetehápe térã oje'e haguére ojekuaapaha voi. Ko'ã prueba ikatu ojeporu tetã rembiguái rembiapo vaikuére ha avei umi léi he'ihápe ikatuha ojepuru.

ARTÍCULO 24 ·

Libertad, religión ha ideología rehegua

Ojehechakuaa opaite tapichápe hembireroviapykuéra maymáva, ndohóima guive ko Leiguasu ha leikuéra contra-pe. Estado nahembireroviapyí. Estado ojogueraháne

iglesia Católica ndive ta'e ae ñopytyvõ ha poguype'ỹ rupi. Oñemoañete ta'e ae ha poguype'ỹ maymáva tupão ha mba'ereroaviapyé; ko Leiguasu ha leikuéra he'iháicha ikatu oñemba'apo ha ojerereko umi tembিরeroaviapy. Ava-ve ndaikatúi ojejopývo odeclara haḡua imba'ereroaviapy térã ijideología kásare.

ARTÍCULO 25 ·

Teko tee ñeñanduka rehegua

Maymáva tetāygua oguereko derecho oñeñandukávo oipotaháicha heko tee, oguenohēvo iñapytu'ũ poty ha ojekuaakúvo ha'echaite. Oñemoañete ikatuha oĩ opai-chagua ideología.

ARTÍCULO 26 ·

Je'e je'eséva ha ikatúva oñemombe'u rehegua

Ikatu oje'e ha oñemosarambi oimeháichagua temiandu ha apytu'ũ poty, oñecensura'ỹre, ndohapejokóima guive ko Leiguasu; upévare noñeguenohēva'erãi léi ojokóva ko'ã derecho. Ndaiporimo'ãi delito de prensa, oĩtarõ jepe delito común oikóva prensa rupive. Maymáva oguereko derecho omoheñói, ombyaty, térã omosarambívo oimeháichagua marandu, ha ikatu avei ã mba'erã ojejuereko opaichagua tembiporu, proivido'ỹma guive.

ARTÍCULO 27 ·

Tembiporu marandu mosarambiha rehegua

Tembiporu marandu mosarambiha, oḡuahē rupi opa-vavépe, ndaikatúi oñemboty ni ojejoko hembiapópe. Ndaikatúi oĩvo prensa isāmyhyhára jekuaa'ỹva. Noñ-embojoavyva'erãi avavépe oñeme'ẽ térã oñevendekué-vo chupekuéra oikotevêva prensa-pe ḡuarã, noñehe-

nonde'ava'erāi radio ñe'ē rape, ndojehapejokova'erāi mba'veichavērō periódico, libro, revista ha opaichagua publicación oguerekóma guive responsable hesegua. Oñemoañete marandu opaichaguáva Léi omohenda porāva'erā publicidad rehegua tembiapo ojeprrotege porāve haḡua mitā, karia'y, kuñatai, umi olee'yva ha kuña derecho-kuéra.

ARTÍCULO 28 ·

Marandu jehupity rehegua derecho

Oñemoañete maymávape iderecho oñeme'ēvo chupe marandu añeteguáva ha hendápe porā oje'éva. Ndaipori-va'erāi avei jejoko oimeraēva ohupity haḡua oimehaicha-gua marandu mburuvichakuéragui. Léipe oñemoiva'erā mba'eichaitépa ojejapóta kóva ko derecho ojepuru haḡua. Oĩrō opyta vaíva marandu ijapúva, térā hesakā porā'yva rupi, oñemosarāmbiva'ekue, oguereko derecho ogueno-hēuka je'yvo iñepyrū hagueichaite ambue marandu oheja porā jeyva'erā ichupe, ha ikatu avei ojehechakuaa chupe oimeraēva mba'épe perjuicio oikóva hese.

ARTÍCULO 29 ·

Tekosā'y periodismo-pe ñemba'apo rehegua

Oñemba'apo haḡua periodismo-pe, taha'e ha'eháicha, oĩ libertad ha nakotevēi oñemoneĩ raē. Umi perdiodista, ojapokuévo hembiapo, ndaikatúi mavave ojopy chupe-kuéra ojapo haḡua iconciencia he'i'yháicha, ahánirirō katu omombe'u haḡua imarandu mamóguipa ogueno-hēra'e. Umi omba'apóva marandúpe ikatu ohai ogue-nohē hemiandu, héra reheve, pe Medio omba'apohápe, ojeporavo'yre ichugui hembiapokue. Huvicha katu omombe'u kuaa ojoavyha upe temiandu ndive ha ojehekýi upéicha responsabilidad-gui. Periodista-kuérape oñe-

rrekonose ha'eha hembiapokue jára, taha'e tembiapo arandu, mba'e jegua, térã ta'anga rehegua, taha'e aporeko oimeháichagua, léi he'iháicha.

ARTÍCULO 30 ·

Señal electromagnética jerereko rehegua

Umi mba'e jehecha'ỹva omyenyhêva arapy ha ojeporúva oñemosarambi haġua yvytũre ñe'ẽ, tyapu ha ta'ãnga, umíva Estado mba'e; ha ha'e, omoañetévo tetã pu'akapavẽ, ombohapéva'erã ojeporupaite haġua, tetã mba'e tee rupi, ha omohendaháicha ñe'emẽ haipyre ambue tetãnguéra ndive. Léi oasegurava'erã, oporombojuavy'ỹre, ikatuha maymáva oiporu umi mba'e ha tombipurukuéra hesegua avei, ombyaty ha omyatyrõva marandu tetã rehegua; léi he'íva'erã mba'éichapa ojeporúta, ha jekopyty tetã ambue ndive añoite ikatu omopychi'ĩ ko'ã mba'e jeporu. Mburuvichakuéra oaseguráva'erã ani ojepurútei ko'ã mba'e oñembyai haġua máva reko, hogaygua reko, ha avei oñenega haġua derecho añete ko Lei Guasúpe oiva.

ARTÍCULO 31 ·

Marandupavêha Estado mba'éva rehegua

Umi marandupavêha Estado mba'éva, léi he'íva'erã mba'éichapa oñembohekóta amba'apo haġua, ha oñemoañetéva'era ikatu haġuáicha maymavéva aty oipuru peteichapa , ojeporavo'ỹre ha ñeporombojoavy'ỹre.

ARTÍCULO 32 ·

Libertad atyrã ha ñeñandukarã rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho oñembyaty ha oñeñandukávo py'aguapy'e, arma'ỹre ha iporãvarã, tekoteve'ỹre upevarã ojerure ñemonei; upéichante avei oguereko derecho ndojepovývo chupe ko'ã atyrã. Léi sa'ive he'íva'erã

mba'éichapa ojeporúta ko derecho kóva, mba'e aravo ha guataha rupipa, ojeho'ỹ haḡua ambuekuéra derecho contra-pe ha ñemohenda léi omoĩva contra-pe.

ARTÍCULO 33 ·

Derecho teko ñohapegua rehegua

Ndaikatúi ojepoko ñohapegua ha ogapypegua teko rehe, ha avei ñemboaje oiva'erã teko ogapy rehe. Yvypóra reko ndohóiramo hína ñembohenda tetãpypegua contra-pe, térã ambuekuéra derecho contra-pe, ndo'ái mburuvicha poguýpe. Oñemoañete mayma yvypórape ñangareko heko ogapyre, heko marangatu ha mandu'aporã heseguáre.

ARTÍCULO 34 ·

Koty oñembotývare ndojepokóivo rehegua derecho

Oga imba'e'ỹme ndaikatúi mavave oikéntevo Ikatuva'erã jepe ojeike térã onembotyete, Juez ojapouka ramo léipe he'iháicha. Ikatúta avei ojeike oiko jave upépe tembiapo vai, térã upéva ojejokopotávo oikóta katuetetõ, avei ojeko haḡua ivaíva oikótarõ tapicha térã imba'e tee rehe.

ARTÍCULO 35 ·

Kuatia máva kuaaukaha rehegua

Avavégui ndaikatúi ojepe'a kuatia ikuaaukaha térã omombe'úva hembiaapo ãrõ hembiapokue. Mburuvichakuéra ndaikatúi oheja umi kuatia noimeíramo léi upéicha he'íva.

ARTÍCULO 36 ·

Kuatiakuéra ha comunicación privada rehe ndojepokóivo rehegua

Ndaikatúi ojevavyky umi kuatia peteĩ tapicha mba'eteéva, upéichante avei imarandu térã iñomongetaha carta, telé-

fono, telegrama ha opaichagua, avei hemiñongatupy pe mávape guarãnte ovaléva. Ndaikatúi ojehecha térã ojepe'a chugui ndaipóriramo orden judicial upevarãite osêva ha tekotevêtarô katuete oñemyesakã hağua juicio-pe oikóva. Léi avei he'iva'erã mba'éicharôpa ikatúne mburuvichakué-
ra ohecha libro comercial ojerahápe contabilidad térã registro mba'apo rehegua. Opaite mba'e hekope'y oje-
kuaáva, ndovaléi ojepuruva'erã juicio-pe. Opaichavévo ojeguerokiririva'erã umi mba'e oguereko'yva relación oñemyesakáséva hína ndive.

ARTÍCULO 37 ·

Derecho oñembotovévo

py'aremiandu oipota'yva rehegua

Maymáva ikatu omomarã tembiapopy oheja'yva chu-
pe ojapo ipy'a remiandu ha itupã'andu ko Leiguasu ha leikuéra ombohapéma guive.

ARTÍCULO 38 ·

Derecho oñepysyrôvo opavavépe ou porãva rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho, ha'eño ãrô ambue-
kuéra ndive, ojerurévo mburuvichakuérape tomoï tem-
biaporã oipysyrôva tekoha, oñembyai'y hağua; avei oï
hağua tesãi, ñangareko tetã reko tee rehe, ha consumi-
dor-kuéra derecho rehe; toipysyryrô tekove comunidad
reko iporãve hağua.

ARTÍCULO 39 ·

Derecho oñemuengoviávo perjuicio rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho Estado omuengo-
viávo chupe, hendápe ha hekópe porã, perjuicio chugui
ohupityva. Léi sa'ive omohendava'erã ko derecho kóva.

ARTÍCULO 40 ·

Derecho oñemba'ejerurévo mburuvichakuérape rehegua

Mayma yvypóra, ha'eño térã ambuekuéra ndive, oguereko derecho ijeheguiete omba'ejerurévo, kuatia rupive, mburuvichakuérape, ha ko'áva ombohovaiva'erã ára pa'ume léi he'iháicha. Nombohováiri ramo upe ára pa'ume he'ise noñemoñeiriha ojejeruréva.

ARTÍCULO 41 ·

Derecho ojequatávo ha ojepytávo tekohápe rehegua

Mayma paraguay oguereko derecho oikovévo hetãme. Tetãyguakuéra ikatu oñemongu'e ilibertápe porã tetãpyre, ova hóga térã hekohágui, oho tetã ambuére ha upéi ou jey hetãme, ogueru imba'ekuéra térã ogueraha ko'águi, ojapóma guive léi ko'áva rehegua he'iháicha. Jeike ha ñesẽ rehe oñe'eva'erã umi léi hesa'ivéva, oguerekokuévo hesa renondépe ko'ã derecho. Pytaguakuéra jeike ovaite'yre ko'ápe, léipe oñemoi-va'erã ojehechakuaápype tetãnguéra jekopyty ko'áva ko'ã mba'e rehegua. Pytaguakuéra opytaitémava, ndaikatuvémai oñemosẽ ko'águi Juez nome'ëirõ kuatia upevarã.

ARTÍCULO 42 ·

Libertad joaju apo haña rehegua

Mayma yvypóra ikatu oñemoirũ ha ojoaju iporãvarã; upéicha avei avavépe ndaikatúi ojejopy oike haña peteĩ atyhápe. Léi he'iva'erã mba'éichapa profesionalkuéra ojoajúta. Ndaikatúi ojejapo joaju ñemi, ha umi aty «paramilitar».

ARTÍCULO 43 ·

Derecho de asilo rehegua

Paraguái omomba'ete asilo ñeme'ẽ ijyvýpe ha iñembajáda-pe umi hetãgui oñemuñávape política kuére ha opaite

mba'e upéva rehehápe ojapo haguére, hemimo'ã ha hem-bireroviáre. Mburuvichakuéra ome'ëva'erã chupe pya'e porã, kuationa héra kuaakaha ha salvoconducto oñemongu'e haña. Mavave ojeasiláva política-kuére ndaikatúi ojererahávo mbaretépe upe tetã oñemuña haguépe.

ARTÍCULO 44 ·

Tetãme ojehepyme'ëva rehegua

Avave ndaikatúi ojejopyvo ohepyme'ë haña tetãme téra omba'apóvo chupe ñuarã, oime'yma guive léipe, tapykuevéma oséva'ekue. Ndojejopyva'erái avavépe ome'ë haña jeroviarepy hateitareíva ha tekoavyrepy ipohyirasáva.

ARTÍCULO 45 ·

Derecho ha garantía-kuéra oje'e'yva rehegua

Derecho ha garantía oñembohysýiva ko Léi Guasúpe, nde'iséi oñembotoveha umi ambue aséva voi yvypóra rekógui, jepevénte ko'ápe noñemoiri. Ndaipóri haguére léi orreglamentáva, nde'iséi oñembotove kuaaha téra ndojejapói haña mba'evérõ umi derecho ha garantía.

Moakãha III · Jojareko rehegua

ARTÍCULO 46 ·

Yvypora-kuéra peteichapanteha rehegua

Opaite oikóva ko República-pe peteichapante hekokatu ha ideréchope. Ndaikatúi oñeporombojoavývo. Estado ojapóne tekotevéva upéicha oiko haña. Joja'y rehe ñangareko ndojehechava'erái oñeporombojoja'yva ramoguáicha.

ARTÍCULO 47 ·

Joja reko añete rehegua

Estado amoañetéva'erã maymávape:

- 1 Jojareko justicia rovake; upevarã oipe'áne umi ohapejokóva;
- 2 Jojareko leikuéra rovake;
- 3 Jojareko oike haḡua omba'apo tetã rembijokuáirō, ojeike'yha rupi, voto rehe ae, ikatupyryma guive tembiaporãme; ha
- 4 Jojarekópe ohupity haḡua yvy remimoingue, opaite herekopy ijapopyre ha arandukuaa.

ARTÍCULO 48 ·

Derecho joja kuña ha kuimba'évape ḡuarã rehegua

Kuña ha kuimba'e ojoja iderécho-pe: oporoporavóvo, ojeporavóvo, oñemomba'évo hekópe, mba'erekopýpe ha arandukuaápe. Estado ojapova'erã tekotevéva upe jojareko upéva iñañete haḡua, oipe'ávo opaite mba'eojokóva ijapo ha ombohapévo kuñanguérape oike haḡua omba'apo opa mba'épe tetã tuichakue javeve.

Moakãha IV · Derecho oguerekóva familia rehegua

ARTÍCULO 49 ·

Ñemoñanga* rehe ñeñangareko rehegua

Ñemoñanga omopyenda tetãyguára aty. Estado ojapova'erã tekotevéva, oñeñangareko porãmbaite haḡua hese. Ojeguereko avei ñemoñanga ramo, kuimba'e ha kuña

joaju mbarete, ta'yrakuéra ndive ha comunidad oikóva ñemoñare sy reheve año térã túva reheve año.

ARTÍCULO 50 ·

Derecho ojererekóvo familia rehegua

Maymáva oguereko derecho oguerekóvo hemimoñanga, ha upéva apópe, kuña ha kuimba'e peteichante hambiaporã katu ha tembiaporã tee.

ARTÍCULO 51 ·

Menda ha joajurei rapykuere rehegua

Léipe oíva'erã mba'éichapa ojeja póta omenda haḡua kui-mba'e kuña ndive, mba'épa oñekotevêta upevarã, mba'éichapa ikatu ojueja jey hikuái, ha oparei jeýrõpa mba'e hapykuere; oíva'erã avei léipe mba'éichapa oje porúta mba'e oguerekóva hikuái; he'íva'erã avei mba'e mba'épa hambiaporã katu ha hambiaporã tee mokõivéva. Umi ojoajureíva, ikatúma guive omenda ojuehe, ha oikóma guive hikuái omendaitévaicha, oheja hapykuere ku omendaiterõ guáicha, ndohóima guive léi contra-pe.

ARTÍCULO 52 ·

Joaju menda rupi rehegua

Kuimba'e ha kuña joaju, menda rupigua, ha'e ñemoñanga yta tee peteíva ha tenondetegua.

ARTÍCULO 53 ·

Mitãnguéra rehegua

Túva ha sykuéra oguereko hambiaporã katu ha hambiaporã teéva ramo oñangarekóvo mitãnguéra iñemoñare rehe michi aja, omongarúvo ha ohekombó'évo. Léipe oíva'erã tekopopy umi ombohasa'yvape ḡuarã imitãnguérape hi'upyã. Ñemoñare okakuaapa pyre oñangareko ha oipytyvõva'erã isy ha itúvape, ko'áva oikotevêrõ. Léipe

ha'íva'erā mba'éichapa oñepytyvõta ñemoñare retávape ha kuña imena'yvape, omyakāva hogapy. Ñemoñarekuéra peteichapa léi renondépe. Kóva omoneíva'erā jeporeka tuvareko rehegua. Ndaikatúi oñemoĩ kuationa kuaaukahápe pe mávapa mitārei terāpa omendáva ñemoñare.

ARTÍCULO 54 ·

Mitā ñangareko rehegua

Ñemoñanga*, tapicha aty ha Estado omoañeteva'erā mitā-me okakuaa porā haḡua ha oipuru haḡua mayma tekokatu: ndojehejava'erāi ha'eñorei pérupi, térā ñembyahýi, oñe-ñembosarái hese, ojejopyeterei hendive, oñevende térā oñemomba'apo vaipa. Ko'áva ã mba'e oikórõ, oimeraēva ikatu ojerurejopy mburuvichápe opa haḡua ha ojehekojopy haḡua ijapohakuéra. Mitā rekokatukuéra itenondéva'erā ambue tekokatu rovaí, oirõ ñontende'y.

ARTÍCULO 55 ·

Sy reko ha túva reko rehegua

Sy reko ha túva reko ohechagi'yva hembaporā rehe, Estado oñangarekóva'erā ha oñeha'áne omoĩ tekotevēva umi mba'e ojejapo porā haḡua.

ARTÍCULO 56 ·

Mitā pyahukuéra rembiaporā rehegua

Estado oñeha'áva'erā ikatu haḡuáicha mitā pyahukuéra oiike ha omba'apo avei ambuekuéra javeve tetā ha te-tāyguá akārapu'ārāre, opaichagua tembiapópe.

ARTÍCULO 57 ·

Tekove ika'arúmava rehegua

Maymáva tekove ika'arúmava ohóvo oguereko derecho oipytyvõ ha oñangarekóvo hese hogayguakuéra, tetāyguá

aty ha Estado avei. Mburuvichakuéra añeha'áva'erã ojuhu jeiko porãve ichupekuéra, jeykeko rupi, ohechakuaáva'erã hemikotevê okaru ha oñepohãno haḡua, óga oiko haḡua, hekoarandu ha hekorei omyenyhê haḡua.

ARTÍCULO 58 ·

Tekovekuéra oimba'ỹva derecho rehegua

Oñemoañete tekove oimba'ỹvape iderecho oñeñangarekóvo hese, hesãi, oñehekombo'e, oiko pytu'u rory haḡua, ha avei oñembokatupyry haḡua oimeraêva tembiapópe ikatu haḡuáicha oike ha ojehe'a hapicháre. Estado omoiva'erã mba'éichapa oñehenonde'áta mba'e vai ikatúva ojehu umi tekovépe, oimba'ỹva hetépe, iñakãme ha heteandúpe, ha oipytyvõva'erã opáicha ko'ávape hemikotevê ohupity haḡua. Ojehechakuaáva'erã ko'ã tekovépe opáchagua tekora ko Leiguasu ome'eva mayma yvypóra tetãpyre oikóvape, oñembojoavy'ỹre, ikatu haḡuáicha ogueropu'aka porã hekove ku oimbaitêro guáicha.

ARTÍCULO 59 ·

Ñemoñanga mba'e teéva rehegua

Ojehechakuaa pe ñemoñanga mba'e teéva tekotevêha oĩ oiko porãve haḡua tekovekuéra oñondivepa; léipe ha'íva'erã mba'éichapa oñemohendáta. Nemoñanga mba'e teévape oike óga ojjeikoha térã yvy oñeñemityha, tembiaporu ogapypegua ha mba'apohapegua, ha áva ã mba'e ndaikatúi ojepe'a deveháre mba'evichavêro.

ARTÍCULO 60 ·

Mbaretégui ñepysyrõ rehegua

Estado ombohapeva'erã ani haḡua mbarete oike ojohogayguakuéra pa'ũme, ha upéicha avei ani haḡua oike ijapytepekuéra mba'e vai ikatúva omoingo meḡua oñondive.

ARTÍCULO 61 ·

Mitã reru yvy ári ha kuña imembýva resãi rehegua

Estado ohechakuaa tekorã katu yvypóra oguerékova ijeheguiete oguerúvo mitã yvy ári, hetakuépe ha ypy'ỹinguépe; avei ahupityvo tekombó'e, ñembohape kuaapyrãme ha ñangareko hekoitépe, tetã rembijokuai-py ñepytyvõ rupi. Oñemoiva'erã aporekorã hesãi haġua oñemoñáva, kuña imembýva ha mitã michi imboriahuvéva apytépe.

Moakãha v · Ypykuéra Retã rehegua

ARTÍCULO 62 ·

Ypykuéra retã ha ijatykuéra rehegua

Ko Leiguasu ohechakuaa oiha ypykuéra retã, peteicha heko teéva, oĩmava'ekue voi oiko mboyve Estado paraguayó.

ARTÍCULO 63 ·

Ypykuéra reko tee rehegua

Ojehechakuaa ha oñemoañete tekorã katu ypykuéra retã oguerékova oñangareko ha omombaretévo heko tee hekohaitépe. Upéicha avei oguereko derecho oiporúvo, apyti'ỹre, heko yma, tekoha ñemboguatápe, jeiko oño-ndivépe, mba'e jererekópe, teko rechaukahápe, ha mba'e reroviapyépe. Upéichante avei oikova'erã heko ymáre nomomarãima guive umi tekorã katu oiva ko Leiguasúpe. Indígena rekokue ñemyesakãme ojehecháva'erã ha ojeporu hekorã katu imba'e teéva.

ARTÍCULO 64 ·

Imba'e rereko oñondivepa rehegua

Indígena retānguéra oguereko derecho oiporúvo yvy oñondivepa tuichakuépe hemikotevẽ he'i háicha, ha iporānguépe heko tee rehegua ñangareko ha imyakārapu'ã ojerureháicha. Estado ome'ẽ reínteva'erã chupekuéra ko'ã yvy, ha ãva ndaikatúi ojejopy, oñemboja'õ, oñembohasa ambue akãre; ndaikatúi avei oĩ oñembojárava hese aréma oipuru haguére, térã ojepe'a deveháre, térã ojeपुरuka; ndopagava'erã avei impuesto. Ndaikatúi oñemosẽ térã ojegerova hekohágui ha'ekuéra nomoneĩri ramo upéva ijeheguiete.

ARTÍCULO 65 ·

Derecho ojeparticipávo rehegua

Oñemo'añete indígena retānguérape tekora katu oikévo tetã Paraguái rekovépe, herekopyrã apópe, jeiko porãme, tetã sambyhýpe ha arandukuaápe, teko yma, Leiguasu ha leikuéra he'iháicha.

ARTÍCULO 66 ·

Tekombo'e ha pytyvõ rehegua

Estado omoañeteva'erã ypykuéra reko yma, tenonderãite tekombo'e reheguápe. Oñeñangarekóne avei, ani haḡua ipokãve ohóvo, oñembyai'y ha yky'apa'y haḡua hekoha; ani oñemomba'apo reipa chupekuéra, ha ani haḡua teko ambue ojapyhy vai.

ARTÍCULO 67 ·

Jejopy'y rehegua

Indígena-kuéra ndojejopyva'erã ojapo haḡua tembiapo Estado mba'éva, ha cuartel-pe jehõ; ndohupityi avei chupekuéra umi tetã rembiapoukapy* oiva léipe.

Moakāha VI · Tesāi rehegua

ARTÍCULO 68 ·

Derecho tesāi rehegua

Estado oñangareko ha omombarete tesāi, ha'e rupi kóva yvypóra derecho tenondegua ha comunidad rembipota. Avavépe noñemboykéva'erāi Estado ñangarekógui, oje-hapejoko térã oñemonguera haġua mba'asy opaichagua térã plága; avei oiko jave sarambiguasú ha teko'ýngatu*. Mayma yvypóra oja'póva'erā katuete tembiaporā léi omoiva tesāirā, nomomarāima* guive teko marangatu.

ARTÍCULO 69 ·

Tetā remimoĩmby tesāirā rehegua

Estado omboguatáva'erā temimoĩmby tesāirā ikatuhápe tembiapokuéra oñomoirū ha oñomoĩmba; tomoĩ avei tape ikatu haġuáme oĩ ñe'èjoja, ha ñopytyvō Estado ha tetāyguakuéra oñondive.

ARTÍCULO 70 ·

Tekoporāmba ojoapytépe rehegua

Léi rupive oñemohendáva'erā tembiapo tetāygua reko porārā ha imboguatápe ipyendáva'erā tekombo'e tesāirā ha tekohayguáva ñomoirŪme.

ARTÍCULO 71 ·

Ka'amonge ñevende, hi'u ha jekuera jey rehegua

Mburuvichakuéra ojopýva'erā ani ojejapo ha oñevende ka'amonge ha opáichagua droga tekove mbyaiha; upéicha avei ojokóva'erā pirapire umívagui guare ani oje'poru. Ojopýne avei ani haġua umi droga oje'poru oje'poru'ý haġuáme. Léi ha'íne mba'éichapa oje'porúva'erā pohā ramo. Oñemoĩne apopyrā oñembo'e haġua ani oje'poru

droga ha oñemonguera jey haḡua umi ojepokuaamava'e-kuépe hese, atyha tetã mba'e'ỹ pytyvõ reheve.

ARTÍCULO 72 ·

Mba'eapopykue jehecha rehegua

Mburuvichakuéra ojaipóne tekotevẽva iporã haḡua mba'e apopyre: Hi'upyrã, pohagũa, kímikova ha opaite mba'e tekove reheguáva, ojejapohápe, ojereru jave ambue tetã rupigui ha oñevende jave. Upéicha avei, Estado ojaipóva'erã ikatúva mboriahu ohupity haḡua umi pohã tekotevẽva.

Moakãha VII · Tekombo'e ha Aranduka rehegua

ARTÍCULO 73 ·

Tekombo'e jehupyty ha ma'erãpa rehegua

Maymáva oguereko derecho oñembo'eukávo hekópe porã, tekotevẽháicha, ojejapoháicha voi opavave tetãygua ñembo'eukápe. Tekombo'e rembiaporã ha'e: yvypórape omongakuaapávo hekópe, tekosa'ỹ ñembyai'ỹre ha py'aguapyrã; ha'e avei tekojoja ha ñopytyvõ jepysa ha tetãnguéra joaju ñemombarete porã; oñemboaje derecho humano ha democracia pyenda, oñemombarete tetã rayhu, oñemomba'e guasu Paraguái reko; oñemomgakuaa apytu'ũ rembiapo; oñemombareteve teko marangatu ha tapicharayhu; upéicha avei, ojepe'apaite umi mba'e oporombojoja'ỹva arandukuaápe. Kuatia moñe'ẽkuaa'ỹ opaitéva'erã ha oñembokatupyrýva'erã maymávape omba'apo kuaa haḡua.

ARTÍCULO 74 .

**Derecho arandu kuaa pyhy
ha ñeporombo'évo jejoko'ỹ rehegua**

Oñemoañete tekora katu ojekuaa pyhyvo arandu ha tekojojápe porã ikatúvo maymávape ija ohupityvo yvypóra rehegua ikuaapy, opáichagua mba'ekuaa ha mba'e apo kuaa rehegua katupyry. Oñemoañete avei oñeporombo'évo tekosa'ỹme porã; upevarã tekotevẽnte upe oporombo'éva ikatupyry añete hembiapópe ha heko porã, upéicha avei oguereko derecho ombó'évo tembিরerovia ha temiandu ñambuéva.

ARTÍCULO 75 .

Máva pópepa oiva'erã tekombo'e rehegua

Tekombo'e oiva'erã tetãygua aty pópe ha tenonderãite ñemoñanga, municipalidad-kuéra ha Estado pópe. Estado ombohapéva'erã tembiapopy mitãnguéra temimbo'e omokarapachã haḡua hembí'u mbo'ehaópe ha avei ohupity haḡua hemikotevẽ mbo'ehaópe umi oguerekokatu'ỹva hepyrã.

ARTÍCULO 76 .

Estado ojpáva'erã katuete rehegua

Mitã mbo'e oikóva'erã katuete. Mbo'ehao tetã mba'évape, upéva reiva'erã. Estado oipytyvõva'erã oiko haḡua ñeporombo'e mbytepegua, oñeporomokatupyry haḡua mba'e apópe, mba'apo kokuépe, mymba mongakuaápe, industria apópe ha pe yvatepegua térã universitaria-pe; upéicha avei arandu pypukuve ha mba'e apo kuaa rekápe. Ñeporomo'arandu rehegua tembiapo, ha'e Estado rembiaporã tee. Ha ijapópe oikéva'erã avei tetãygua aty. Upe tembiapo ahupity tetã jokuapýpe ha jokuaiypy'e'ỹ, mbo'ehaópe ha mbo'ehaope'ỹ.

ARTÍCULO 77 ·

Ñe'ẽ teépe ñeporombo'e rehegua

Mbo'ehaokuérape iñepyrũrã mitãme oñembo'éva'erã hogaygua ñe'ẽ teépe. Upéicha avei oñemo'arandúva'erã chupekuéra mokõive Paraguái ñe'ẽme. Umi tapicha, te-tãygua aty imbovyvéva, noñe'ẽiva guaraníme, oiporavo kuaa Paraguái ñe'ẽ peteiva oñembo'euka haḡua.

ARTÍCULO 78 ·

Aporeko ñehekombo'e rehegua

Estado oipytyvõva'erã maymáva ikatupyry haḡua mba'a-pópe, oñembo'e rupi chupekuéra upevarã, ikatu haḡuáicha tetã oguereko oikotevẽva oñakarapu'ã haḡua.

ARTÍCULO 79 ·

Universidad ha mbo'eha yvateve rehegua

Universidad ha umi mbo'eha yvateve oguerekóva'erã hembiaapo tenondete ramo, oporomoarandu pypuku porãvo, ohekávo arandukuaave ha aporeko kuaave, ha upéicha avei, omosarambivo universidad rembiaapo. Universidad-kuéra oiko ijehegui. Oikuaáne ha'ekueraita mba'éichapa oñesãmbyhýva'erã, oikuaáne mba'épa ombo'éva'erã ombo-jojáma guive tembiaporã ñehekombo'e rehegua Estado omoivare tetã akãrapu'ãrã. Oñemoañete ñeporombo'e tekosã'yme. Universidad-kuéra taha'e tetã mba'e térã imba'e'y, oikopypyva'erã léi rupive, he'iva mba'e mba'épa oñembo'éva'erã ipype, ha mba'e tembiapópe ḡuarãpa tekovẽta título universitario.

ARTÍCULO 80 ·

Viru tekombo'e pytyvorã rehegua

Léipe he'ine oñemoiva'eraha viru oñepytyvõ haḡua arandu kuaa, mba'e apo kuaa ha arte-pe ḡuarã tenondete umi imboriahuvéva ykekorã.

ARTÍCULO 81 ·

Tetã mba'e teéva tembikuaa rehegua

Ojejapóva'erã tekovetevêva anítei oñembyai umi mba'e, kuatia haipyre ha tenda tetã rembiasakue rehegua, arte ha monumento ymaite guaréva, tekove ha mymba yma retepore, mba'e porã ha kuaa arandu apopyre ha upéicha avei umi ko'áva jerére oíva, ha'éva tetã mba'e teee ha oñembyairõ katu oñemyatyrõjeýva'erã. Estado oikuaa ha omboguapy'va'erã kuatiápe umíva umi mba'e ojekuaáva oíha ko'ápe, ha oirõ tetã ambuére, ajererukáva'erã ko'ápe. Tetã rembijokuái upevarã oíva oguenohêva'erã tesaráigui umi tetãygua mba'ekuaa ojehai'yva ha umi mandu'arã ojererekóva tetã mba'e tee; oipytyvõva'erã ijehegui omba'apóvape ko'ã mba'e pysyrõme. Ndojeporúva'erãi oimehaicharei umi tetã mba'e tee, noñemoambuéva'erãi, ndojeguerováva'erãi henda ypýgui ha noñeme'éva'erãi virúre ojererahauka hañuáicha tetã ambuére.

ARTÍCULO 82 ·

Iglesia Católica-pe tembiechakuaa rehegua

Ojehechakuaa Iglesia Católica-pe hembiapo porãngue tetã ñemongakuaápe ha tetãygua mba'ekuaápe.

ARTÍCULO 83 ·

Tetãygua mba'ekuaa mosarambi ha impuesto jepaga'y rehegua

Estado ha Municipalidad nomoíva'erãi impuesto umi mba'e, henohemby ha tetãygua mba'ekuaa rerekua rehegua ári. Léipe oíva'erã ko'ã exoneración ha oñemokyre'yva'erã tembiapo ojereru hañua tetãme opáichagua tembiporu tekotevêva oñemba'apo hañua arte-pe, investigación científica ha tecnológica-pe ha

avei oñemosarambi haḡua ko'ã mba'e tetãpyre ha tetã ambue rehe.

ARTÍCULO 84 ·

Ñembosaraikuéra ratapyña rehegua

Estado ohatapyñáva'erã ñembosarái, tenonderãite umi ndaha'éiva profesional, ha omokyre'yva tete mbo'e reko; ome'ẽmbotávo pytyvõ omoíva'erã léipe impuesto jepaga'y ko'ã mba'ére. Omokyre'yva'erã avei tetãygua oho haḡua umi ñoha'ã oikohápe tetã ambue rupi.

ARTÍCULO 85 ·

Iguýre presupuesto-pe oíva'erã rehegua

Víru tekombo'erã oíva Presupuesto de la Nación-pe nambovyveva'erãi ságui mokõipa (20%) mayma viru Estado-pe ḡuarã oikévagui, ojepapa'yre ojeporúva ambue tetãgui ha añome'ëreínteva tetãme.

Moakãha VIII · Mba'apo rehegua

**Pehẽngue I · Mba'apo rehegua
Derecho-kuéra**

ARTÍCULO 86 ·

Derecho oíva oñemba'apóvo rehegua

Maymáva tetãygua iderecho oguerékóvo oimeháichagua tembiapo iporãma guive, oiporavova'ekue ijeheguiete ha omboguatáva tĩndy'yre tekojojápe. Léi oipysyrõva'erã mba'apo opaichagua ha umi derecho ame'ëva mba'apohárape ndaikatúi ha'e oiporu'yvo.

ARTÍCULO 87 ·

Ñemba'apopaita rehegua

Estado oipytyvõva'erã oĩ haḡua tembiapo maymávape ḡuarã ha oñembokatupyry haḡua hembiapópe tapichakuéra, tenondete voi umi mba'apohára tetãyguávape.

ARTÍCULO 88 ·

Ñombojoavy'y rehegua

Noñembojoavyva'erãi mba'apoharakuérape ijypykue re-ñói rehe, kuimba'e térã kuña haguére, ituja, iḡuaiḡui, térã imitã haguére, itupã'andu rekóre, henda sociedad-peguáre ha política térã mba'apohára aty ijerovaháre. Oimba'yva hetépe térã iñakãme rembiapo oñepysyrõva'erã peteĩrãre imba'apópe.

ARTÍCULO 89 ·

Kuñanguéra mba'apo rehegua

Kuña ha kuimba'e omba'apóva peteĩchante hembiaporã katu ha hembiaporã tee mba'apópe, ha syreko katu oñemotenondéva'erã pytyvõme; oñeñangarekóva'erã sy rehe ha opytu'úva'erã tekotevẽ háicha, mbovyverõ «doce semana». Kuña ndaikatúi oñembogúivo imba'apohágui hyeguasú aja ha opytu'yva'erã imemby mboyve ha imemby rire avei. Léipe ha'íne kuimba'e ikatuha ndohói imba'apohápe hambireko imembyha ára.

ARTÍCULO 90 ·

Mitãmba'apo rehegua

Oñemotenondéva'erã mitã mba'apo rehegua derecho-kuéra oñemoañete heguã chupe okakuaa porãvo, oñemoarandúvo ha oñemboheko porãvo.

ARTÍCULO 91 ·

Ara oñemba'apo ha ojepytu'úva'erã rehegua

Hetave oñemba'aporõ ndohasava'erãi ocho aravógui petei árape ha cuarenta y ocho aravo petei semana-pe, arakuépe ramo; léipe oïne mba'éicharõpa ikatu oñemba'apo hetave. Léipe oíva'erã avei mba'éichapa oñemba'apóta umi tenda hesãi'ỹha rupi, ipeligrosoha rupi, ipohyiha rupi, pyharekue oñemba'aporõ ha umi tembiapo oñemondoho'ỹha rupi. Pytu'u sapy'agua ha umi ary pahápe guáva, ojehepy-me'ëva'erã léi he'iháicha.

ARTÍCULO 92 ·

Mba'apo jehepyme'ë rehegua

Omba'apóva oguereko derecho ojehepyme'ëvo chupe hekópe hembiapokuére, ikatu hañuáicha ha'e ha hogaygua oikove jejopy'ỹre ha teko marangatu ojerure háicha. Léi he'íne mbovýpa iguýre tekotevë oñegana, ha péva oku'eva'erãha ha oguerekóva'erã avei mba'aporepy mbojo'aha año pahapegua, hogayguépe ojehechakuaaha ramogua, jehepyme'ë mba'apo hesãi'ỹva térã ipeligrosova rehegua, óra ipukuvérõ rehegua pyharekue ha pytu'uha ára jave rehegua. Peteichagua tembiapóre peteicha avei ojehepyme'ëva'erã.

ARTÍCULO 93 ·

Mba'apohárape ñuarã pytyvõ rehegua

Estado ohechakuaa ha omokyre'ỹva'erã empresa-kuérape ko'áva ome'ë ramo imba'apohara-kuérape sueldo ári ambue pytyvõ. Ko'áva ndoikeihína umi jehepyme'ë tapiaguávape ha ambue pytyvõnguéra léi voi omoivape.

ARTÍCULO 94 ·

Ñemongui'y jehepyme'ẽ rehegua

Oñemoañete amba'apóvape noñemongúirivo imba'apohágui, léi he'íva ohupityha peve, upéicha avei ojehepyme'ẽvo chupe virúpe sapy'ánte añemosẽrõ mba'eve'yre.

ARTÍCULO 95 ·

Seguridad social rehegua

Léipe oïne mba'apohára ha hogaygua oguerekova'eráha katuete seguro social. Oñeñeha'áva'erã kóva ohupity ha-gua mayma tetäyguápe. Seguridad social ikatu oĩ Estado térã particular y'rõ katu mokõivéva pópe taha'e ha'éva, Estado tapiaite oguerekóva'erã hesápe. Viru ijatýva seguro social-pe g'uarã ndaikatúi ojeporu ambue mba'épe, oíva'erã tapiaite ojeporu hua-guáicha hendápe; hetave ha-gua mante ikatu oñemohenda oĩ porã ha-guáme.

ARTÍCULO 96 ·

Mba'apohára joaju rekosã'y rehegua

Mayma omba'apóva Estado térã particular-pe g'uarã oguereko derecho oja-póvo sindicato oikoteve'yre upevarã permiso. Ko derecho ndohupytýi Fuerzas Armadas ha policía-kuérape. Upeichaiténte avei umi oporomba'apóva ikatu ojapo ijatyha. Avavépe ndaikatúi ojejopy oike ha-gua peteimba'apohára atyhápe. Estado omoañete ha-gua peteĩ sindicato ha péva oñemoĩ ha-gua hembia-poteépe, tekotevêta ojehai héra institución del Estado upevarã oívape, ha upévantema. Sindicato sãmbhyhára moĩ ha iñemboguata ojeja-póva'erã democracia rekópe, léipe oiháicha; léi avei omoañetéva'erã sindicato sãmbyhára okui'y ha-gua imba'apohágui.

ARTÍCULO 97 ·

Ñe'ẽ ñome'ẽjoa rehegua

Sindicato-kuéra oguereko derecho omoïvo oñondivegua tembiaporã ha oñemoïvo peteĩ ñe'ẽme poromomba'apohára ndive tembiapo ñemboguarã. Estado oipytyvõva'erã oñeḡuahẽ haḡua jekopytýpe ha oiko haḡua ñe'ẽjoa oĩ jave ñontende'ỹ mba'apohápe. Ikatu ojejerure mohe-ndahára pytyvõ.

ARTÍCULO 98 ·

Huelga ha paro apo rehegua

Mayma omba'apóva Estado ha particular-kuérape oguereko derecho ojaróvo «huelga», sapy'ante oĩramo ñontende'ỹ imomba'apohakuéra ndive. Upéicha avei, oporomomba'apóva oguereko derecho ojokóvo mba'apo umícha jave. Ko'ã derecho ko'ãva, huelga ha paro rehegua, ndohupytyí Fuerza Armada ha policía-kuérape. Léipe oiva'erã mba'éichapa ojeporúta ko'ã derecho opoko'ỹ haḡua umi apopy opavave oikotevẽva rehe.

ARTÍCULO 99 ·

Mba'appegua léi ñemoañete rehegua

Leikuéra ñemoañete, mba'apo, ñeñangareko ha mba'apoha potĩ rehegua, ha'e mburuvichakuéra rembiapo tee; ko'ãva oguerekóva'erã hesápe leikuéra remimoĩngue; ha'ekuéra avei ame'ẽva'erã tekojopy umíva umi léi añe-momarã ramo.

ARTÍCULO 100 ·

Derecho óga jeguereko rehegua

Mayma tetãygua iderecho oguerekóvo óga hekope-guáva. Estado ombohapéva'erã iñañete haḡua ko dere-

cho; ha upevarã omboguatáne tembiapo óga ñemopu'ã rehegua, oikotevêvape ñuarã, ipu'aka hañuaricha hese hepyme'ême.

Pehẽngue II · Tetã rembijokuaipy rehegua

ARTÍCULO 101 ·

Estado-pe omba'apovakuéra rehegua

Mayma tetã rembijokuái oĩ tetãygua rembijokuaipy ramo. Mayma paraguay oguereko derecho omba'apóvo Estado oporomba'apohápe térã ojuvivo mburuvicha ramo. Léi rupi oñemohenda porãne mamópa ikatukuaa oñemba'apo Estado-pe ñuarã, taha'e Judicial, porombo'e, diplomacia, consular, arandu hypyve ha apokuaa reka, tetãygua pytyvõ, militar ha policía térã ambue háicha.

ARTÍCULO 102 ·

Derecho oguerekóva Estado-pe ñuarã omba'apóva rehegua

Opaite omba'apóva Estado-pe ñuarã oguereko umi derecho omoiva ko Leiguasu mba'apohárape, tekojojápe opaichagua ñemba'apoha ndive, léi he'iva ohupityha peve, opytare'ỹre tekorañgatu ohupitymava'ekue.

ARTÍCULO 103 ·

Jubilación rehegua

Léi omohenda porã va'erã mba'éichapa umi tetã rembijokuái ojejubiláta tetã remimoĩmby ñepytyvõ añete rehegua ryepýpe, ojejapo hañua ko tembiapo kóva Estado ñeñangarekópe, ha upévape teike avei maymáva, to-

mba'apo ra'e hína omba'apoháicha Estado rembijokuáirõ. Léi omoañeténe jubilación ojoja haḡua opaite ára, umi Estado-pe ḡuarã omba'apóva gueteri hína rehe.

ARTÍCULO 104 ·

**Oñemombe'úva'erāha katuetete
ojererekóva ha oñeganáva rehegua**

Opaite omba'apóva Estado rembijokuái ramo, umi oju-piva'ekue voto rupi jepeve, umi tetã rérape omba'apóva ambue tetã ndive, umi tetã empresa heko jeheguívape momba'apóva, ha amo ipahápe opaite ogana tapiáva Estado-gui, omombe'úva'erā oguerékóva ha oganáva quince día ahasa mboyve ojupi hague ha oheja hague guive imba'apoha.

ARTÍCULO 105 ·

Mokõi sueldo jererekokua'ỹ rehegua

Oimeháichagua omba'apóva Estado rembiguáirõ ndaika-túi oguerékóvo mokõi térã hetave mba'apo repy oño-ndive, ndaha'éi ramo ñeporombo'e repy.

ARTÍCULO 106 ·

Estado-pe omba'apóva responsabilidad rehegua

Opaite omba'apóva Estado-pe ḡuarã ndaikatúi ojehekýivo hembiapokuégui. Ojehekoavy térã hembiaipo vai ramo omba'apohápe, ha'e omyatyrõva'erā jehepyme'ẽ rupi; upé-cha avei Estado oíta responsable omyengovia haḡua upe mba'e'avykue ha ikatu oho hembijokuái ári upe ríre.

Moakāha IX · Derecho económico ha Reforma Agraria rehegua

Pehēngue I · Derecho económico rehegua

ARTÍCULO 107 ·

Mba'apo he ñemumegua libertad rehegua

Maymáva oguereko derecho omba'apóvo omba'apó-sévape, hekopeguáma guive, tekojojápe porã. Oñemoañete opavavépe oñemu jojávo. Ndojehejava'erã avavépe omba'e mono'õmbaguasu, ha avei ojuhupi ha oñemboguejývo hekope'ỹ mba'erepy ombohasýva'erã ñemu joja porã. Viru poruka hepy ha mba'erepy oporombyáva ñeme'ẽ, ohekojopýva'erã léi.

ARTÍCULO 108 ·

Mba'erepy gueroguata jejoko'ỹ rehegua

Opaite mba'e ojeja'póva tetãpýpe, ha umi ambue tetãgui hekópe porã ojererúva, ojegueroguatakuaa jejoko'ỹre tetã tuichakue javeve.

ARTÍCULO 109 ·

Mba'e tee reko rehegua

Oñemoañete mba'e tee reko, ha léi ha'íva'erã mamópe vépa, ojehechakuaa pype oíha akārapu'ārã ha jeikoporārã ha tekoteveha ohupity opavavépe. Mba'e tee reko rehe ndojepokóva'erã. Avavégui ndaikatúi ojepe'ávo imba'e tee, ndaha'úi ramo sentencia judicial rupi, ikatu jepe ojepe'a tetã ha tetãygua oikotevẽramo, léi rupive. Léi avei omoañeteva'erã jehepyme'ẽ ojepe'a mboyve, peteĩ ñe'ẽme ijára ndive, y'rõ katu sentencia judicial rupi, ndaha'úi ramo vyvguasú rekorei ikatúva ojepe'a Reforma Agraria peḡuarã, he'iháicha léi upevarã oíva.

ARTÍCULO 110 ·

Derecho mba'e apoha ha apytu'ũ rembiapo rehegua

Opaite mba'e apohára, mba'e moñepyrũhára térã ñemu-hára, ha'e hembiapokue jára tee, léipe oĩháicha.

ARTÍCULO 111 ·

Empresa Pública ñeme'ẽ particular-pe rehegua

Estado ombohasáta ramo peteĩ empresa pública térã imba'e oĩva pype, sector privado-pe, omotenondéva'erã ijoguápe umi ipype omba'apovakuérape ha avei umi sector upe empresa ndive ojoajúvape. Léi he'íva'erã mba'éichapa oikóta upe ñemotenonde.

ARTÍCULO 112 ·

Estado mba'éva rehegua

Estado mba'éva'erã opaite mba'e yvyguýpe oĩva ijehegui voi, «hidrocarburos», ha opaichagua mineral, taha'e hatáva, hykúva, térã otimbóva, ojejuhúva tetã tuichakue javeve; ndaha'éima guive ita, yvyrei ha cal-kuéra. Estado ikatu ome'ẽ mávape térã umi empresa tetã mba'e, imba'e'yvape ha ojehe'avape, apeguáva ha tetã ambuepeguávape, oikuaa ha'ã, oheka, ojepovyvy, ojo'o ha ogue-nohẽ haḡua umi mba'e, oñeme'ẽha ára peve chupekuéra. Léipe oñemoneĩne mba'éichapa ojejapóva'erã ko'ã mba'e ouporã haḡua Estado-pe, umi empresa oñeme'ẽhápe ha yvy jarakuérape.

ARTÍCULO 113 ·

Cooperativa-kuéra rehegua

Estado omokyre'yva'erã ojejapo haḡua cooperativa ha ambue háichagua joaju ojejapo haḡua mba'erepy ha tembiapo techakuaarã, oñemopyrendáva ñopytyvõmbápe ha akãrapu'ã oñondivepápe, ha ãvape oñemoañetéva'erã

oiko haġua ijeheguiete ha poguype'ỹ. Umi pyenda ypyete omombaretéva cooperativa reko, oñemosarambíva'erã tekombo'e tetã oĵapóva rupi.

Pehẽngue II · Reforma Agraria rehegua

ARTÍCULO 114 ·

Reforma agraria rembireka rehegua

Reforma Agraria ha'e peteĩ mba'e tenondete omopyrendáva akãrapu'ã, okarayguakuérape ġuarã. Upevarã okarayguakuérape oike añeténe tetã rembiapoguasú akãrapu'ãrãme. Oñeme'ẽva'erã yvy oñeporombojoavy'ỹre, oñembohapéva'erã viru jeporuka ha pytyvõ aporeko, tekombo'e ha tesãirãme; oñemokyre'ỹva'erã cooperativa apo chokokuéra apytépe ha opáichagua ambue joaju; ha oñeñeha'ãva'erãha hetave haġua mba'erepy, toñeindustrialisa ha iñevende toĵejapo hekópe ikatu haġua oñakãrapu'ã opáicha okaraygua.

ARTÍCULO 115 ·

Reforma agraria ha okaraygua akãrapu'ã pyrenda rehegua

Reforma Agraria ha okaraygua akãrapu'ã oñemopyrenda ko'ãvape:

- 1 Oĩva'erã impuesto jepaga omokyre'ỹva okarayguápe oprodusive haġua ha omokangýva vyvguasú jereko; oñemoañetéva'erã umi yvy'i ha tuichaité'ỹva jerereko, ha ijára akãrapu'ã, ikatuháicha ha mamó ikatuhápe;
- 2 Oĵejapo ha oñemohenda porãve va'erã yvy jeporu ha ñemitỹ reko, ani oñembyai ohóvo yvy, ha oñeñeha'ãva'erã avei aĵeprodusi pya'eve ha oñeñotỹ hetave mba'e;

- 3 Oñemokyre'ýva'erã aty ñemitýrã michíva ha tuichai-te'ýva;
- 4 Oñemohendáva'erã okarayguápe; oñeme'ẽ chupe ijyvy teerã, ha'éma guive Reforma Agraria-pe mba'e jararã ha ojecháva'erã opytaite haḡua peteĩ hendápe, oĩpa tape ha upéicha avei oñehekombo'e ha oñepohanouka haḡua;
- 5 Oñemoíva'erã sistema ojehepyme'ẽ porã haḡuáicha chokokuépe imba'erepýre;
- 6 Ojeporukáva'erã viru, hepyete'ýva ha oporopa'undyva'ýre, ñemitýrã térã mymba ñemongakuaarã;
- 7 Oñepysyrõ ha oñeñangareko porã va'erã tekoháre;
- 8 Oñemoíva'erã seguro agrícola;
- 9 Oíva'erã pytyvõ kuña okarayguápe tenonderãite umi kuña óga omyakāvape;
- 10 Kuña okaraygua oikéva'erã kuimba'e ndive peteicha Reforma Agraria rembiapópe;
- 11 Okaraygua mba'apohárape oñehendúva'erã Reforma Agraria ojejapokuévo ha oñemotenondéva'erã iñorganización oñepysyrõ haḡua hemikotevẽ, ijeykeko ha hembikuaa;
- 12 Oñemotenondéva'erã tetãygua Reforma Agraria rembiapópe;
- 13 Oñehekombo'éva'erã chokokue hahogaygua ikatu haḡuáicha ikatupyry ha omba'apo kyre'ý tetã akãrupu'ārãre;
- 14 Ojejapova'erã atyha ojekuaaha'ã haḡua yvy, ha ojekuaa mba'ápa oñeñotýta umi yvy umívape;

- 15 Oñembohapéva'erã ñepytyvõ oĩ haḡua ñemitỹ ha mymba ñemongakuaa, ha ojejapo atyha katupyryrã tembiapo okaraygua rehegua, ha
- 16 Oñemokyre'ỹva'erã okaraygua jeva peteĩ hendágui ambue hendápe, tetãpyre ojehechakuaávo tetãyguua retakue, tekotevẽ vaite ha jeikoñondive.

ARTÍCULO 116 ·

Yvyguasu rekorei rehegua

Ikatu haḡuaicha opa ohóvo mbeguekatúpe umi vyvguasu rekorei, léi omañáva'erã umi yvýpa ome'ẽ opu'ã porã haḡua kóga, oĩpa tekotevẽ yvypóra oñasãingóva kokué-re apytépe ha ojekuaápa ojejapóva'erã okakuaa joja haḡua tembiapo ñemitỹ, mymba mongakuaa, vyvkuéra ha industria rehegua; ha upéicha avei ojeporúpa heko-pete ha tekotevẽ haichaite umi mba'e ome'ẽva ijehegui voi ha oñeñangarekópa tekoháre. Ojepe'a haḡua ijára-gui umi vyvguasu rekorei, tekotevẽva Reforma Agraria-rã, asẽva'erã léi peteiteivare ha ojehepyme'ẽva'erã ha'e he'i-háicha, mba'éichapa ha araka'épa.

Moakãha x · Tetã ñemboguatã rehegua Derecho ha Deber

ARTÍCULO 117 ·

Derecho tetã ñemboguatã rehegua

Tetãyguakuéra, kuña ha kuimba'eva peteicha oguereko derecho oikévo tetã ñemboguatãpe, ijeheguiete térã

ambue rupi, he'iháicha ko Leiguasu ha leikuéra. Oñe-mbohapéva'erã kuña oike haḡua umi tetã rembiapópe.

ARTÍCULO 118 ·

Voto moĩ rehegua

Mburuvichakuéra jeporavo ha'e tetãygua rembiaporã tee ha hembiaporã katu. Omopyrenda democracia rekópe; oguata voto rupive, ha péva ha'e maymáva rembiaporã, jejopy'ÿre, jejokuai'ÿre, mávarepa, peteichapa; voto jepapa oikóva'erã tesarekohára renondépe, ha umi ojeporavóva ojepoka voto retakuére ha oikéva'erã joja ra'ãme.

ARTÍCULO 119 ·

Voto moĩ atyha michivévape rehegua

Umi partido político, umi sindicato ha organizaci3n social sãmbyhyhára ojeporavo haḡua, ojejapova'erã yvate oje'e haguéichante avei.

ARTÍCULO 120 ·

Poravokuéra rehegua

Ha'e poravohára voto rupi mayma Paraguayi oikóva Paraguáipe, oñembojoavy'ÿre, ombotýma guive 18 ary. Mayma tetãygua, ikatuháicha oiporavo mburuvicharã, ikatu avei ojeporavo mba'evéichagua jejoko'ÿre, ndaha'éima guive umi oĩva ko Leiguasu ha ambue Leikuérape. Pytagua oikoitéva ko tetãme oguereko avei derecho ovotávo municipalidad-kuera sãmbyhyhára ñemoime.

ARTÍCULO 121 ·

Referendum rehegua

Ñeporanduguasu léi rupive oja póva Congreso, ikatu oñemoañete térã nahániri. Léi oñe' éva'erã hese.

ARTÍCULO 122 ·

Ñeporanduguasu poguýpe ho'a'yva rehegua

Ndaikatúi oiko ñeporanduguasu ko'ãvare:

- 1 Jekopyty ambue tetãnguéra ndive, ha ñe'eme'ẽ oikóva hendivekuéra;
- 2 Jepe'a ijáragui imba'éva;
- 3 Tetã pysyrõ;
- 4 Yvýre ñemoĩ mba'éicha pevépa ojequerekokuaa tui-chakuépe;
- 5 Impuesto ñembyaty rehegua; avei tetã viru ha banco-kuéra rembiapo rehegua; viru ojeporukáva Estado-pe; tetã presupuesto guasu; ha
- 6 Jeparavoguasú tetãpypegua, departamento ha municipio-pe ojejápo.

ARTÍCULO 123 ·

Tetãyguá ikatuha omoñepyrũ léi apo rehegua

Ojehechakuaa umi ovotakuaávape oku'évo ijehegui ha omoñuahẽ Congreso-pe léirã. Léipe ha'íva'erã mba'éichapa upéva oñuahẽva'erã ha mbovy poravohárapa omoiva'erã hese héra.

ARTÍCULO 124 ·

Partido Político-kuéra reko ha rembiaporã rehegua

Partido político-kuéra ha'e máva léi renondépe. Ijáva'erã ipype opaichagua tetãyguá, ha hembaporã ha'e: oipytyvõ mburuvicharã ñemoime, ombohape Estado rembiaporã tetã tuichaháicha ha ipehẽngueháicha; ha oipytyvõ tetãyguá ñehekombo'épe.

ARTÍCULO 125 ·

Joaju política pegua rekosã'ỹ rehegua

Mayma tetãygua oguereko derecho ojoajúvo jejopy'ỹre Partido ha movimiento Político apópe, oipytyvõ haḡua, democracia ojerure háicha, mburuvicharã jeporavópe, ko Leiguasu ha ambue léikuérape oiháicha; avei ombohape haḡua Estado-pe hembiaporã. Léi oñe'ëva'erã Partido ha movimiento Político-kuéra ñemohenda ha ñemongu'e rehe ikatu haḡuáicha oguata democracia he'iháicha. Juez mante kuatia rupive oipe'akuaa Partido ha Movimiento Político-kuéragui imáva reko léi renondépe.

ARTÍCULO 126 ·

Partido ha Movimiento-kuéra ikatu'ỹva ojapo rehegua

- 1 Oñepytyvõuka virúpe térã hembiaporã ñembohapépe atyha ãrõ Estado pytaguávape;
- 2 Ojapo joaju ojeporu haḡuáicha mbarete política apópe; ha
- 3 Oñemoĩ omyengovia haḡuáicha mbaretépe tekosã'ỹ ha tekuái tetãygua remimoĩmbýva térã omoĩ peligro guýpe República rekove.

Moakãha XI · Tembiaporã tee rehegua

ARTÍCULO 127 ·

Léi ñemoañete rehegua

Mayma yvypóra oja póva'erã léi ha'íva. Ikatu oje'e oje'e-séva léire, ha katu ndaikatúi oje'e ojejapo'ỹ haḡua hembia poukapy.

ARTÍCULO 128 ·

Opavave rembipota itenondeva'erāha ha pytyvō oiva'erāha rehegua

Mba'eveichavérō umi peteiteiva rembipota ndosakuaái opavave rembipota ári. Mayma tetāyguua oipytyvōva'erā oho porā haḡua ko tetā, ha ojavóva'erā katujete umi tembiporā tetāyguaháicha léi oitýva hi'arikuéra.

ARTÍCULO 129 ·

Servicio Militar rehegua

Mayma Paraguay oñembosako'i ha oñe'armáva'erā oipysyrō haḡua tetā. Pevarā oñemoi servicio militar obligatorio. Léipe he'íva'erā mba'eichaitépa ojejavóta ko tembiporā kóva. Servicio militar apokuévo oñemboajéva'erā tekovereko. Ha ñorairōguasu mba'e ndoikórō, nda'ipukuveva'erāi dóse jasýgui. Kuña ndojavóva'erāi Servicio Militar, oipytyvō peve va'erā, tekotevérō, ñorairōguasu aja ambue tetā ndive. Umi oikuaaukáva hembireroviapy ndohejaiha chupe ojapo, umíva ojejokuáiva'erā ambue henda tekoteveha rupi. Oñemboheko ha añemboguatávo ko derecho, ndojejavóva'erāi chugui tekojopy ha ndaipohyivéva'erāi servicio militar-gui. Ndaikatúi ojejapo servicio militar léipe oĩyva, térā peteí máva yrō entidad privada provechorānte. Léipe oiva'erā pytaguakuéra pytyvō rehegua tetā pysyrōme.

ARTÍCULO 130 ·

Tetā pysyrōhare rehegua

Umi oñorairōva'ekue Chákope ha ambue tetā ndive ñorairō oiko jey ramo, tetā pysyrōpotávo, umíva ojehecharamo ha oñemomba'eguasúva'erā, oñemoiva'erā chupekuéra pensión oiko haḡua jejoby'yre, itenondé-

va'erā tesāi ñangarekópe, ha péva reínteva'erā. Viru jehupitype opytáva'erā hekovia ramo hambirekore mitā aky térā oimba'yva; ko'ápe oikéva'erā avei umi omanómava'ekue ñemoñare ko Leiguasu osē mboyve. Ndojepokóva'erāi temime'ē oñemoíva tetā pysyrōharépe rehe, ha oñeme'ēva'erā ojekuaa rehe voi ha'eha chakore. Umi boliviano prisionero-kuéva, ijeheguiete opytaitéva'ekue ko tetāme chakoreichanténte avei ojeguerékóva'erā viru jehupitype ha tesāi ñangarekópe.

Moakāha XII · Jeroviaukakuéra Leiguasu pegua rehegua

ARTÍCULO 131 ·

Jeroviaukakuéra rehegua

Ojeporu añete haḡua maymáva derecho oíva ko Leiguasúpe, oñemoí avei jeroviaukakuéra hysýiva ko moakāha kóvape; léi ombohapéva'erā ijeporu.

ARTÍCULO 132 ·

Oho'yva Leiguasúre rehegua

Corte Suprema de Justicia ipokatu ha'ívo oímeraēva léi ha oivéva tembiapoukapy juez-kuéra oguenohēva'ekue, ndohoiha Leiguasúre. Omboguatávo kóva ko tembiapo, nosēva'erāi ko Leiguasu ha léi ha'ívagui.

ARTÍCULO 133 ·

«Habeas Corpus» rehegua

Kóva ko jeroviauka ikatu ojerure tapicha ojejopýva, ijehegui térā ambue rupi, tekotevè'yre ome'ē pokatu upe-

varã; oimeraëva juez de 1ra. Instancia-pe ikatu ojerure ko jeroviauka. «Habeas Corpus» ikatu ojerure:

- 1 Sapy'areirõ guarã: kóva rupi, oimeraëva tapicha, ohechárõ oñemonambíta katueteha mbaretépe, ojerurekuua oñehesa'yijo porã hañua ikatúpa añete oiko hese pe ha'e oimo'áva; ikatu avei ojerure juez-pe opi hañua pe tekojopy oíva hi'ári;
- 2 Moñyrõhára: kóva rupi, oimeraëva tapicha oñemonambíva'ekue hekope'y, ikatu ojerure oñemyatyrõ hañua mburuvicha jejavykue. Juez he'íva'erã ojereru hañua hendápe pe detenido mburuvicha imonambihare marandu reheve; péva oikóva'erã mokõipa irundy aravo ahasa mboyve ejejerure Hague guive. Ndojereruí ramo Juez rendápe, kóva ohóva'erã detenido oí hápe ha upépe ombohapéva'erã tekojoja, ku ojereru ramo guáicha hendápe pe detenido, mburuvicha marandu reheve. Ndaipóri ramo mba'érehepa oñemonambíra'e pe máva-pe léipe he'iháicha, opoiukáva'erã chugui pya'eporã; oí ramo kuatia pe ñemonambirã ome'ëva'ekue peteí Juez, ojererahaukáva'erã kóvape kuatiakuéra detenido rehegua; ha
- 3 Genérico: kóva rupi, oimeraëva tapicha ikatu ojerure oñemyatyrõ hañua oikóva'ekue hese, oñemonambi rupi, térã oikomo'áva'ekue hese, ndaha'éima guive peteíva umi mokõi káso tenondeve ojehecháva'ekue. Upéicha avei, ko jeroviauka ikatu ojejerure ojejopy vai ramo petí tapichápe ombyai hañuáicha hete, iñakã térã heko porã, jepémo leitére oikóra'e iñemonambi.

Léi ombohape ha he'íva'erã mba'eichaguaite «Habeas Corpus» pa oíta ha ha'ekuéra ikatúva'erã ojeporu «Esta-

do de excepción» aja avei. Ìñemboguata pya'e, mbyky ha reíva'erã ha ikatúva'erã voi Juez omboguata avave ojerure'yre.

ARTÍCULO 134 ·

Amparo rehegua

Maymáva tekove oimo'ã ramo oikoha hese mba'e vai térã ohecha ramo oikóta katuete hese, térã ojepe'áta chugui iderecho térã jeroviauka oíva ko Leiguasu ha ambue léipe, oigui petei mburuvicha térã mburuvicha'y ojapóva mba'e hendape'y, térã ndojapóiva ojapóva'erã, ha ndaikatúi ramo Juez omohenda ikáso jepiveguáicha, tekotevẽgui ojehecha pya'e oiko mboyve ivaíva, ikatu ojerure «Amparo» Juez upevarã oívape. Tembiapo upéva pya'e, mbyky ha reíva'erã ha ikatúva'erã «omboguata te-tãyguá aty», upeichava'erãha he'i ramo léipe. Juez oguerekóva'erã pokatu oipysyrõ haḡua derecho térã jeroviauka, térã omohenda jey haḡua oñesẽ ramo léi rapégui. Umíva oiko ramo jeporavorã rehegua rehe, térã organización política rehe, juez oguerekótava pokatu, ha'eva'erã justicia electoral-pegua. Amparo ndaikatúi ojejerure juicio mbytépe ni órgano Judicial-kuéra rembiapo contra-pe ni umi léi apópe. Léi ombohapéva'erã aporeko ko'áva rehegua. Juez he'íva «Amparo» jerurépe, ikatu ojehecha jey ha oñemoambue avei.

ARTÍCULO 135 ·

«Habeas Data» rehegua

Mayma Tekove ikatúva'erã oikuaa marandu ha dato-kuéra hesegua térã herekopy imba'éva rehegua oíva umi Registro oficial térã privado-ha rupi; ikatúva'erã avei oikuaa mba'éichapa ojeporu umi mba'e ha maerãpa ojeguereko. Ikatu ojerure juez upevarã oívape oñembopyahu, oñe-

moambue térã oñembyaipate haḡua umi marandu ha dato-
kuéra noĩri ramo hekópe térã opokóta ramo ideréchore.

ARTÍCULO 136 ·

Juez-kuéra ikatúva ojapo ha ho'áva hesekuéra rehegua

Juez oguerékova pokatu ndaikatúi ohechagívo recurso ojejeruréva chupe umi artículo kóva mboyve oĩva he'iháicha. Ndohechaséi ramo mba'eve'ỹre, oñenjuiciáva'erã upévore ha tekotevẽ ramo, oñemongúiva'erã.

Juez he'íva'erã avei hembiapoukapýpe mamó mevépa oho mburuvicha jejavykue ha ojejuhu ramo mba'evai apo pe tekoavýpe, amonambiukáva'erã mba'e vai apoharépe ha oja póva'erã tekotevẽva oñemoañete haḡua pe responsabilidad. Oguereko ramo pokatu omoñepyru'va'erã sumario omyesakã haḡua mba'e vai apokue ha omo mbe'úva'erã Ministerio Público-pe, yĩrõ katu ombohasáva'erã kuatiakuéra hesegua hapicha juez ipokatúvape ombosyryry haḡua upe tembiapo.

Vore II

Tetã Rekuái Ñemohenda rehegua

Tepysã I · Tetã ha Estado rehegua

Moakãha I · Ñe'ẽ ropytakuéra rehegua

ARTÍCULO 137 ·

Leiguasu pu'akapavẽ rehegua

República léi pavẽ ha'e Leiguasu. Constitución, ñe'ẽ-me'ẽmbyre ambue tetãnguéra ndive, oñemoñei ha oñemoañeteva'ekue, leikuéra Congreso remimoingue ha tembiapoukapy oñemoñeiva'ekue avei upe rire, ko'áva ha'e derecho positivo Paraguáipe ha ojererekóva'erã ovalekuépe ko'ápe hysíi háicha. Oimeraëva omoambueséva kóva ko temimoimby tape omoiva Leiguasu rehe oguata'ỹre, ojeko'avy ha hembiaipo vaikuére, léi ohekojojyva'erã chupe. Ko Leiguasu ndopytareiva'erã oñemomará hague rehe mbarete rupive térã ojehejareise ramo hape tee'ỹ rupi. Ndaikatúi oñembovale mba'e-veíchagua tembiapoukapy ha tembiapokue opu'áva ko Leiguasu rehe.

ARTÍCULO 138 ·

Orden jurídico ñepysyrõ rehegua

Mayma tetãygua ikatu ojepytyaso, opaite mba'e ohupityva reheve, umi hekope'ỹ tetãsã ojapyhýva renondépe. Oimeraëva térã tekove aty, taha'e ha'éva rérape, oi'ỹrõ ko Léi Guasúpe, ojapyhy ramo tetãsã, ndaikatúi ombovale hembiaipoukapy ha upévare, tetãygua iderechope porã ikatu opu'ã hesekuéra ha ndojapói ha'ekuéra he'íva. Tetã ambuekuéra ojokupytyva oimeraëva mba'ére umi mbaretépe ajapyhýva'ekue tetãsã ndive, ndaikatúi upe rire ombohéra umi tembiaporã ñomoirũ hague, ojopy hañua tetã Paraguáipe omoañete hañua umi ñe'ẽ me'ẽmbyre.

ARTÍCULO 139 ·

Tetã reko rechaukaha rehegua

Ko'ãva ha'e tetã Paraguái máva reko rechaukaha:

- 1 Tetã Poyvi;
- 2 Tetã Ra'angavoñaha (*sello*)
- 3 Tetã Puraheiguasu.

Léipe oñemoïne mba'eichagua va'erãpa ha mba'éicha-pa ojeporúne umi tetã máva reko rechaukaha oĩ'ỹva upe Congreso General 25 de Noviembre de 1842 rembiapoukapýpe.

ARTÍCULO 140 ·

Ñe'ẽnguéra rehegua

Paraguái ha'e tetã hembikuaa arandu heta ha iñe'ẽ mokõiva. Estado ñe'ẽ tee ha'e castellano ha guarani. Léipe ha'íva'erã mba'éichapa ojeporúta mokõivéva. Mayma ypykue ñemoñare ñe'ẽ ha opate imbovyvéva ñe'ẽ ha'e tetã rembikuaa arandu avei.

Moakãha II · Tetã ambue ndive ñomoiru reko rehegua

ARTÍCULO 141 ·

Tetã ambue ndive ñe'ẽme'ẽ rehegua

Umi ñe'ẽme'ẽ ambue tetã ndivegua oñemo'añete porã ha oñemoneiva'ekue léi rupi, hesegua kuatione oñemohasáva ojupe, opyta avei tetã leikuéra apytépe ha oñemohe-ndáne ko Leiguasu omohendaháicha artículo 137-pe.

ARTÍCULO 142 ·

Ñe'ême'e ñemondoro rehegua

Umi ñe'ême'e ambue tetã ndive, derecho humano reheguáva ndaikatúi oñemondoro oimehãicha rei, ojejapó-manteva'erã Leiguasu ñemyatyrõrã aporeko rupive.

ARTÍCULO 143 ·

Tetã ambue ndive ñomoirũ reko rehegua

Tetã Paraguái iñomoirũ rekópe omboaje derecho internacional ha ojehekombojoja ko'ã mba'e rupive:

- 1 Tetã jeiko poguype'y;
- 2 Tetãnguéra jeiko ijehegui;
- 3 Tetãnguéra ñombojoja porã;
- 4 Tetãnguéra ñopytyvõ ha tembiapópe ñomoirũ;
- 5 Ñeñangareko derecho humano-re;
- 6 Ysryguasu ojepysóva heta tetãre jeporu joja;
- 7 Tetãnguéra jeike'y ojohekovépe; ha
- 8 Opáichagua dictadura, tetã oporojopýva ha imperialismo, guero'yryõ.

ARTÍCULO 144 ·

Ñorairõ mbotove rehegua

Paraguái ombotove añete ñorairõ, ha katu omonei tetã ñepysyrõ hekopeguáva. Upéva nombya'íri derecho ha ñe'ême'embyre, oguerekóva Organización de las Naciones Unidas ndive, Organización de Estados Americanos ndive, téra umi tetã ñomoirũ rembiapo ndive.

ARTÍCULO 145 ·

Tetã arigua leikuéra reko rehegua

Tetã Paraguái, jojápe porã ambue tetãnguéra ndive, omboaje leikuéra oïva tetã ári jey ogarantizáva derecho humano, tekoguapy, tekokatu, ñopytyvõ akãrapu'ãrã, tekuáipe, mba'e jererekópe, jeiko ñondivépe ha arandu kuaápe. Ko'ã mba'e oiko ha'gua oñemoïva'erã oñoñe'ëme mokõive Cámara Congreso pegua, tetave tee rupi.

Moakãha III · Tetãygua reko ha Ciudadanía rehegua

ARTÍCULO 146 ·

Tetãygua tee rehegua

Paraguayo térã paraguaya teete ha'e:

- 1 Opaite onaceva'ekue tetãpýpe;
- 2 Máva isy térã itúva paraguayo-va, onacéva'ekue omba'a-po jave Estado-pe ñuarã tetã ambuépe.
- 3 Isy térã itúva paraguayo-va, onacéva'ekue ambue tetãme, oúvo Paraguáipe opytaite; ha
- 4 Umi mitã ojejuhu reíva tetãpýre, ojekuaa'ỹva itúva ha isy.

Oñemoañete paraguayo-ha, pe pehẽ mbohapyhápe oïva, oikuaauka haguére ipy'apy, omboty vove 18 años. Nomboty'i ramo gueteri katu, túva térã isy ikatu oñe'ë hese, upéi ha'e okakuaapa rire omoañete.

ARTÍCULO 147 ·

Máva tetãygua jepe'akuaa'ỹ rehegua

Mavave Paraguái ñemoñare teégui ndaikatúi ojepe'ávo inacionalidad, ikatu jepe ha'e orrenuncia ijeheguiete chugui.

ARTÍCULO 148 ·

Derecho ñemboparaguairã rehegua

Pytaguakuéra ikatu oñemboparaguái naturalización rupi; ohechaukáma guive ko'ã mba'e ápe hysýiva:

- 1 Okakuaapamaha;
- 2 Oikómaha iguýre tres años ko tetãme;
- 3 Omba'apomaha ko tetãme oïmeraëva mba'épe; ha
- 4 Teko porã, léipe he'iháicha.

ARTÍCULO 149 ·

Nacionalidad heta rehegua

Nacionalidad heta ikatu ojeguereko ñe'ëme'ë rupi ambue tetã ndive. Ikatu avei, upéicha he'ígui pytagua retã Leiguasu.

ARTÍCULO 150 ·

Nacionalidad ÿre jepyta rehegua

Umi Paraguáio naturalizado ikatu opyta jey inacionalidad'ÿre iporeÿ'ramo ko'águi, oiÿ're mba'érepa, tres años aja pukukue, upéicha he'írõ Juez, térã ojapyhy ramo ijehegui ambue nacionalidad.

ARTÍCULO 151 ·

Nacionalidad honoraria rehegua

Pytaguakuéra oipytyvõ añete va'ekue Paraguáipe, ikatu ojehechakuaa potávo, léi rupi oñeme'ẽ chupekuéra nacionalidad honoraria.

ARTÍCULO 152 ·

Ciudadanía rehegua

Ha'e ciudadano térã ciudadana:

- 1 Tekove paraguái teetéva, dieciocho años omboty guive; ha
- 2 Tekove oñemboparaguáiva'ekue naturalización rupi, ohasa rire 2 años oñeme'ẽ hague chupe upe nacionalidad.

ARTÍCULO 153 ·

Ciudadanía jeporu jejoko rehegua

Ojejoko ciudadanía tetãyguágui:

- 1 Ojejapyhýrõ ambue nacionalidad, noĩrima guive ñekuaave'ẽjoja hesegua;
- 2 Juicio rupi oje'érõ upe máva hasyha iñakãme ha ndaikatuiha upévare ojapo mba'eve ijeheguiete;
- 3 Oĩro tekosã reheve, Juez ome'ẽ rupi chupe jeheko jopy.

Ciudadanía jejoko opa, opárõ avei umi causa hesegua léipe oñemboysýva.

ARTÍCULO 154 ·

Poder Judicial añoite ikatúva ojapo rehegua

Léipe oĩva'erã mba'éicharõpa ikatu ojejapyhy nacionalidad ha avei mba'éicharõpa ikatu ojejoko ciudadanía. Poder Judicial añoite oguerékóta pokatu ko'áva ã mba'e omohenda haḡua.

Moakāha IV · Tetā Yvy
ñemohenda rehegua

Pehẽngue I · Apoukapy opaichagua rehegua

ARTÍCULO 155 ·

**Tetā yvy pu'akapavẽ ha ñembohasakuaa'ỹ
ambue akāre rehegua**

Tetā Paraguái yvy araka'eve ndaikatúi oñeme'ẽvo, oñembohasávo ambue okāre, ojeporukávo, ha mba'eveicha-vérõ ojehejávo, tasapy'ánte jepe, mavave tetā ambuépe. Umi Estado oguerékóva tetā Paraguái ndive relaciones diplomáticas ha umi tetā atyha oihápe avei ha'e, ikatu ojogua ko'ápe yvy vore oikotevẽva omopu'ã haḡua ipype óga irrepresentación-kuéra rendaguã, ha upéva ojejapóva'erã léipe he'iháicha. Upéicha ramo jepe umi yvy pehẽ akóinte opyta tetā pu'akapavẽ poguýpe.

ARTÍCULO 156 ·

Estado sãmbyhyrã ñemohenda rehegua

Ikatu haḡuáicha oñesãmbyhy ha oñemboguata Estado, tetā yvy oñembojo'a Departamento ha Municipio-pe, ha ãva ko Leiguasu ha leikuéra ha'iha peve oikóva'erã ijehegui iñemboguatápe, ha hekorã ñemoĩme ha ijeheguiete oipuru haguã opaite mba'e oguerékóva.

ARTÍCULO 157 ·

Capital rehegua

Táva Paraguay ha'e tetā Paraguái tavaguasu ha Estado pokatukuéra renda. Ha'e peteĩ municipio, oĩ'ỹva mavave departamento-pe. Léipe oiva'erã mamópa ijapy.

ARTÍCULO 158 ·

Servicio tetãme ġuarãva rehegua

Departamento ha municipio-kuéra ryepýpe oñemoitarõ apopyrã ohupityva tetãygua maymavépe, upe guive oñemboguata haġua, léi rupive oñemoiva'erã.

ARTÍCULO 159 ·

Departamento ha municipio-kuéra rehegua

Oñemoi ypýtarõ, ha avei oñembojoaju térã oñemo-ambuéta ramo Departamento ha itavaguasukuéra, municipio ha distrito-kuéra, léi rupive ojejapóva'erã, ojeguerékóvo tesa renondépe mba'éichapa oĩ iñakãrapu'ãme, yvypóra retakue ipype ha tekoha rekópe, kuaa ha rechaukapy ha tembiasakuépe.

ARTÍCULO 160 ·

Región-kuéra rehegua

Departamento-kuéra okatu ojoaju ha ojapo hikuái región, upéva rupive ikatútarõ oñakãrapu'ã pya'eve umi comunidad hyepýpe oiva. Léi he'íva'erã mba'éichapa upéva oikóta ha oku'éta.

Pehẽngue II · Departamento-kuéra rehegua

ARTÍCULO 161 ·

Departamento sãmbhyha rehegua

Departamento oisãmbhyháva'erã peteĩ Tekuaitára ha peteĩ Junta Departamental. Ko'ãvape oiporavo ha omoiva'erã tetãyguakuéra upe departamento pegua ivóto rupive, jeporavo guasu tetãpýpe oiko jave, ha oiva'erã hembia-pópe cinco años pukukue. Tekuaitára ha'e upe Departamento-pe Poder Ejecutivo rérape omboguatáva tetã

rembiapo. Ndaikatúi ojeporavojo'a. Léi ha'íne mba'écha-
pa oñemoíva'erã Junta Departamental-kuéra ha mba'épa
hembiaporã.

ARTÍCULO 162 ·

Oñekotevêva rehegua

Tekuaitára ramo ojeiko haḡua tekotevê:

- 1 Taha'e paraguayo teete;
- 2 Tombotýma treinta año; ha
- 3 Tonace raka'e upe departamento-pe, ha toikoitéma ra'e
upépe peteĩ año guivénte jepe;
- 4 Tekuaitára ramo ndaikatúi oiko umi Presidente ha vice-
presidente ramo ikatu'ýva avei. Ndaha'éirõ upe Depar-
tamento-gua voi, tekotevêta oikóma upépe cinco añon-
te jepe. Mokõive ara pa'ũ ojepapáva'erãi jeporavo oiko
mboyve guive.

Junta Departamental miembro ramo ojeiko haḡua teko-
tevê Gobernador-pe ḡuarã oñemoívante avei; edad-pe
katu veinticinco año omboty guive ikatúma.

ARTÍCULO 163 ·

Tembiaporã rehegua

Departamento rekuái rembiaporã ha'e:

- 1 Ombojoaju municipalidad-kuéra rembiapopy upe De-
partamento pegua; omboguata umi apopyrã upe Depar-
tamento-pe oñekotevêva, tape apo, energía ñemoĩ, y
hesãiva jeguereko hamba'e; omomýiva'erã municipio-
kuérape ojoaju ha oñopytyvõ haḡua hembiaapo teépe;

- 2 Ombosako'i apopyrã Departamento akãrapu'arã rehegua; péva aguatáva'erã apopyrãguasu tetãmegua ndive; oja-póva'erã avei presupuesto año jey jeýre oike hañua tetã presupuestoguasu ryepýpe;
- 3 Omboguata Departamento rembiapo pytyvõme Gobierno Nacional oja-póva ndive, tenonderãite voi tesãi ha tekombo'e reheguápe;
- 4 Omoĩmba omba'apo hañuáicha umi Consejo de Desarrollo Departamental; ha
- 5 Ambue tembiaporã Leiguasu ha leikuéra omoĩva.

ARTÍCULO 164 ·

Viru tembiapópe ñuarã rehegua

Viru oikotevẽva Departamento hembiapópe ñuarã ha'e:

- 1 Umi impuesto, tasa ha contribución vore, ko Leiguasu he'íva;
- 2 Umi viru ombohasáva chupe Gobierno Nacional,
- 3 Umi viru ha'ete omono'õva léipe he'iháicha, ha avei temime'ẽ ha hejapyre chupe ñuarãva; ha
- 4 Umi ambue viru mono'õrã recurso léi omoĩva.

ARTÍCULO 165 ·

Intervención rehegua

Poder Ejecutivo ikatu ointerveni Departamento ha municipio-kuéra, omoneĩ rire Cámara de diputado, ko'ã kásope:

- 1 Ojerurérõ Junta Departamental térã Municipal, teta teeve rupi;

- 2 Oñemboja'opárō Junta Departamental térã Municipal ha upéicha rupi ndaikatuvéi omba'apo; ha
- 3 Ojeporuvai ramo iviru, upéicha he'írire Contraloría General de la República.

Intervención oikóva ndaikatúi ipukuve noventa días-gui, ha upépe hesakārō oiko hague upe punto 3-pe ha'íva, Cámara de Diputado, tetave tee rupi, ikatu omongúi gobernador térã Intendente-pe; upéicharō Tribunal de Justicia Electoral ombosako'íva'erã jeporavo ipyahúva upégui osē haḡua okuiva'ekue rekoviarã; péva oikóva'erã umi noventa días oúvape Cámara de Diputado oguenohē haguépe tembiapoukapy.

Pehẽngue III · Municipio rehegua

ARTÍCULO 166 ·

Jeku'e jehegui rehegua

Municipalidad ha'e temimoĩmby sãmbyhyrã tetãyguáva hendapegua oguerekóva; ha'e máva léi renondépe, ha hembiaporã ryepýpe oku'e ijeheguiete mburuvicha ñemoĩme, tembiapo ñemboguatápe, ha iléi teerã apópe, avei ha'e aetente'e oku'e viru ñembyaty ha iporúpe.

ARTÍCULO 167 ·

Municipalidad sãmbyhy rehegua

Municipalidad-kuéra oisãmbyhýva'erã peteĩ intendente ha peteĩ Junta Municipal, ivóto rupi ohupíva umi ikatúva hekopete ovota.

ARTÍCULO 168 -

Tembiaporã katu rehegua

Municipalidad-kuéra rembiaporã yjyvýpe ha léi he'i háicha, ha'e ko'áva:

- 1 Tekosã'ỹme omba'apóne opaite mba'e ikatúva apópe, tenondete táva moporãme, tekoha ñangarekópe, teko-tevẽmby ñemoime, ñemoporombo'épe, teko jechaukápe, ñoha'ã vy'ápe, mbohupa rembiecharãme, tesãirã ha jeiko porãrã ñangarekópe, viru jeporukarã ñemoime, aty jesa-rekorã ha policia ñemoime;
- 2 Oiporukuaávo imba'erekopy ha ojavóvo chugui ojaposéva ohecha porãve háicha;
- 3 Ojavóvo presupuesto oikéva'erã rehe ha ojeporuva'erã rehe;
- 4 Oguerekóvo avei imba'erã tetãme guarã oikévagui,
- 5 Omohendávo hekópe porã mboýpa ojehepyme'ẽva'erã chupe servicio ojapo añete va'ekuére, ahasa'ỹre hepykué-gui ijapopyrã;
- 6 Oguenohẽvo ordenanza, reglamento ha opaite tembiapoukapy;
- 7 Ikatúvo ojeporuka chupe viru, Estado mba'éva ha mba'e'ỹva, tetãýpe ha ambu tetã rupi;
- 8 Ombohekorãvo ha oguerekóvo hesápe tetãygua ñemo-mýi opáichagua mba'yru jeiko; ha
- 9 Ojavóvo opaite mba'e omoiva chupe guarã ko Leiguasu ha ambue leikuéra.

ARTÍCULO 169 ·

Óga ha yvy jererekóre, jehepyme'ẽ rehegua

Municipalidad-kuéra ha umi Departamento-pe ãuarã opytapaite impuesto inmobiliario repykie. Opyta avei ipó-pe imono'õ. Cien oñemono'õvagui, setenta opytáva'erã municipalidad-pe, quince departamento-pe ha quince hembýva katu oñemboja'ova'erã municipalidad-kuéra iviru'ivévape, léipe oiháicha.

ARTÍCULO 170 ·

Guerokopy ñangareko rehegua

Mba'evéchagua institución del Estado, taha'e ra'e umi oiko poguype'ýva, térã umi ijehegüetéva viru jerereko ha iporúpe, térã umi descentralizádova, ndaikatúi oñemomba'e Municipalidad-pe ãuarã oñemono'õva'ekuere.

ARTÍCULO 171 ·

Categoría rehegua

Municipalidad, rekorã ha peteiteíva mba'e categoría-pa oguereko, he'íva'erã léi, ahechakuaápye tekove retakue, iñakãrapu'ã katu, mamoitépa oĩ, hekohápa mba'éicha, moõ mevépa ikuaarandu, mba'épa hembiasakue, ha opaité mba'e ikatúva oipytyvõ opu'ã haãua. Municipalidad-kuéra ikatu oñomoirũ ojapo haãua oñondive hembiaporãnguéra ha, léi rupi, ambue tetãmegua municipalidad ndive.

Moakāha v · Fuerza pública rehegua

ARTÍCULO 172 ·

Ipye oïva rehegua

Fuerza pública-pe oïke fuerza Militar ha Fuerza Policial-kuéra añoitente.

ARTÍCULO 173 ·

Fuerza Armada-kuéra rehegua

Fuerza Armada-kuéra ha'e peteï institución oñemohenda tembiaporã tapia ġuarãicha, profesional, ikatu'ỹva ija-tyñe'ẽ, iñe'ẽrendúva Estado-pe ha Leiguasu ha ambue leikuéra he'ívape. Oï oñangareko haġua ani jepoko tetã yvýre, ha oïpysyrõ haġua mburuvichakuéra vóto rupi ojehepiva'ekuépe, he'i háicha ko Leiguasúpe ha ambue leikuérape. Léipe he'ine mba'éichapa oñe'organizáva'erã ha mboýnepa ypypeguakuéra.

Militar-kuéra servicio activope oïva omba'apóne he'i háicha léi ha reglamento-kuéra oñemoïva, ha ndaikatúi ojeafilíavo partido térã movimiento político-pe, ha nomba'apóiva'erã mba'evéchagua política-pe.

ARTÍCULO 174 ·

Tribunal Militar-kuéra rehegua

Tribunal Militar-kuéra ohuzgáva'erã tembiapovaikue militar pa'umegua mante, umi ojehecháva upeichaha léi rupi, ha oġapóva militar oïva servicio activo-pe. Umi Sentencia omoïva'ekue Tribunal Militar, ikatu ojehecha jey Justicia Ordinaria-pe.

Oiméva tembiapovaikue ojehecháva voi ojecastigava'erãha mokõivéva tribunal-pe, ndohasáva'erãi tribunal Militar-pe, noiméi guive upe tembiapo vai oġapóra'e peteï

militar oĩva servicio activo-pe. Ndojekuaaporãi ramo mba'etépa, ohasava'erã delito común-va ramo. Oñe-ñorairõ jave ambue tetã ndive mante ikatukuaa ohuzga civil-pe ha militar retirado-pe, he'ì háicha léi.

ARTÍCULO 175 ·

Policía nacional rehegua

Policía nacional ha'e peteĩ institución profesional ikatu'ỹva ijatyñe'ẽ oñemohendáva tembiaporã tapiarãicha, iñe'ẽrendúva mburuvichakuéra Poder Ejecutivo omoivape oñangareko haḡua anítei oiko sarambi tetãpýpe. Ko Leiguasu ha umi ambue leikuéra he'ívare oĩ oñangareko haḡua anítei oiko sarambi, oñemboaje haḡua maymáva derecho ha ojepoko avavére heko'ỹme, ha upéicha avei opaite oguererekóvare; oĩ ojoko haḡua ani oiko tembiapovai, ojapo haḡua mburuvicha imoimbyre he'íva, ha omyesakã haḡua, Juez-kuéra poguýpe, tembiapovai. Léipe oñembohysýine mba'eichaitépa oñemohendáva'erã ha mba'épa hembiaporã. Policía nacional-pe oisãmbyhýva'erã peteĩ oficial mburuvicha ipypeguavoiva. Policía-kuéra ndaikatúi ojeafiliávo mba'evéchagua partido térã movimiento político-pe ha ndoguerekóiva'erã actividad política. Policía ijeheguirekóva, ikatu oĩ léi rupi, he'íva'eráva avei mba'erãpa oñemoi ha mba'épa hembiaporã, ambuekuéra Estado pokatu ryepýpe ha municipalidad ryepýpe

Moakāha VI · Estado política económica rehegua

Pehēngue I · Tetā akārapu'ā rehegua

ARTÍCULO 176 ·

Akārapu'ā mongakuaa rehegua

Tetā ñemboguata herekopy rehegua ohekava'erā tetā akārapu'ā oñondivepa ha arandukuaa peḡuarā. Estado oñeha'áva'erā omongakuaa akārapu'ā, oipurukuaávo opaite mba'e oguerekóva upevarā, ikatu haḡuáicha okakuaa mbarete porā tetā economía; omoivévo oñemba'apo ha ḡua ha heta hetavévo herekopy ha oasegurávo iporā porāve haḡua ohóvo tetāygua rekove. Upevarā oñembohysýine tembiaporā tetā tuichakuépe ḡuarā, ikatúva'erā omopetei ha ombohape opaichagua mba'apo tetā economía mopu'āharā.

ARTÍCULO 177 ·

Apopyrā reko akārapu'ārā rehegua

Apopyrā oñemoiva tetā akārapu'ārā, particular-kuéra ikatu omboguata térā nahániri ha Estado peḡuarānguéra katu oñemboguatáva'erā katuete.

Pehēngue II · Viru ñeorganiza rehegua

ARTÍCULO 178 ·

Mba'e herekopy Estado mba'éva rehegua

Estado, ojapo haḡua hembiaporā tee, omoï impuesto ha ambue háichagua viru ñemono'õ ha mba'e jerereko; oguenohē ha'ete térā ambue rupi umi mba'e rekopy oiva ipoguyépe, ha omoï mba'éichapa ajehepyme'ēva'erā

chupe umi mba'e rehe, tekojojápe ha ouporã haḡuáicha tetã remikotevẽme; omoĩ ha omohenda hembiaporã ha omono'õ hembiaapo repy; oiporu viru ko'águi téré ambue tetãgui omba'apo haḡua tetã akārarapu'ārãre; omoĩ porã tetã viru jerereko ha ojapo mbo'ereko* viru rehegua.

ARTÍCULO 179 ·

Tributo-kuéra ñemoĩ rehegua

Maymáva tributo, taha'e ha'eháichagua ha tahéra héra háicha, oñemoiva'erã léi rupive añoiténte, ahechakuaávo viru reko ha oñondive jeiko rehegua tekojoja, ñemongu'e tetã akārapu'ārãme ou porãva. Léi añoite avei amoiva'erã pe tributo pyrenda, máva umi ohepyme'ētava ha mba'ei-chatapa pe mbo'ereko tributo rehegua.

ARTÍCULO 180 ·

Impuesto jo'a rehegua

Ndaikatúi peteĩ impuesto pyrenda ojeporu jeývo oñemoĩ haḡua ambue impuesto. Tetã ambuekuéra ndive, Estado ikatu, ñekuave'ẽ joja* rupi, oñemoĩ peteĩ ñe'ẽme ani haḡua oikótei pe impuesto jo'a.

ARTÍCULO 181 ·

Tributo jojareko rehegua

Jojareko ha'e tributo pyrenda. Mba'evéichagua impuesto ndaipohiyetereíri va'erã ipu'aka'y haḡuáicha hese tetãygua. Oñemoivo, ojehechakuaáva'erã mboy pevépa ikatu ohepyme'ẽ peteĩ tetãygua ha avei tetã economía mba'éichapa oĩ.

Tepysã II · Estado yta ha
iñorganización rehegua

Moakãha I · Poder Legislativo rehegua

Pehẽngue I · Opaichagua disposición
rehegua

ARTÍCULO 182 ·

Oiva ipype rehegua

Poder Legislativo omboguata Congreso ha kóva ryepýpe oĩ Cámara de Senadores ha Cámara de diputados. Umi miembro teete ha ipyruharakuéra, mokõive camara-ygua, ojeporavova'erã tetãygua ijeheguiete, léipe he'iháicha. Umi miembro pyruhára oipyrũva'erã titular-kuérape ko'áva omanorõ, ohajárõ icargo térã ojepe'a ramo chuguikuéra ipokatu, período constitucional rembyre pukukue aja, térã oĩ aja pokatu'ỹ hi'arikuéra. Ambue caso-pe, jepyru oñemohendáva'erã peteiteiva cámara reglamento-pe he'i háicha.

ARTÍCULO 183 ·

Congreso-pe ñembyaty rehegua

Mokõive Cámara mante ijatývo Congreso-pe, ikatu oja-po ko'ã mba'e:

- 1 Ohendu ñe'ẽme'ẽ oja póva Presidente de la República, Vicepresidente ha Corte Suprema de Justicia peguakuéra, ojapyhývo hembiaporãnguéra,
- 2 Omoneĩ térã ombotove República Presidente oheja sapy'a haña icargo ko Leiguasúpe he'iháicha.

- 3 Omoñeī pytagua FFAA-pe oike haḡua tetā ryepýpe ha osē haḡua okápe FFAA ko'apeguáva, ndaha'éima guive mba'eporā rechaukavoreínte.
- 4 Omoḡuahē mburuvichakuéra Estado térā sãmbyhyha ambue tetā rupigua; ha
- 5 Oimevéva tembiaporā ha'íva ko Leiguasúpe.

Presidente Cámara de Senadores pegua ha Cámara de Diputados pegua omyakáva'erā umi congreso ñembyaty; amóva Presidente ramo ha kóva katu Vicepresidente ramo.

ARTÍCULO 184 ·

Ñembyatykuéra rehegua

Mokõive cámara Congreso pegua oñembyatýva'erā jepiveguáicha ary pukukue aja, primero de julio guive 30 de junio peve, ha opytu'úva'erā 21 de Diciembre guive primero de marzo peve, ha péva pe árape omombe'úva'erā hembiapokue República Presidente-pe. Mokõive Cámara oñohenóiva'erā aty hi'arapegua'yṙrā térā oipysóva'erā iñembyatykuéra upéicha he'irõ iryindy vorégui peteī voto rupive oimeraēva umi Cámara; ikatu avei ko'ã mba'e oiko Comisión Permanente del Congreso upéicha he'irõ mbohapy vorégui mokõī voto rupive, térā Poder Ejecutivo he'irõ decreto rupive. Presidente Congreso pegua térā Comisión Permanente-gua ohenóiva'erā ñembyatyrã 48 aravo ohasa mboyve. Upéichante avei ojejapova'erā oita ramo aty ñembojoapy. Umi aty oikóva hi'arape'y añehenóiva'erā ojehecha haḡua peteī térā hetave mba'e ojekuaa porāva, ha opávo tembiapo, oñembotyjeýva'erā.

ARTÍCULO 185 ·

Cámara aty añondiveguáva rehegua

Cámara mokōivéva ijatýva'erã oñondive upéicha ohechauhápe ko Leiguasu térã Congreso ñembohekorã, ha péva avei ombohapéva'erã mba'éichapa oñemongu'éta. Ovale hañua upe aty oiva'erã upépe mokōivéva Cámara retakuégui mbyte rupi ha peteive hi'ári, noiméi ramo ko Leiguasu ojerure tetave tee tuichavéva. Tembiapoukapy oséva'erã umi oiva apytégui omoneĩ ramo hetavéva. Congreso pegua Cámara-kuéra jevotahápe ojerereko mayoría simple ramo mbytere ári oive ramo peteĩ ipyeguakuéragui; mayoría de dos tercios he'ise mbohapy vorégui mokōi ojepapávo ipyeguakuéra oiva atýpe; mayoría absoluta he'ise «quorum legal» ha mayoría absoluta de dos tercios mbohapy vorégui mokōi ojepapávo peteiteiva Cámara pegua retakue. Ijaty ramo oñondive mokōive Cámara péichante avei oñentendéva'erã mayoría-kuéra rehegua. Péichante avei añontendéva'erã «quorum» ha mayoría oimeháichagua temimoĩmby ojeporavova'ekue voto rupive, taha'e ha'éva, oĩ háicha ko Léi Guasúpe.

ARTÍCULO 186 ·

Comisión-kuéra rehegua

Cámara-kuéra omba'apóva'erã oñondivepa ha avei aty'ivépe peteĩ Cámara pegua térã mokōive pegua oñondive. Opavai te umi aty'ípe oikéva'erã, ikatuhaguéicha, bancada-kuéra retakue oiva pe Cámara-pe, jojara'ãme. Oñepyruvo tembiapo, ary pyahúpe, mokōivéva Cámara omoiva'erã icomisión-kuéra ipytyvõhára. Ko'áva ikatu ojerure informe térã temiandu opáichagua tapichápe ha tetã remimoĩmbype térã ha'e'yvape, omopyenda hañua hembiapo ha uguata porãve hañua Congreso rembiapotee.

ARTÍCULO 187 ·

Poravo ha iñeime pukukue rehegua

Senador ha Diputado-kuéra, titular ha suplente, ojeporavóva'erã oñemoi jave avei Presidente de la República. Ko'ã léi apohakuéra oiva'erã cinco ary pukukue hembia-pópe, primero de julio guive, ha upéi ojeporavokuaajey. Oime ramo Cámara de Diputado pegua ipore'yva, oikéva'erã hekovia ipyruhára upe Departamento peguáva; Cámara de Senadores-pe katu oikéva'erã umi ipyruhára Tribunal Electoral omoañeteva'ekue.

ARTÍCULO 188 ·

Juramento térã ñe'ẽme'ẽ rehegua

Senador ha Diputado-kuéra, oike ypyvo peteiva Cámara-pe, ojavóva'erã juramento térã ñe'ẽme'ẽ omba'apotaha hekoitépe upe apykápe ha ojavotaha ko Leiguasu he'iháicha. Mavavéva Cámara ndaikatúi omoñepyrũ hembiaipo ijatypaite mboyyve tetave tee. Mboyyve oirõ, ko'áva ikatu ojopy umi ou'yvape ijaty haġua, pe Cámara rembiapoukapýpe he'i háicha.

ARTÍCULO 189 ·

Senador-va hekove pukukue aja rehegua

Umi República Presidente ramo oiva'ekue, tetãygua remimoinguéva, oikóta chuguikuéra senador oikove aja pukukue, noiméi ramo ra'e oiko hesekuéra juicio político ha ojejuhu hembiaповai hague. Ndoikéi ha'ekuéra ojepapávo quorum-rã. Ikatu oñe'ẽ ha ndaikatúi ovota.

ARTÍCULO 190 ·

Reglamento rehegua

Mokõivéva Cámara ojavova'erã iñembohekorã. Mbohapy vorégui mokõi voto rupive he'íma guive, ikatu oñemo-

ñe'ē térā ohova'api oīmeraēva ipypeguápe, ndojapóirō hekópe hembiaipo, ha ikatu voi omboyke chupe sesenta ára peve dieta'ÿre. Tetave tee rupive ikatu omongúí chupe noimbaporãirō hetépe ÿrō iñakāme, upéicha he'i rire Corte Suprema de Justicia. Oī ramo ojehekýiva hembia-pógui, ikatu Cámara he'i mba'épa ojejapóta, mbytere ári peteive voto rupi.

ARTÍCULO 191 ·

Jepoko'ÿ rehegua

Mavave Congreso-yguáva ndaikatúí ojequeraha Juez re-nondépe he'íva'ekuére hembiapohápe. Mba'evéchagua Senador térā Diputado ndaikatúí oñemonambi ojepe-ravoha ára guive hembiaipo paha ára peve, ndojejuhúí mba'éro hese ojapo javete marā omereséva ñembokoty. Upéicha ojuhúro, mburuvicha oñangarekoukáva'erā hese hógape, pévape oñemoġuahēva'erā kuation hese. Juez omoñepyrútárō juicio peteí Senador térā Diputado contra-pe, tenonderáite omoġuahēva'erā Cámara oihápe kuation he'íva tembiapovai oñembojaha hese. Pe Cámara ahesa'ÿijóva'erā ha mbohapy vorégui mokōi voto rupive he'íva'erā opytápa ÿrō nahániri justicia pópe. Opyta ramo justicia pópe, ojepe'ava'erā ichugui jepokokuaa'ÿ oguerékóva léi apoha hekópe.

ARTÍCULO 192 ·

Informe jerure rehegua

Mokōive Cámara ikatu ojerure ambuekuéra Estado poka-túpe, moĩmbyre ijeheguívape, oñemboviru teéva ha des-centralizado-kuérape, ha avei tetā rembiguaukuérape, tomombe'u tekotevē jave umi mba'e kuaapyrā opavave oikuaaséva. Umi péicha oñeñatōiva, tekotevē ombohováí arapa'ũ oñemoivape, ndaikatúiva michive quince áragui.

ARTÍCULO 193 ·

Ñehenói ha ñehakã'i'o rehegua

Peteïcha mokõive Cámara, tetave tee rupive, ohenoiкуaa ha ohakã'i'o peteïteïva Ministro-pe ha ambuekuéra tetã rembiguái omanda guasúvape; avei umi amyakã ÿrõ omboguatávape moĩmbyre ijeheguíva, oñemboviru teéva ha descentralizado-kuéra, umi empresa oĩhápe hetave viru Estado mba'éva, particular mba'évagui, oñemyesakã jave peteï léi térã oñehesa'ỹijo jave hembiapokuéra reheguáva. Porandukuéra oñemoġuahēva'erã pe oñehenóivape cinco ára mboyvénte jepe. Ndaipóri ramo ojoko vaite mba'éva chupe, umi oñehenóiva oho katuetéva'erã, ombohováiva'erã umi porandúpe, ha omyesakãva'erã opa mba'e ojekuaaséva. Léi he'íva'erã mba'éichapa ija hetavéva ha imbovyvevakuéra umi porandu apópe. Ndaikatúi oñehenói ha oñehakã'i'o República presidente, Vicepresidente-pe ni Poder Judicial mboguatahakuérape hembia-po tee reheguáre.

ARTÍCULO 194 ·

Voto de censura rehegua

Pe añehenóiva ndohói ramo Cámara oñehenoihápe, térã pévape nahesakãiramo he'íva hembiapokuére, upéicharõ, mokõivéva Cámara, tetave mbohapy vorégui mokõi voto rupive, ikatu he'i ndojapoporãiha hembia-po ha ojerure República Presidente térã pe tetã rembiguái ruvichápe oñemonguí haġua. Noñeguahēirõ peteï ñe'eme jeja'orã ndaikatumo'avéima ojepoko upe tema-re, upe Ministro ÿrõ tetã rembiguái oñehenóiva rehe, upe ary pukukue.

ARTÍCULO 195 ·

Comisión myesākāharā rehegua

Mokõivéva Cámara omoikuaa oñondive Comisión oñeha'áva omyesakã opavave mba'e ojekuaaséva, ha avei

miembro-kuéra reko reheguáva. Oguahēva'erā umi Cámarape ha omoiva'erā ipópe kuaapyrā ha kuation oikotevēva; umi omyakā ha omboguatavakuéra Estado moimbyre ijeheguíva, ha oñemboviru teéva ha descentralizado; umi imoimbyre omomba'apóva viru Estado mba'éva; avei mba'eapoha hetavehápe viru Estado mba'éva; tetā rembijokuaikuérahaha avei particular reínteve. Léipe oiva'erā mba'e tekojopýpa oñeme'ēta umi ndojapóvape ko tembiaporā kóva. Ndaikatúi oñehakã'i'o República Presidente-pe, Vicepresidente, Ministro ha Juez-kuérape, hembiapo tee reheguápe. Comisión-kuéra myesākākarā rembiapo ndopokóva'erāi Poder Judicial rehe, tembiapo ha'émante ojavóvare; ndaikatúi avei ambyai umi derecho ha moañetekuéra omoiva ko Leiguasu, hembiapógui osēva ndojopýi Tribunal-kuérape ha nomomichiri juez-kuéra he'ívape, péva nde'iséi umi osēva investigación-gui ndaikatuiha oñemoguahē justicia-pe. Juez-kuéra ojavoukáva'erā, léipe he'iháicha, umi tembiapo ñemyesakārā chupe ojejeruréva.

ARTÍCULO 196 -

Ojogueraha'yva rehegua

Ikatu ojeoporavo, ha katu ndaikatúi omba'apo léi apópe: mbohapeharakuéra institución del Estado peguáva, jokuaipy ha ambue mba'apohára ohepyme'ēva chupe Estado térã Municipio, oí aja pukukue hembiapópe. Ndoikéi ko'ã mba'e ikatu'yvape: mba'apo ijyképe teko-mbo'épe ha arandukuaareképe. Mba'evéichagua diputado térã Senador ndaikatúi oí umi mba'apoha ojavóva tetā rembiapopýpe, térã Estado-gui oguerékóva hembiaporāme, ni oiko mbohapehára térã oiko umíva rérape, ha'ete voi, yĩrõ ambue tekove rupive.

ARTÍCULO 197 .

Ikatu'ỹva rehegua

Ndaikatúi oñemoĩ candidato ramo senador térã diputado-rã:

- 1 Umi ojehekojopýva sentencia añete rupive ha ojepe'áva chugui tekosã'ỹ, hi'areha javeve hekojopy;
- 2 Umi ojehekojopýva ikatu'ỹ haña omba'apo Estado-pe guarã, ipuku aja javeve hekojopy;
- 3 Umi ojehekojopýva hembiapovaikuére mburuvicha jeporavópe, hekojopy pukukue javeve;
- 4 Juez-kuéra, umi omba'apóva Ministerio Público-pe, Estado-pegua Procurador General, táva pysyrôhára, umi oĩa Contraloría General de la República-pe, ha umi oĩa Tribunal Superior de Justicia Electoral-pe;
- 5 Opaite omohenondéva tupã'andu rehegua tembiapo;
- 6 Umi mba'apoha myenondehára, taha'e tetã mba'éva térã tetã ambuegua oiméva omba'apo Estado ndive, térã ichupe guarã, ãrõ katu, umi oguerúva Estado-pe hemikotevẽ;
- 7 Militar ha policía-kuéra hembiaapo tépe oĩa;
- 8 Umi oĩvahína candidato ramo presidenterã térã Vice-presidenterã; ha
- 9 Umi momaranduha opavaitépe guarã jára ha ijára joyvy.

Umi tetãygua ikatu'ỹva oiko candidato ramo, he'iháicha número 4, 5, 6 ha 7 pe opáva'erã pe ikatu'ỹha, noventa días mboyve rupi oñemoĩ haña héra Tribunal Superior de Justicia Electoral kuatiápe.

ARTÍCULO 198 ·

Ambue ikatu'yva avei rehegua

Ndaikatúi avei ojuhupi Senador Térã Diputado ramo, Ministro-kuéra Poder Ejecutivo-pegua ha umi Subsecretario de Estado; umi omohenondéva mba'apoha poguype'ywegua, ha umi omohenondéva mba'apoha Estado oguerekóva ambue tetã ndive térã multinacional oikóva ijehegui, térã umi mba'apoha hetavehápe viru Estado mba'éva, umi gobernador ha intendente avei ndohejái ramo ijapyka, noventa ára mboyvénte jepe, oiko mboyye jeporavo.

ARTÍCULO 199 ·

Mba'aporeja monei rehegua

Senador ha Diputado-kuéra ikatukuaa oho Ministro térã Diplomático ramo mante. Upevarã ojeruréne oñehembia-poreja haña upe Cámara oihápe, ha ikatu oho jey upépe opa vove ambue tembiapo añeme'ëva'ekue chupe.

ARTÍCULO 200 ·

Mburuvichakuéra poravo rehegua

Cámara-kuéra, peteitei, omoiva'erã imyenondehára ha ha'ekueraita oiporavova'erã hembijokuaairãnguéra.

ARTÍCULO 201 ·

Tekokuaaha jepe'a rehegua

Senador ha Diputado-kuéragai ojepe'áne hekokuaaha umi ojechámava'ekue voi yvate rehe, ha ko'ã mba'e ko'ápe oñembosysýva rehe:

- 1 Osẽ ramo, ikatu'yha ha nahembiapomokõiva'erãhãgui, oje'eháicha ko Leiguasu kóvape; ha
- 2 Ojehecha añete ramo oiporuha hekope'y imba'apoha.

Senador ha Diputado-kuéra ndojehekojopýiva'erã ojapo katuete haḡua peteĩ mba'e.

ARTÍCULO 202.

lkatúva ojejapo rehegua

Congreso rembiapora ha'e:

- 1 Oñangareko oiko haḡua opaite mba'e he'íva ko Leiguasu ha ambue leikuéra;
- 2 Ojapo Código ha leikuéra, omyatyrõ térã oipe'a Leiguasu oipotaháicha;
- 3 He'i mba'éichapa oñemohendáta ko tetã, región-pe, departamento ha municipio-pe;
- 4 He'i mba'éichapa tetãygua maymáva ome'ëva'erã me'ë-mbyrã tetãme;
- 5 Omoneĩ léi tetã presupuestoguasú rehegua;
- 6 Ojapo léi mburuvichakuéra jeporavo rehegua;
- 7 Omoĩ léi rupi mba'éichapa ijára ambuekuáa herekopy tetã mba'éva, umi departamento ha Municipalidad mba'éva;
- 8 Oguenohẽ tembiapoukapy ha ñe'ẽjoja; oikuaauka hemiandu ikatuhápe ojapo;
- 9 Omoneĩ térã ombotove umi umi ñe'ẽme'ẽ ambue tetã ndive ojapóva Poder Ejecutivo;
- 10 Omoneĩ térã ombotove viru jeporu ojejapóva;
- 11 Omoneĩ ojeheja haḡua, ára ojehaiha peve, tetãyguápe térã tetãygua'yvape, ypopekuéra tetã rembiapopy, térã omomba'apo haḡua tetã mba'éva, upéicha avei oguenohẽ ha oiporu haḡua mineral hatáva, hykyva, térã otimbóva;

- 12 Ojapo léi he'íva mba'éichapa ojehekomoiva'erã ko República, mba'éichapa ojejapóva'erã tetã mba'apoha peteĩ hendápe meme'ỹ, ha hendápe porã, ojeporuka hañua viru Estado mba'éva;
- 13 Oguenohẽ léi tekotevẽva ha'a jave tetãre sarambi ha mba'ete ojopy vaipáva tetãyguápe;
- 14 Ohendu ñe'ẽme'ẽ oja'póva Tetã Rendotaguasu, Vicepresidente ha opaite ambue tembijokuái oñemoiva ko Leiguasu rupi;
- 15 Ohendu Presidente-gui imombe'upy ary ahasáva rehegua, mba'éichapa ohohína tetã, mba'éichapa omba'apohína mburuvichakuéra ha mba'e mba'épa oñemoi oja'póvo tenonderã ko Leiguasúpe oiháicha;
- 16 Omoneĩ térã ombotove Tetã Rendotaguasu ha Tetã Renondota'ivẽpe oheja hañua hembia'po;
- 17 Omoneĩ terakuéra ha oporomoĩ umi tekotevẽhápe; upéicha avei, omoĩ ohóva'erã Congreso rérape ambue henda rupi Estado ryepýpe he'iháicha ko Leiguasu;
- 18 Ohejarei mávape hembia'povai'kué;
- 19 Oñembopy'apeteĩ oguerova hañua tavaguasu tetã capital ambue hendápe tetãpýpe; upevarã oñekotevẽ mbohapy vorégui mokõi voto Cámara-kuéra pegua retakuégui;
- 20 Omoneĩ térã ombotove, tuichaháicha térã ivore, Contraloría General de la República oikua'auka ríre, mba'éichapa oíke ha osẽ viru presupuesto jeporúpe;
- 21 Ombohekorã mba'yru ñemboguata ysyry rupi, para rupi, yvate rupi ha arave'ỹ rupi; ha
- 22 Ojapo oimevéva tembiaporã he'íva ko Leiguasúpe.

Pehēngue II · Leikuéra apo ha imoneĩ rehegua

ARTÍCULO 203 ·

Moñepyrũ reko rehegua

Lei apo ikatu oñepyrũ oimeraēva Cámara-pe, ipypeguakuéra ha'ivare, térã Poder Ejecutivo rembijerure rupi; ikatu avei ojejerurégui tetãygua aty apytépe ha Corte Suprema de Justicia ohecha ramo tekotevêha, ko Leiguasu ha ambuekuéra léi ombohapeháicha. Oĩ léi oñepyrũva'erã katuete Cámara peteivape mante, térã Poder Ejecutivo rupive mante, ha umíva oĩbamavoi ko Leiguasúpe. Opaivate léirã ipyrenda ha hembireka ñemombe'ú-va'erã.

ARTÍCULO 204 ·

Leirã ñemoneiha ikuaauka rehegua

Oñemoneĩ vove leirã Cámara oñemoñepyrũ haguépe, pya'e ohasáva'erã ojehecha haġua ambue Cámara-pe. Kóva omoneĩ ramo avei, upe leirãgui oikómane lei'ete, ha Poder Ejecutivo ohecha porã ramo, ha'e omoneĩna ha oikuaauka cinco ára mboyye.

ARTÍCULO 205 ·

Ñemoneĩ jeheguirei rehegua

Ojerereko omoneĩva ramo Poder Ejecutivo, opaite leirã noñembojevýiva'ekue Cámara oñemoñepyrũ haguépe; seis ára pukukuépe, upe leirã oguereko ramo diez artículo peve; doce ára pukukuépe, artículo-kuéra oho ramo once guive veinte peve; ha veinte ára pukukuépe, artículo-kuéra ohasa ramo veinte. Péicha ramo, upe leirã opytáma lei'ete ramo ha ojekuaaukántemava'erã.

ARTÍCULO 206 -

Aporeko ñembotovepaiterã rehegua

Petei Cámarara-nte omonei ramo léi pyahurã, ha ambue mbotovepaite, oñembýva'erã pe oñepyrũ haguápe ojehecha jey haġua. Upe Cámara oñepyrũ hague omonei jey ramo, tetave tee rupive, ohasa jeýne ambuêpe ha péva ikatúta ombotove jey tetave tee rupive mante, ha ndohupytyrĩ upéva, opytáma leiete ramo.

ARTÍCULO 207 -

Aporeko moambuepa'yrã rehegua

Petei leirã oñemoneiva'ekue oñepyrũ haguépe, ha oñemoneimba'ýva ambue Cámara-pe, ojevýva'erã oñepyrũ haguépe ha upépe ojehecha jey umi oñemoambue haguéntema. Ko'ãicha jave:

- 1 Ojehu porã ramo umi oñemoambue hague, oikóma chugui léi;
- 2 Umi oñemoambuehaguépe oñembotovepaiterõ tetave tee rupi, ohojevýva'erã Cámara oñemoambue haguépe; ha upépe, oñembohatã ramo hikuái he'iva'ekuépe tetave tee rupi, oikóma chugui léi; ndohupytyi ramo tetave tee katu, oiko avei chugui léi pe Cámara oñepyrũ haguépe ha'ihaguéicha;
- 3 Umi oñemo'ambuévagui, oime ramo oñemoneiha ha ambue añembotovéva, upe leirã ohasa jeýva'erã pe Cámara oñemoambue haguépe, mamó ojehechava'erãhápe umi oñemoambue haguénte ha oñemonei ramo tetave tee rupi, térã oñembotove ramo, upe leirã opyta leiete ramo pe Cámara oñepyrũ haguépe ha'iháicha.

Pe leirã, oikóvo chugui léi, oimeraêva umi oje'e haguéicha ko artículo-pe, ahasáva'erã Poder Ejecutivope omboaje ha oikuaauka haġua.

ARTÍCULO 208 ·

Mbotoveite'ỹ rehegua

Peteĩ leirã, ombotovepaite'ỹva'ekue Poder Ejecutivo, ojevýva'erã Cámara oñepyrũ haguépe ojehecha haġua umi oñembotove hagüe. Ko Cámara nomoneĩri ramo tetave tee rupi, umi imbotovepyre, pe leirã ohasáva'erã Cámara revisora-pe. Kóva ombotoverõ avei tetave rupi, upe leirãgui oikóta léi pe Cámara he'i haguéicha iñepyrũmby guive ha Poder Ejecutivo oikuaaukáva'erã cinco ára mboyve. Mokõive Cámara noñemoĩri ramo peteĩ ñe'ẽme Poder Ejecutivo mbotovepyre rehe, pe leirã ndaikatuvéima upe arýpe ajehecha jeývo. Umi imbotovehague, mokõive Cámara ikatu ohecha porã térã ahániri, oiháchape ãrõ ipehẽnguépe, imbotovepyre oñemoneĩ ramo katu, oiháchape térã ipehẽnguépe, mokõive Cámara ikatu he'i, tetave tee rupive, oñemoneimbaite haġua, ha upéicha ramo Poder Ejecutivo oikuaaukántemava'erã. Umi oñembotoveha, ojehecháva'erã Cámara omoñemoñepyrũ haguépe, sesenta ára ohasa mboyve, ha upéicha avei Cámara Revisora-pe.

ARTÍCULO 209 ·

Ñembotovepaite rehegua

Peteĩ leirã ombotovepaite ramo Por Ejecutivo ojevýva'erã Cámara oñepyrũ haguépe, kóva ahecha pyahuete jevýva'erã ha oñemohatã ramo tetave tee rupive, ohasajeyva'erã Cámara Revisora-pe; kóva avei omoñei ramo tetave tee rupive, Poder Ejecutivo oguenohẽne ha oikuaaukántemava'erã. Mokõive Cámara hemiandu joavy ramo pe mbotovepaite rehe, upe leirã ndaikatúi ojehecha jeývo upe arýpe.

ARTÍCULO 210 ·

Jehecha pya'e rehegua

Poder Ejecutivo ikatu ojerure ojehecha pya'e haḡua peteī leirā ombohasáva Congreso-pe. Upéicharō, pe Cámara ojererahauka haguépe, oñepyrūva'erā ohecha treinta ára mboyve, ha Cámara Revisora upéicha avei ojaróva'erā treinta ára ouvéva ohasa mboyve. Umíva umi arapa'ūme noñembotovéi ramo, pe leirāgui oiko léi. Poder Ejecutivo ikatu avei ojerure ojehecha pya'e haḡua peteī leirā omoguahē rire Cámara-pema, térā oimeraēva ára ojehecha aja hína. Ko'āicharō, pe arapa'ū oñepyrūta ojepapa ojejerure Hague guive. Peteiteiva Cámara mbohapy vorégui mokōi voto rupi, ikatu ohejarei, oimeraēva árape, leirā jehecha pya'e, ha upéicharō, upete guive, ojapyhy jey hembiaapo jepiveguaichaite. Período legislativo ordinario-pe, Poder Ejecutivo ikatu ojerure Congreso-pe ojehecha pya'e haḡua mbohapy leirā peve ha ikatu avei Cámara omoñepyrūva mbohapy vore ári mokōi voto rupive, omoinge jehechapyá'épe ambue leirā.

ARTÍCULO 211 ·

Oñemboajéva ijehegui rehegua

Peteī leirā oikéva oimeraēva Cámara-pe ha oñemoneima aty hi'arapeguápe, ohasáva'erā Cámara Revisora-pe, kóva ohecha ha oguerojevýva'erā katuete mbohapy jasy mboyve. Upéicha rire ha pe Cámara de origen myenondehára omomandu rire ramo, kuation rupi ambue Cámara myenondehárape, upéva he'iséta Cámara Revisora omoneimaha, ha ombohasántemava'erā Poder Ejecutivo-pe omboaje ha oikuaauka haḡua. Pe arapu'ā oje'éva ndojepapamoāi 21 de diciembre guive 1.º de marzo peve. Cámara Revisora ikatu oguenohē upe leirā aty hi'arape-

gua oúvape oñepyrūva 1º de marzo, ijáma guive chupe upe mbohapy jasy, ikatu'yva ohove, pa'ume.

ARTÍCULO 212 ·

Jehejarei rehegua

Poder Ejecutivo ikatu ohekýi jey Congreso-gui umni leirã oguerahaukava'ekue térã he'iuka ohejareiha, ha opyta-rei niméi rire Cámara oñemoñepyrū haguépe omonei jepéma ra'e.

ARTÍCULO 213 ·

Ñemboaje ha jekuaauka rehegua

Léi ndoporopóyi noñemboajéi ha ndokuaaukái aja. Poder Ejecutivo nombyajéi ha ndoikuaaukái ramo he'iháicha ko Leiguasúpe, Congreso myenondehára térã Cámara de Diputado myenondehára, oguenohē ha opikuaaukántemava'erã.

ARTÍCULO 214 ·

Ñe'ẽ ojeporútava rehegua

Ñe'ẽjoaju ojeporútava oñemoneivo umi léi ha'e: «Tetã Paraguái Congreso omonei léi rekoetépe». Ojekuaauka haḡua katu oje'eva'erã: «Tojeguereko República léirõ, tojekuaauka ha toñembogupy Registro Oficial-pe».

ARTÍCULO 215 ·

Temiapo aty'ípe ñemohasa rehegua

Mokõive Cámara, tetave tee rupive, ikatu oheja umi aty'ívépe ohecha haḡua umi leirã, tembiapoukapy ha temian-du mombe'urã. Tetave tee'y rupi ikatu ohekýi umi aty'ígui, toí oiháicha, ne'irã ramo ha'ekuéra omonei térã ombotove, umi tembiapo. Ndaikatúi ojehejávo aty'ípe aheja haḡua tetã Presupuesto guasu, código-kuéra, ñe'ẽjekopyty ambue tetã ndive, impuesto rehegua leirã ha militar-kuéra ñe-

mbohekorã, umi Estado pokatukuéra rehe oñe'êva ha umi oñepyrûva tetãyguakuéra ñemongu'e rupi.

ARTÍCULO 216 ·

Presupuesto guasu Tetã rehegua

Tetã Presupuesto guasu rehegua leirã, omoġuahêva'erã Poder Ejecutivo 1° de Setiembre ohasa mboyve, ha Congreso omboykéva'erã omboykéva omotenonde potávo upe leirã jehecha. Ojejapóva'erã petei aty'ive mokõive Cámara-guigua, ohachava'erãva ha hemiandu reheve, ombohasa mokõive Cámara-pe sesenta ára mboyve. Oġuahêvo umi tembiechakue, Cámara de Diputado oñepyrûva'erã omba'apo hese, aty oĩmbahápe ipypeguakuéra, ha ombohasámava'erã ambue Cámarape quince ára mboyve. Cámara de Senadores oguereko upéva upe arapa'ũnte avei ohecha haġua pe proyecto ha umi ñemoambue ojapóva hese Cámara de Diputado, ha ohecha porã ramo, opytãma léi ramo. Nda'upéichai ramo, ohasa jeýva'erã ambue Cámara-pe ikatu haġuaicha ojehecha umi oñembotoveva'ekue añoiténte ha diez ára mboyve omohu'ãva'erã hembiaipo ha ojapo pe artículo 207 ha'iháicha, inciso 1, 2 ha 3-pe. Ko'ã mba'e ojapóva'erã diez ára mboyve. Umi arapa'ũ ko'ápe oñemoiva opa vove, opáma ha umi oñembotove'yva'ekue ojeguerekóta ku oñemoneiva ramoguáicha. Umi Cámara ikatu, mbohapy vorégui mokõi oĩ haguéicha voto rupi, ombotovepaite leirã ombohasáva Poder Ejecutivo.

ARTÍCULO 217 ·

Presupuesto ojeporúva'erãva rehegua

Sapy'ante Poder Ejecutivo nomoġuahêi mba'e ramo Poder Legislativo-pe, arapa'ũ upevarã oivape, Presupuesto guasurã tetã rehegua, térã upéva oñemboto-

véramo artículo kóva mboyve he'iháicha, upéicharõ ojeporu jeýnteva'erã Presupuesto upe arýpe ojeporúva voi hína.

Pehẽngue III · Congreso pegua Comisión Permanente rehegua

ARTÍCULO 218 ·

Ipypeguakuéra rehegua

Quince ára omohu'ã mboyve hembiapokuéra peteiteiva Cámara oiporavóva'erã, tetave tee rupive, Congreso pegua Comisión Permanente-rã: seis Senador tee ha mhapy pyruharã, avei doce Diputado tee ha sei pyruharã. Ko comisión kóva omba'apóva'erã Congreso pytu'u aja. Ijatyvove ko'ã Comisión Permanente omoiva'erã imyakãharã ambue muruvicha hyepýpe ñuarã ha upéva oñemomanduva'erã pokatukuéra Estado-peguápe, kuatia rupive.

ARTÍCULO 219 ·

Hembiaporã rehegua

Congreso pegua Comisión Permanente rembiaporã ha'e:

- 1 Oñangareko tojejapo Leiguasu ha leikuéra he'íva;
- 2 Ombosako'i ñembohekorã ijupe ñuarã;
- 3 Ohenói Cámara-kuérape ijaty haña ha omoĩ tekotevéva Congreso rembiapo oñepyrÛ hañaicha hi'árape;
- 4 Ohenói ha ombosako'i aty hi'ara'ỹme ñuarãva mokõivéva Cámara-pe ko Leiguasu he'iháicha;

- 5 Omoneĩ, Congreso opytu'u aja, tetã Rendoguataguasúpe oho sapy'a haġua ambue tetãre, he'iháicha ko Leiguasúpe; ha
- 6 Umi ambue tembiaporã oĩva ko Leiguasúpe.

ARTÍCULO 220 ·

Tembiapokue mombe'u paha rehegua

Congreso pegua Comisión Permanente, omoġuahẽvo hu'ãme hembiaapo, omombe'úva'erã hembiapokue poteiteiva Cámara pe ha oykekóva'erã ojapo térã oja-poukáva'ekue.

Pehẽngue IV · Diputado-kuéra Cámara rehegua

ARTÍCULO 221 ·

Ipypegua rehegua

Diputado Cámara ha'e Departamento réra pegua kuéra oĩha. Oguerekóta mbovyvérõ ochenta ipypegua teéva ha ochenta pyruharã, ojeporavóva'ekue peteiteiva Departamento-háre. Táva Paraguay oguerekóta avei herapegua upe Cámara-pe. Mayma departamento orekóta peteĩ Diputado teeténte jepe ha peteĩ ipyruharã. Tribunal Superior de Justicia Electoral, jeporavo oiko mboyve, ha ojehechakuaávo poravohára retakue peteiteiva departamento-pe he'íta mboy diputado-pa oguerekóta peteiteĩ departamento-pe. Léi ikatu ohupi Diputado retakue, he-tavévo avei paravoharakuéra.

Diputado tee ha ipyruharã ramo ojeiko hagua tekotevẽ ha'e paraguayoo tee ha veinticinco ary ombotýva'ekue.

ARTÍCULO 222 ·

Diputado Cámara añoite rembiaporã rehegua

Diputado Cámara añoiténte ojpokuaáva ha'e ko'ã mba'e:

- 1 Omoñepyryũ leirã jehecha Departamento ha Municipio-kuéra rehegua;
- 2 Omoĩ térã opropone tembijokuái opaite Poder pegua, he'iháicha ko Leiguasu terã leikuéra;
- 3 Omoneĩ omoinge haḡua ipo tekuái departamento-ha rupi guápe térã municipalidad-guápe; ha
- 4 Ambue tembiapo ko Leiguasu omoiva chupe ḡuarã añoite.

Pehẽngue v · Senador-kuéra Cámara rehegua

ARTÍCULO 223 ·

Ipypegua rehegua

Senador-kuéra Cámara-pe oita cuarenta y cinco ipypegua teéva, mbovyvérõ, ha treinta pyruhára, ojeporavóva voto rupive tetãpy tuichakue javeve. Léi ikatúta ohupi senador-kuéra retakue, hetavévo avei poravoharakuéra. Senador ramo ojeiko haḡua tekotevẽ ha'e paraguayoo tee, treinta y cinco ary ombotyva'ekue.

ARTÍCULO 224 ·

Cámara de Senadores añoite rembiaporã rehegua

Senador-kuéra Cámara mante ojpokuaáva ha'e ko'ã mba'e:

- 1 Omoñepyryũ jehecha oñemoĩ haḡua léi omoneiva ñe'ẽ-me'ẽ tetãnguéra ojpová;

- 2 Omoneĩ policía ha militar-kuéra ojupive haḡua igrádo-pe coronel térã ijojaha guive, ha comisario principal guive policía-pe;
- 3 Omoneĩ oñemoĩ haḡua tetã remimondo tetã ambue rupi ḡuarã;
- 4 Omoĩ térã ombohape Juez-rã ha tembijokuái mayma ko Leiguasúpe he'iháicha;
- 5 Omoneĩ militar-kuéra jeho ha iñeĩme ambue tetãme ha upéicha avei pytaguáva oĩ haḡua ñane retãme;
- 6 Omoneĩ oñemoĩ haḡua Banco Central sãmbyhyharakuéra;
- 7 Omoneĩ oñemoĩ haḡua sãmbyyhára paraguay-va umi tembiapoha tetã mba'e ñondivévape; ha
- 8 Ambue tembiaporã omoĩva ko Leiguasu chupe ḡuarã aõnte.

Pehẽngue VI · Juicio Político rehegua

ARTÍCULO 225 ·

Aporeko rehegua

Tetã Rendotaguasu, Ministro-kuéra Poder Ejecutivo pegua, Corte Suprema de Justicia pegua, Fiscal General del Estado, Tetãygua pysyrõhára, Contraloría General de la República, Sub-Contralor ha umi Tribunal Superior de Justicia Electoral pegua, oikekuaa juicio político-pe ndojapói ramo hekópe hembiaporã, hembiapo vai ramo oiko aja mburuvicha ramo, ha oimeháichagua tembiapo vaikue rehe. Tembiapo vaikue oikuaakáva'erã Cámara de Diputado, ipypeguakuéragui mbohapy vorégui mokõi

voto rupive. Cámara de Senadores katu ojabóva'erã juicio político, ipypeguakuéragui mbohapy vorégui mokõi voto rupive avei, ha ojuhu ramo hembiaapo vaiha, omongúi ha ombohasa hembiaapo vai rechaukaha justicia ordinaria-pe.

Moakãha II · Poder Ejecutivo rehegua

Pehẽngue I · Presidente de la República ha Vicepresidente rehegua

ARTÍCULO 226 ·

Imboguata rehegua

Poder Ejecutivo omboguata Tetã Rendotaguasu.

ARTÍCULO 227 ·

Vicepresidente rehegua

Tetã oguerekóva'erã petei Tendota'ive oipyrúva'erã Presidente pe opaite mba'e ha'e ojabópave, ku ndaikatúi jave, térã ipore'y sapy'a ramo térã ojepyta ramo hese'y.

ARTÍCULO 228 ·

Tekotevẽva rehegua

Tetã sãmbyhyhára, Presidente térã Vicepresidente ramo ojeiko haña, oñekotevẽ:

- 1 Paraguayo tee va'erã;
- 2 Ombotýmava'erã treinta y cinco año; ha
- 3 Ndaipóriverã mba'eve ojokóva iderecho-kuéra, político ha tetãyguá háicha guáva.

ARTÍCULO 229 ·

Are pukukue rehegua

Presidente ha Vicepresidente hi'aréva'erã tetāsāme cinco ary, ikatuve'ymava ojepyso, 15 de Agosto jeporavo guasu oiko rire guive ha ndaikatuvéima mba'eveichavêrõ ojuhupi jey. Vicepresidente ikatu ojeporavo Presidenterã, oheja rire ramo ijapyka séi jasy oiko mbovyve jeporavo guasu. Presidente oimava'ekue dóse jasy ijapykápe ndaikatúi ojeporavóvo Vice-Presidenterã.

ARTÍCULO 230 ·

Jeporavo rehegua

Tetã sãmbyhyhára Presidente ha Vicepresidente-pe oiporavova'erã tetãyguá'ete voi, voto retave rupi, jevota guasu oikóvape, noventa ára guive ciento veinte peve ohupity mbovyve tetã sãmbyhyha oñemyengovia haḡua.

ARTÍCULO 231 ·

Tetāsāme jejupĩy rehegua

Sapy'ante, Presidente ha Vicepresidente ndojapyhíi ramo tetāsã pe ára ojupiva'erãhápe hikuái, ko Leiguasúpe oiháicha, térã ojehejarei rire ramo jeporavo guasu, pe Presidente oñemyengoviatahána ohejáva'erã tetāsã Corte Suprema de Justicia myenondehára pópe, omboguata haḡua tetã rekove, oiko peve tetāsã ñembohasa; upe aja ohejáne hembiaipo tee justicia rehegua.

ARTÍCULO 232 ·

Tetāsã japyhy rehegua

Presidente ha Vicepresidente ojapyhyva'erã tetāsã Congreso rovake, ome'ëvo iñe'ë omboaje va'erãha hekopete ha tetãrayhúpe tetāsã jejapyhyha árape, Congre-

so-ygua retakue tekotevêva ndohupytyí ramo aty teerã, ojapyhýne hikuái Corte Suprema de Justicia rovake.

ARTÍCULO 233 ·

Pore'ỹ rehegua

Presidente, tetã myenondehára térã ipyruhára, ndikatúi osêvo tetãpygui omomarandu'ỹre Congreso ha Corte Suprema de Justicia-pe. Ipore'ỹ ipukútarõ cinco ára, ome'ëmanteva'erã chupe permiso Senador-kuéra Cámara. Cámara-kuéra opytu'u aja katu, ombokatúva'erã chupe Comisión Permanente Poder Legislativo pegua. Mba'e-veichavêrõ ndaikatúi ipore'ỹ jojávo tetãgui Presidente ha Vicepresidente.

ARTÍCULO 234 ·

Tetã Sãmbyhyha'ỹ rehegua

Sapy'ánte oime ramo ojokóva ichupe térã ipore'ỹ ramo, Presidente-pe omyengoviáva'erã Vicepresidente, ha ipore'ỹ ramo avei kóva, Senado pegua Presidente oisãmbyhýva'erã tetã, ãrõ Cámara de Diputado myenondehára térã Corte Suprema de Justicia peguáva, ko'ápe oñembohysýi háicha. Vicepresidente ojepravóva'ekue omyengoviáne Presidente-pe, kóva oguapy rire térã oguapy mboyve, tetãsa opyta rei ramo, ha ogueroguatáne tetã ohupity peve ára oguejy haãua oiháicha Leiguasúpe. Vicepresidente ipore'ýete ramo mbohapy ary jave ojupi haguépe, oñehenóiva'erã jepravoguasurã ojehupi haãua hekoviara noventa ára ohasa mboyve. Ipore'ỹ ramo mokõi ary ombopaha mboyve hembiaapo, Congreso ojepravóva'erã hekoviara tetave tee voto rupive, ha petei ojupíva'erã opa peve umi ára ñeime pukukue apykápe.

ARTÍCULO 235 ·

Ikatu'ỹha rehegua

Ndaikatúí oñekuave'ẽ tetã Rendotaguasurã ha tetã rendota'iverã, ko'áva:

- 1 Ministro-kuéra Poder Ejecutivo pegua, Vice-Ministro térã subsecretario-kuéra ha umi tembijokuái ha'eichaguakué-
ra umi Estado-pe ġuarã oñemba'apoha myenondehára,
upéicha avei Congreso pegúava, gerente terã admi-
nistrador entidad henda peteĩ meme'ỹva rehegua, umi
mba'apoha tetã viru ijehegui oiporúva, poguype'ỹmegua,
umi tetã ambnue térã heta tetã ndive oñemba'apoha, umi
Empresa tetã viru hetaveha pegua;
- 2 Juez-kuéra ha umi Ministro público pegua;
- 3 Tavaygua pysyrõhára, República Contralor General ha
Sub-contralor General, Consejo de la Magistratura pegua
ha Tribunal Superior de Justicia Electoral pegua-kuéra;
- 4 Umi omohenondéva mba'apoha paraguáiva térã ambue
tetã mba'éva omboguatáva Estado rembiapopy térã
oguerékóva ipoguype tetã rembiapoukapy ãrõ oguerúva
Estado-pe hemikotevẽ;
- 5 Opaite omohenondéva Tupã'andu rehegua tembiapo;
- 6 Gobernador ha Intendente Municipal-kuéra;
- 7 Militar hapolicía tembiapo teépe oiva, ndaha'etí ramo umi
ohasámava'ekue retiro-pe peteĩ ary jeporavo guasu oiko
mboyve;
- 8 Opáichagua momaranduhapavẽ jára kuéra ãrõ ijára joyvy;
- 9 Presidente rekoirũ ha ipariante aġuinġuéra, oĩ ramo te-
tã sãme oiko jave jeporavoguasú, ha avei oĩ ríre ramo ary
ohasa va'ekuépe jeporavo mboyve.

Umi ikatu'yha oñembohysýva tapykueve número 1, 2, 3 ha 6-pe, ikatúva'erã jepe oheja ramo ijapyka seis meseste jepe jeporavo guasu oiko mboyve, ndaha'ei ramo Vicepresidente ñemoirã inandiete jave ijapyka.

ARTÍCULO 236 ·

Ikatu'yha Leiguasu contra-pe oñesē rupi rehegua

Umi mburuvicha militar térã partiku ojaová golpe de Estado, térã oporomopu'áva mboka reheve térã oimeháicha ombyai haḡua tekora'omoiva'ekue ko Leiguasu, ha upéicha rupi ojapyháva tetāsã República Presidente ramo, Vicepresidente ramo, Poder Ejecutivo pegua Ministro ramo, térã mando militar-pe oficial guasu ramo, opyta ndaikatuvéivo ojupi cargo público-pe mokõi periodo constitucional aja ha upéva ojehecha'yre gueteri mba'épa ikatu ohupity hembiaipo vaikuére.

ARTÍCULO 237 ·

Ojogueraha'yva rehegua

República Presidente ha Vicepresidente ndaikatúi omba'apo ambue hendápe taha'e Estado térã particular-pe ḡuarã, hepyre térã rei, oĩ aja mburuvichárõ. Ndaikatúi avei omba'apo comercio-pe, industria-pe ni iprofesión teépe. Ha'ekuéra omoimbaitéva'erã ijehegui oĩ aja pukukue mburuvichárõ.

ARTÍCULO 238 ·

República Presidente rembiaporã tee ha hembiaporã katu rehegua

Oiva República Presidente ramo oguereko ko'ã tembiaporã tee ha tembiaporã katu:

- 1 Orrepresenta Estado-pe ha oisãmbyhy tetã rembiapo tuicháicha;

- 2 Omoañete ha'e voi ha omoañeteuka opavavépe ko Leiguasu ha ambue leikuéra;
- 3 Ko Leiguasu ohechauháicha oike ambue-kuéra léi apópe, omboaje ha oikuaauka, ombohape ha oñangareko imoañetére;
- 4 Ombotove tuichakuére térã ipehême léi osêva Congreso-gui, ha omombe'u mba'érepa;
- 5 Oguenohê Decreto tekotevêva ha omofirma ondive Ministro upe tema pegua, ikatu haḡua ovale;
- 6 Omoĩ ha omongúĩ ijehegüetênte Ministro-kuéra Poder Ejecutivo pegua, República Procurador General, ha ambue-kuéra Estado rembijokuái, noiméima guive léi ombohape ambue háicha ko'áva ñemoĩ;
- 7 Oguereko ipoguyépe tetã joajuha ambuekuéra tetã ndive. Sapy'ante okáguio oĩ ramo jejopy, ha omoneĩ rire chupe Congreso, odeclarakuaa Estado de Defensa Nacional térã ojapo jekopyty py'aguapyrã. Ombohape ha ombojoja ñe'ê ambue tetã ndive tratado rupive. Omboaje ipu'aka mayma mburuvicha tetã ambuekuéra rérape oñemboúva-pe ha omoneĩ cónsul-kuérape omba'apo haḡua ko tetãme. Senado omoneĩ ramo chupe omoĩ embajador-kuérape;
- 8 Omombe'u Congreso-pe, oñepyrũvo jepi atyrysí, mba'e mba'épa ojapóra'e Poder Ejecutivo ha mba'éichapa oĩ tetã tuichaháicha ha mba'épa ojejapose;
- 9 Ha'e Fuerzas Armadas ruvichavete, ikatu'yre péva oguero-va avave akãre. Léi ombohape háicha, omoĩ tekora militar-kuérape, omongu'e chupekuéra, ha omohenda. Ijehegui omoĩ ha omongúĩ Fuerza Pública ruvichakuérape. Omohenda ha ombohape tetã oñepysyrõ haḡua tekotevê ramo.

- Ijehegui ome'ẽ grado militar Teniente Coronel ha imbojojaha peve, ha Senado ñemoneĩ rupi upe rire guáva;
- 10 Ohejarei térã omyengovia jehekojopy omoĩva Juez ha Tribunal-kuéra, léi ombohapeháicha ha ohendu rire mba'épa he'i Corte Suprema de Justicia;
 - 11 Ohenói Congreso-pe, ijaty haḡua hi'arape'ỹ, oimeraẽva Cámara-pe térã mokõivépe, ikatu haḡua ãva ohecha upe ojejeruréva chupe, ha upéva pevénte;
 - 12 Opropone Congreso-pe leirã, ha ikatu voi omyaḡe ijehecha, Leiguasúpe oiháicha;
 - 13 Omono'õuka viru Estado mba'éva ha omohenda ombohapeháicha tetã Presupuesto General ha leikuéra; ha upéva omombe'uva'erã katuete Congreso-pe cada año;
 - 14 Ombosako'i ha opresenta Congreso Cámara-kuérape, proyecto de Presupuesto Anual tetãme ḡuaráva;
 - 15 Omoañete mayma tembiapoukapy omoĩva mburuvichakuéra oguapýva ko Leiguasu rupi; ha
 - 16 Opavaite tembiapopyrãva, katueteguáva ha ikatúva, omoĩva ko Leiguasu.

ARTÍCULO 239 .

**República Vicepresidente rembiapopyrã
katuete ha ikatúva rehegua**

Oĩva República Vicepresidente ramo oguereko ko'ã tembiapopyrã katuete guáva ha avei ikatúva ojapo:

- 1 Omohendague pya'e porã República Presidente-pe umi caso ko Leiguasu ohechauhápe;

- 2 Oho Presidente rérape tetāpýre térā okápe, ha'e omondo ramo chupe, ha umícha jave opaite mba'e he'íva ha oja-pó-va ojererekóva'erā ijokuaihára ojapo ramo guáicha; ha
- 3 Oparticipa Ministro-kuéra atýpe ha oñangareko, ha omohenda tembiapo Poder Ejecutivo ha Poder Legislativo jegueraha porā reheguáva.

Pehẽngue II · Ministro-kuéra ha Ijaty rehegua

ARTÍCULO 240 ·

Tembiaporā tee rehegua

Poder Ejecutivo Ministro-kuéra pópe oñemoi opavaite tetā mba'eapopy, ha'ekuéra omyakā ha ombohapéva'erā; mbovýpa oíva'erā ha hembiaapo teerānguéra oíne léipe. Ipore'ỹ sapy'a javérõ omyendaguéva'erā chupekuéra umi Vice-Ministro upepegua.

ARTÍCULO 241 ·

Tekotevẽva, tekojogueraha'ỹ ha jepoko'ỹ rehegua

Ojeiko haña Ministro ramo oñekotevẽ umi mba'e Diputado-rāme ojejeruréva. Tembiapo ojogueraha'ỹva hembiaapo ndive oíma voi ha umíva ha'e Presidente de la República ikatu'ỹva ojapo, ndaha'úi ramo ñeporombo'e. Ndaikatúi ojepoko ilibertáre, ndaha'úi ramo umi oñembohysýiva parlamentario-kuérape guarãicha.

ARTÍCULO 242 ·

Ministro-kuéra rembiapo tee ha hembiaapo katu rehegua

Ministro-kuéra omyakā administración iministériope, ha upe guive, presidente pogyúpe ha iñe'ẽre, omongu'e ha ojapo hembiaaporā tee. Opaite mba'e ambue ndive oja-pó-

va rehe oguereko responsabilidad jojápe porã. Ary jevy-jevý javeve omoiva'erã Presidente pópe hembiapokue rysýi ha upéva ojekuaaukáva'erã Congreso pe.

ARTÍCULO 243 ·

**Ministro aty ha hembiaporã tee
ha hembiaporã katu rehegua**

Presidente ñehenói rupive, ijaty Ministro-kuéra conse-jo-pe, ombojo'e haña tembiapo, omboguata Gobierno política ha oguenohẽ oñondivepa tembiaporã. Upe Consejo rembiaporãva ha'e:

- 1 Ohendu opaite mba'e tetã remikotevẽ, Presidente omboguejýva hesakuéra renondépe, oñemongu'e oñondivepa, ha ohecha umi proyecto oñembohasáva'erã Congreso-pe;
- 2 Oikuaauka ñerenohẽ rupi, sapy'a py'a hembiapoukapykuéra.

**Pehẽngue III · República Procuraduría
General rehegua**

ARTÍCULO 244 ·

Oiva pype rehegua

República Procuraduría General oĩ procurador General ha ambuekuéra tetã rembijokuái léi he'íva pópe.

ARTÍCULO 245 ·

Tekotevẽvakuéra ha imoĩ rehegua

Procurador General oguerekóva'erã opaite oñekotevẽva Fiscal General del Estado ramo ojeiko haña. Ohupi ha omongúi chupe terã Rendotaguasu. Umi ikatu'ýha oñemoiva'erã léipe.

ARTÍCULO 246 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Procurador General Rembiaporã tee ha hembiaporã katu ha'e:

- 1 Oñemoĩ tetã rérape ha oipysyrõ opaité mba'e tetã mba'é-va, taha'e Justicia rupive térã okápe chugui;
- 2 Ome'ẽ hemiandu umi léi hesakã`y'hápe, ojejerure ramo chupe;
- 3 Oipytyvõ léi ñemyesakãme Administración Pública pe tuicha háicha;
- 4 Ambuekuéra tembiapo léi ombohapéva.

Moakãha III · Poder Judicial rehegua

Pehẽngue I · Opaichagua disposición rehegua

ARTÍCULO 247 ·

Tembiaporã tee ha ipypegua rehegua

Poder Judicial ha'e ko Leiguasu ñangarekoha. Omoñe'ẽ ha omyesakã, ombo'aje ha omboajeuka. Justicia ñembo-guata oĩ Poder Judicial pópe ha kóva oisãmbyhy Corte Suprema de Justicia, Tribunal ha Juzgado-kuéra, omohe-ndaháicha ko Leiguasu ha ambue léi.

ARTÍCULO 248 ·

Poder Judicial ku'e jeheguiete rehegua

Poder Judicial omboguatáva'erã hembiapo ijeheguiete. Ha'e añoite ikatu omyesakã oĩ jave ñontende'ỹ. Mba'e-veichavérõ ambue Poder-pegua, yĩrõ ambue tetã rembi-

jokuaikuéra, ndaikatúi ome'ẽ ijupe tembiapo justicia mba'éva, nome'ẽi añete ramo chupekuéra ko Leiguasu; ndaikatúi omomyi jey umi proceso opáma va'ekue, térã ojoko umi oguatáva hína, térã omoĩngue ipo juicio oikóvape. Ko'ã mba'e oja'pórõ opytáva'erã oiko'ỹva ramo guáicha. Ko'ãva ndopokói mohendaha particular ikatúva oja'póre derecho privado ryepýpe, léipe he'iháicha ojea-segura ha'gua pysyrõ ha ñemohenda oporombojáva. Umi oipurúva hendape'ỹ Poder Judicial-pe ha Juez-kuérape, ndaikatumo'avéima omba'apo Estado pe ñuarã cinco ary pukukue; ho'áne avei hi'arikuéra castigo léipe oiva.

ARTÍCULO 249 ·

Viru poru jehegui rehegua

Poder Judicial oku'e ijeheguiete viru reheguápe. Oñemoiva'erã chupe ñuarã Presupuesto de la Nación-pe namboyyvéiva'erã sãgui mbohapy (3%) Administración Central-pe ñuarãgui. Congreso omoneiva'erã Poder Judicial presupuesto, ha Contraloría General de la República omañáva'erã viru porúre.

ARTÍCULO 250 ·

Ñe'ẽme'ẽ rehegua

Oñepyrũvo hembia'po, Corte Suprema de Justicia pegua Ministro-kuéra oñe'ẽme'ẽva'erã Congreso rovake. Umi Tribunal ha Juzgado peguakuéra katu oja'póva'erã Corte Suprema de Justicia rovake.

ARTÍCULO 251 ·

Juez-kuéra moĩ rehegua

Mayma Juez oiva tribunal ha juzgado-kuérape ha'éva'erã Corte Suprema de Justicia remimoĩngue; upevarã Congreso de la Magistratura omo'guahẽne chupe mbohapy candidato ichuguikuéra oñemoĩ ha'gua peteĩ.

ARTÍCULO 252 ·

Juez-kuéra ñemongui'ỹ rehegua

Juez-kuéra ndaikatúi oñemonguivo imba'apohágui oġua-hẽ mboyve ára ahejáva'erãha. Ha'ete voi momoneĩ ramo, ndaikatúi ojererovávo ni oñembopokatuvévo. Oñemoĩ chupe cinco ary rãicha, oñemoĩha ára guive. Umi juez oñemoañete ramo mokõi periodo pukukue, ndaikatuvéima oñemongu'e ohupity'ỹ mboyve edad oheja haġua imba'apoha, he'iháicha Corte Suprema de Justicia.

ARTÍCULO 253 ·

Juez je procesa ha jeity rehegua

Juez-kuéra ojeprocasa ha oñemongúi hembiaipo vai jave ha ndojapói ramo hekópe hembiaipo tee, léipe oĩháicha, upéicha he'ĩrõ peteĩ Jurado upevarã oñemoiva. Ko Juradope oiva'erã mokõi Corte Suprema-ygua; mokõi Consejo de la Magistratura pegua, mokõi Senador ha mokõi Diputado, ko'ã irundy tapykuevegua ñe'ëngárava'erã. Léipe oĩne mba'éichapa omboguatáva'erã hembiaipo ko Jurado ojeprocésava juez-kuérape.

ARTÍCULO 254 ·

Ikatu'ỹva rehegua

Juez-kuéra, oĩ aja pukukue hembiaipópe, ndaikatúi ogue-reko ambue tembiaipo tetãmeguáva téra tetãmegua'ỹ, ojehepyme'ëva ãrõ réinteva, ndaha'éi ramo ñeporombo'épe ha arandukuaa rekápe. Ndaikatúi avei omba'apo mba'e ñemúme, mba'e apópe terã profesión, térã omba'apo mba'evéchagua política-pe; ndaikatúi avei omyenonde peteĩ temimoĩ Estado mba'éva térã imba'e'ỹva.

ARTÍCULO 255 ·

Jepoko'ỹ rehegua

Mba'evéchagua Juez ndaikatúi ogehova'api ỹrō oñepo-
randu chupe tribunal-pe hembiaapo rehegua he'íva rehe;
ndaikatúi avei ojepoko hekosã'ỹre, ndojejuhúi mba'e
ramo chupe ojapo javete mba'evai ikatúvarã upévare
oñemonambi. Upéicha ojuhúrō, oñeñangarekoukava'erã
hese hógape, osekuaa'ỹre upégui, pya'e oñemomara-
nduka Corte Suprema de Justicia-pe, ha oñemoguahẽ
kuatiakuéra hesegua juez upevarã oivape.

ARTÍCULO 256 ·

Juicio apo rehegua

Juicio ikatu ojejapo ñe'ẽ rupi ha opavave renondépe upéi-
cha ikatuha he'í ramo léi. Mayma Juez rembiapoukapy
asẽva oñemopuendáverã Leiguasu ha leikuéra he'ívare.
Ikatu oje'e oje'eséva juez he'íva rehe. Mba'apo rehegua
proceso ojejápova'erã ñe'ẽ rupive ha oñemboguata pya'e
peteĩ juez pópe meme.

ARTÍCULO 257 ·

Tekotevẽha oñepytyvõ justicia rembiapo regegua

Institución-Kuéra Estado-pegua ojapóva'erã léi he'íva
ha mayma omba'apóva ichupe oipytyvõva'erã justicia-pe
ikatúva guivépe, omoañete haḡua hembiaapo.

**Pehẽngue II · Corte Suprema de
Justicia rehegua**

ARTÍCULO 258 ·

Ipypegua ha oñekotevẽva rehegua

Corte Suprema de Justicia oguereko nueve miembro.
Oñe'organiza Sala peteĩteime, ha umíva apytégui peteĩ

Leiguasu rehegua va'erã. Ipa'ũgui oiporavóva'erã cada año ipresidenterã. Ipyeguakuéra oñehenõi va'erã Ministro ramo. Ojeiko haña Ministro ramo Corte Suprema de Justicia-pe oñekotevẽ: Paraguayo teéva'erã, ombotýmava'erã treinta y cinco año, oguerékóva'erã título universitario Doctor Derecho pegua ha ojekuaáva'erã imba'éporãha. Upéicha avei, omba'apo ñote va'erã ra'e iprofesiónpe, mba'apóvo magistratura Judicialpe téra ombo'évo universidadpe léikuéra rehegua, diez año pukukue, ko'ã tembiapo ikatu omboguata jojapára'e ỹrõ peteitẽi.

ARTÍCULO 259 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Corte Suprema de Justicia rembiaporã ko'áva:

- 1 Omyenonde Poder Judicial rembiapo ha he'i mba'épa ojejapóva'erã peteĩ tembiapo nahesakãi jave máva Juez pópepa opytáva'erã peteĩ tembiapo;
- 2 Ha'e voi ojapo irreglamentorã ombohasa ary rasa peteiteivo hembiapokue rehegua marandu Ejecutivo-pe ha Poder Legislativo-pe, ha mba'éichapa oĩ ha mba'épa oikotevẽ justicia tetãmegua;
- 3 Ohecha ha oresolve mba'épa ojejapóva'erã opite mba'e jerure tapiaguávape, he'íháicha léi;
- 4 Ohecha ha he'i oikóva'erã oñepyrũhápe voi, umi hábeas corpus, ombyai'yre ojoko'yre pokatu ogueredóva ambue juez ha tribunal-kuéra;
- 5 Ohecha ha he'íva'erã, oime ramo oho'yva Leiguasu-re;
- 6 Ojecha ha he'í oikóva'erã, oime ramo ojeruréva ojehejarei haña sentencia, léi ohechauháicha;
- 7 Oipe'a hembiapohágui sapy'arei ramo ñuarã, tetave tee

rupi, umi juez ojeprocesávape, ojo'e peve mba'épa oikóta chuguikuéra;

- 8 Oguereko hesápe umi Instituto mávape ojejopyha he-mbiapo vaikuére;
- 9 Ohecha ha omohendáva'erã jekopyty'ỹ oíva Poder Ejecutivo ha tekuái departamento-kuéra rupigua, ha ko'áva ndojokopytyirõ avei municipio-kuéra ndive; ha
- 10 Opaite mba'é omoíva Leiguasu ha leikuéra oimevéva.

ARTÍCULO 260 ·

Sala Contitucional rembiapo tee ha rembiapo katu rehegua

Sala Constitucional rembiaporã ha'e do'áva:

- 1 Ohecha ha he'íva'erã mamópa umi léi ha opave tembiapoukapy ndohói ko Leiguasúre ha he'íva'erã umícha ramo ndaikatuiha ojeperu maymáva tembiapoukapy oíva ko Leiguasu cóntrape; pe Sala he'íva ovaléta upe caso peḡuarãnte; ha
- 2 He'íva'erã umi Juez rembiapoukapy ikatu'ymava opyta rei ohópa Leiguasúre ha ndaupéichai ramo he'íva'erã opytareíha.
Aporeko ikatu oñepytyrũ Sala Constitucional-pe ha sapy'ante oimeraëva instancia-pe ha upéicha ramo oñemoḡuahëva'erã Corte-pe kuatiakuéra hesegua.

ARTÍCULO 261 ·

Ministro-kuéra Corte Suprema de Justicia pegua ñemongúi rehegua

Ministro-kuéra Corte Suprema de Justicia pegua ikatu oñemongúi juicio político rupi mante. Ha'ekuéra oheja va'erã imba'apoha omboty vove setenta y cinco ary.

Pehêngue III · Magistratura Consejo rehegua

ARTÍCULO 262 ·

Ipypegua rehegua

Magistratura Consejo-pe oĩ:

- 1 Peteĩ Corte Suprema de Justicia pegua, ha'e omoĩva;
- 2 Peteĩ Poder Ejecutivo pegua;
- 3 Peteĩ Senador ha peteĩ Diputado, Cámara-kuéra omoĩva;
- 4 Mokõĩ ñe'êngára* omoĩva iñirũnguéra voto rupi;
- 5 Peteĩ mbo'ehára Facultad de Derecho Univesidad Nacional peguáva, ojeoporavo va'ekue voto rupi iñirũnguéra mo'ehára apytégui; ha
- 6 Peteĩ mbo'hára umi Facultad de Derecho, omboguatámava veinte ary hembiapópe, Universidad privada-kuéra pegua, ojeoporavóva voto rupi, iñirũnguéra mbo'ehára apytégui.

Leipe he'íne mba'éichapa oiko va'erã ko'ã jeporavo.

ARTÍCULO 263 ·

Oñekotevẽva ha tembiapo arekue rehegua

Magistratura Consejo-pe oñeĩme haġua oñekotevẽ; Paraguayo tee va'erã. Ombotýmava'erã treinta y cinco ary oguerekóva'erã titulo ñe'engaraha, ha 10 ary aja pukukue omba'apómava'erã ra'e profesión-pe, térã Magistratura Judicialpe; térã ombo'e ra'e leikuéra rehegua Universidad-pe; ko'ã tembiapo oja'apóva'erã ra'e oñondivepa, peteĩteĩ térã ojoapykueripa.

Mbohapy ary oĩva'erã hembiapópe ha ndaikatúi oje-poko hesekuéra umi Corte Suprema de Justicia peguáicha avei. Léi he'íva'erã umi tembiapokuaa'ỹ hesekuéra guáva.

ARTÍCULO 264 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Magistratura Consejo oguereko hembiaporã tee ha hembiaporã katu ramo:

- 1 Oiporavo mbohapy candidato Corte Suprema de Justiciape ñuarã, ohecha porã rire ikatupuryha ha opaite mérito oguerékóva, ha ombohasa Cámara de Senadorepe, omoneĩ haña, peteĩ ñe'ẽme Poder Ejecutivo ndive;
- 2 Ombohasa Corte Suprema de Justicia-pe ohechaporã rire avei ikatupyrykue ha imeritokuéra, mbohapy candidato réra oñemoĩva'erã peteĩteĩ Tribunal ivépe, Juzgádope ha Fiscalíape;
- 3 Omoĩhekorã ha'ete voi; ha
- 4 Opaite oimevéva, ko Leiguasu ha ambue lei kuéra omoĩva.

ARTÍCULO 265 ·

Tribunal de Cuenta ha ambue Magistratura ha temimoĩ pytyvõrãnguéra rehegua

Oñemoĩ Tribunal de Cuentas; léipe oĩva'erã ipypegua ha hembiaporã rehegua. Mba'éicha va'erãpa ha mba'éichapa omba'apova'erã ambueve Magistratura Judicial ha organismo ipytyvõharakuéra, ha upéicha avei Escuela Judicial, léipe oĩva'erã.

Pehẽngue IV · Ministerio Público rehegua

ARTÍCULO 266 ·

Ipypeguakuéra hembiaporã rehegua

Ministerio Público omyengovia tetãyguá atýpe, órganos jurisdiccionales del Estado renondépe, ha omba'apo ije-

hegui ojapopa porã haḡua hembia porã tee ha hembia porã katu. Omyenonde Fiscal General del Estado ha umi agente Fiscal ojehechauháicha léipe.

ARTÍCULO 267 ·

Tekotevêva rehegua

Ojeiko haḡua Fiscal General del Estado ramo oñekotevê; taha'e Paraguayo teete, treinta y cinco ary ombotýva'ekue, taha'e ñe'engára (abogado), omba'apo añete ra'e iprofesión-pe téra Poder Judicial-pe, téra ombo'éra'e Univesidad-pe leikuéra rehegua cinco ary pukukuénte jepe; Ko'ã tembiapo ikatu omboguata ra'e ojojapa, peteitei téra ojoapykuéri. Umi Poder Judicial peguáichante avei oïme ikatu'ýha ojepoko hesekuéra ha umi ikatu'ýva ojapo.

ARTÍCULO 268 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Ministerio Público rembiaporã tee ha hembia porã katu, ha'e:

- 1 Oñangareko oñemboaje haḡua derecho ha garantía-kuéra ko Leiguasu pegua;
- 2 Omboguata acción penal público oipysyrõ haḡua tetã ha tetãygua mba'erekoeta, tekoha ha opaita mba'e osêva chugui, upéicha avei derecho oguerekóva ypykuéra aty;
- 3 Omboguata acción penal natekotevêi hápe oñemoñepyrũ ambue hendágui, ikatu ramo jepe avei juez téra tribunal ojapo upéva ijehegui, léi he'i háicha;
- 4 Ojerure marandu umi funcionario público-pe ojapo añete haḡua hembia po; ha
- 5 Ambueve léi omoïva.

ARTÍCULO 269 ·

Jeporavo ha jeiko arekue rehegua

Fiscal General del Estado ndaikatúi oñemongúi hendágui cinco ary aja pukukue, ha ikatu ojeporavo jey. Poder Ejecutivo omoĩ chupe, peteĩ ñe'ẽme Senado ndive, mbohapy candidato ombohasáva Magistratura Consejo apytégui.

ARTÍCULO 270 ·

Agente Fiscal-Kuéra rehegua

Umi Agente Fiscal oñemoĩ Juez-kuéra oñemoiháicha ha Leiguasu he'iháicha. Hi'are hembiapópe ha ikatu oñemongúi juez-kuéraicha. Upéicha avei oĩ umi ikatu'ỹva ijapo ha ndaikatúi avei ojepoko hesekuéra, umi Poder Judicial peguáichante avei.

ARTÍCULO 271 ·

Cargo jejapyhy rehegua

Fiscal General del Estado ojapóva'erã iñe'ẽme'ẽ Senado rovake ha umi Agente Fiscal-kuéra katu Corte Suprema de Justicia rovake.

ARTÍCULO 272 ·

Policía Judicial rehegua

Léi ikatu omoĩ peteĩ Policia Judicial omba'apova'erã Poder Judicial poguýpe, oipytyvõ hañua ministerio público-pe.

Pehẽngue v · Justicia Electoral rehegua

ARTÍCULO 273 ·

Ikátuva ojapo rehegua

Ñehenói, jehuzga, ñemohenda, ñesãmbyhy, ñemaña ha ñangareko, maymáva tembiapo jeporavorã rehegua, ta-

ha'e jeporavoguasú tetãpýpe, departamento ha municipio háre, ha umi derecho ha título taicha ojeporavóva'ekue oguerékóva, umíva oimbaite Justicia Electoral poguýpe añoite. Oĩ avei ipoguýpe umi tetãygua remiandu oúva ñeporandu guasukuégui; upéicha avei jeporavo ha emongu'e Partido ha Movimiento político-kuéra rehegua.

ARTÍCULO 274 ·

Ñemoimba rehegua

Justicia Electoral-pe oĩ Tribunal Superior de Justicia Electoral, umi Juzgado-kuéra, umi Fiscalía ha avei umi léi remimoĩmby; léi avei omohendáva'erã hekorã ha hembiaporã.

ARTÍCULO 275 ·

Tribunal Superior de Justicia Electoral rehegua

Tribunal Superior de Justicia Electoral oguerékóta mbohapy miembro oñemoitava ha ikatútava oñemongúi umi Corte Suprema de Justicia-pe guáichante avei.

Tribunal Superior de Justicia Electoral-pe oñeime ha-gua oñeikotevẽ: Paraguayo teéva'erã, ombotýmava'era treinta y cinco ary, oguerékóva'erã título universitario doctor derecho pega ha ojekuaáva'erã imba'eporãha. Upéicha avei omba'apo añeteva'erãra'e iprofesión-pe, omba'apóvo Magistratura Judicial-pe téra ombo'évo universidad-pe leikuéra rehegua, diez año pukukue. Koã tembiapo ikatu omboguata jojapára'e ãrõ peteítei.

Léi he'íva'erã mba'éicharõpa ikatúta hembia poukapy ojegeraha ohecha ha-gua Corte Suprema, ha omohenda ha-gua mbykyveháicha.

Moakāha IV · Ambue organismo-kuéra Estado pegua rehegua

Pehẽngue I · Tetãygua pysyrõha rehegua

ARTÍCULO 276 ·

Tetãygua pysyrõha rehegua

Tetãygua pysyrõha ha'e peteĩ Parlamento rembijokuái oguerékóva hembiaporã apytépe derecho humano ñe-pysyrõ, tetãyguakuéra jerure ñehendu ha hembipotáre ñeñangareko. Mba'evéicharõ ndaikatúi ojapo Juez-kuéra rembiapo tee ha mburuvichakuéra rembiapo tee.

ARTÍCULO 277 ·

Ta'e ae, ñemoĩ ha ñemoingúi rehegua

Tetãygua Pysyrõha omba'apo ha'e ae ha ndaikatúi oñemongúivo oĩmeháicha rei. Iñemoĩ ojapo Diputado-kuéra Cámara, mbohapy vorégui mokõi voto rupive, oipora-vokuévo mbohapy candidato apytégui; ko'ávape oikua-ve'eva'erã Senado ha oĩta cinco ary hembiapópe ojoja haḡuáicha Parlamentario-kuéra jeporavo árare. Ikatu ojuhupijey ha ikatu oñemongúi avei hembiaapo vaírõ ijapykápe; upevarã ojeoporúta aporeko juicio político-pe ḡuarã oĩva ko Leiguasúpe.

ARTÍCULO 278 ·

Oñekotevẽva, jogueraha'y ha jepokuaa'y rehegua

Tetãygua Pysyrõha oguerékóva'erã umi ojejeruréva Diputado-rãme, hembiaapo ndojoguerahái ambue tembiapo ndive ha ndaikatúi ojepoko hese, umi juez-icha avei. Oĩ aja ijapykápe ndaikatúi oguereko ambue tembiapo Estádo-pe ḡuarã ha ndoikéva'erái política partidaria-pe.

ARTÍCULO 279 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Tetãygua Pysyrõha oguereko ko'ã tembiaporã tee ha ko'ã tembiaporã katu:

- 1 Ohendu ha oikuaareka mba'evai apokue, ñemombe'u ha jerurekuéra derecho humano rehegua ha ambueve mba'e ko Leiguasu ha léi omoïva;
- 2 Ojerure mburuvichakuérape, iguyrépe ha yvateveguápe, policía ha maymáva ñangarekohápe, marandu oikotevêva ikatu haġuáicha ojapo porãve hembiaapo; ndaikatúí oñe-ñomívo chugui mba'eve. Ikatu oike opa rupi, oïma guive denuncia tekotevêva omysakã, ha ikatu avei ojapo umi mba'e ijehegui, oĩÿre denuncia;
- 3 Ogueroyrõ tetãpyre oï ramo mba'e vai ojejapova'ekue derecho humano contra-pe;
- 4 Omombe'u ñavõ ary hembiapokue mokoïve Cámara Congreso peguápe;
- 5 Ojapo ha omosarambi marandu derecho humano rehegua, oï ramo ha'e ohechaháicha, mba'e oikotevêva tetã jehechakuaa; ha
- 6 Maymave mba'e léipe oje'éva.

ARTÍCULO 280 ·

Tembiaporã tee rehegua

Léipe oïva'erã hembiaaporã ikatu haġuáicha iñañete, ha ikatu avei oñemoï pysyrõhára Departamento ha Municipio-pe.

Pehêngue II · Contraloría General de la República rehegua

ARTÍCULO 281 ·

Heko, hetakue ha oĩ arekue rehegua

Contraloría General de la República omañáva'erã a mba'éichapa oñemboguata tembiapo, tetã, Departamento ha Municipio-kuéra viru rehegua, Leiguasu ha ambuekuéra léipe he'iháicha. Oku'e ijeheguite hembiapo ha iviru porúpe. Contraloría mboguata oĩ peteĩ contralor ha subcontralor pópe; ko'áva ha'éva'erã Paraguayo teete, treinta ary ombotyva'ekue, ha ojegraduava'ekue Derecho térã Ciencias Económicas, Administrativa térã Contablepe. Mokõivévape omoĩ Cámara de Diputado, teta tee rupive, mbohapy candidato omoiva Cámara de Senadores apytégui, teta tee rupive avei. Oĩ hembiapópe cinco ary pukukue, ha upéva ndojojáiva'erã tetã Rendotaguasu ñeime pukukuére, ha ikatu oive ambue cinco ary, Senador ha Diputadokuéra upéicha omoneĩ ramo. Oĩ aja pukukue ndaikatúi oñemongúi, ndaha'éirõ hembiapovai ha hembiapo tee mboguata vaikuére.

ARTÍCULO 282 ·

Mombe'u ha jehechakue remiandu rehegua

Tetã Rendotaguasu ha'e rupi Estado mboguata myakãhára, omoġuahéva'erã Contraloría-pe irundy jasy ary pyahu oñepyrũ haguépe, mba'éichapa ojeporúra'e Presupuesto ary ohasava'ekuépe. Cuatro jasy uperireguápe Contraloría omoguahéva'erã Congreso-pe imombe'u ha ijehechakue remiandu, ohasa'yijjo haġua peteiteiva Camara-kuéra.

ARTÍCULO 283 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Contralor General de la República rembiaporã ko'áva:

- 1 Oguereko hesápe opaite herekopy Estado mba'éva, moĩmbure región pegua térã departamento pegua mba'éva, municipalidad, Banco Central ha ambuekuéra Banco del Estado ÿrõ Estado omoĩha iviru; umi imoĩmbyre ijeheguite oku'éva, umi iviru teéva ha empresa Estado mba'éva ÿrõ katu iviru omoĩha mba'éva;
- 2 Omaña mba'éichapa ojeporu ha oñemohu'ã Presupuesto Guasu Tetãmegua;
- 3 Omaña mba'éichapa ojeporu ha oñemohu'ã umi moĩmbyrekuéra presupuesto oñemboysýiva punto 1-pe; avei ohesa'ýijjo kuatia oĩha iviru ha imba'erekopy;
- 4 Omaña mba'éichapa omoĩ kuatiáre viru rehegua umi empresa térã moĩmbyre heta tetã mba'éva oihápe Estado viru, iñe'ẽme'ẽnguéra he'iháicha;
- 5 Ojerure tomombe'u hembiapokue mayma tekove ÿrõ herekopy opaichaguáva, omomba'apóva viru ÿrõ servicio Estado peguáva; avei moĩmbyre región peguáva, Departamento peguávape, ha municipio-kuérape, ha ko'áva omoiva'erã katuete ipópe mayma kuatia ha tembiapokue rechaukaha oikotevẽva;
- 6 Ohendu ñe'ẽme'ẽ umi Estado-pe omba'apóvagai imba'erekopy rehegua; oñongatu ko'áva; ha he'í ojokupytypa iñemombe'u ohejakuevogua hembiapo ndive;
- 7 Omoĩguahẽ justicia ha Poder Ejecutivo-pe mayma tembiapo vai ha'e oikuaáva hembiapo tee omboguatávo; ho'a vaikuaa avei chupe umi mba'e hendape'ý ojaopó-

va temimoĩnguéra ipoguýpe oĩva, sapy'ánte ha'e voi ndojapóirō hekopete hembiaporã; ha

- 8 Umi ambue tembiaporã omoĩva ko Leiguasu ha ambue leikuéra.

ARTÍCULO 284 ·

Jepoko'ỹ, ikatu'ỹva ha ñemongúi rehegua

Umi juez-chaiténte avei, contralor-kuéra rehe ndaikatúi ojepoko, ha ndaidatúi oguereko ambue tembiapo. Oñemongúitarō katu ojeapóva'erã juicio político he'i háicha.

Pehẽngue III · Banca Central del Estado rehegua

ARTÍCULO 285 ·

Heko hembiaporã tee ha hembiaporã katu rehegua

Oñemoĩ peteĩ Banco Central Estado mba'éva, aporekópe ha'evéva. Ha'e mante ikatu ojapo tetã viru; ha economía ñemboguata Gobierno oja'póva ryepýpe, oike ambuekuéra organismo técnico Estado pegua ndive, ombohape ha'gua viru ñemboguata, iporuka ha iñemu rehegua; ha'e responsable imboguata ha imongakuaa rehe, aňangarekóvo hepyreko tapia ha'guaré.

ARTÍCULO 286 ·

Ikatu'ỹva rehegua

Banca Central del Estado ndaikatúi ojapo:

- 1 Oiporuka viru Estado rembiapóre ojepaga ha'gua oĩ'yre presupuesto-pe; ikatúta:
 - A Ome'ẽ voive sapy'arã viru upe arýpe ñuarã impuesto-kuére ijatýva;

- 1 b Oúrō peteĩ jehasa asy guasu tetãpýpe, Poder Ejecutivo he'ĩ ramo upéicha ha Cámara de Senadores omoneĩ ramo.
- 2 Ojapo mba'evéchagua jekupyty, tembiaporã térã temikotevẽrã oporombojuavýva, máva rehegua mba'apoha ha moĩmbyre omba'apo jojáva peteĩ mba'épe rehegua;
- 3 Omba'apo máva ndive ha temimoĩnguekuéra ndive oiketyva tetã viru rekópe, terã moĩmbyre viru ñemongu'erã apegua térã ambue tetã mba'éva.

ARTÍCULO 287 ·

Ijoaju reko ha ñemongu'e rehegua

Léipe oĩne mba'éichapa oñemohenda ha omba'apóva'erã Banca Central del Estado, ombohapeháicha ko Leiguasu. Banca Central omoiva'erã Poder Ejecutivo ha Congreso Nacional pópe hembiapotee ñemboguata rehegua marandu.

Tepysã III · Estado de Excepción rehegua

ARTÍCULO 288 ·

Kuaapyrã, mba'éicharõpa, ipukukue ha arapa'ũnguéra rehegua

Oiko ramo ñorairõ ambue tetã ndive, ojedeclara térã ojedeclara'yva, térã oiko ramo sarambiguasú tetãpýpe ombyaikuaáva Leiguasúpe térã institución ha'e omoivape, upéicharõ Congreso térã Poder Ejecutivo odeclarakuua Estado de Excepción, ohupityva tetãpýpe tuichakue ja-veve ỹrõ peteĩ vorénte, hi'arekuépe ndaikatúiva ohasa sesenta ára hetave ramo. Oimérõ ra'e odeclara Poder Ejecutivo, Congreso upéva ikatu omoneĩ ỹrõ mbotove cuarenta y ocho aravo ohasa mboyve.

Upe sesenta ára pukukue ikatúta ojepysove ambue treinta ára rysyĩ peve, mokõivéva Cámara upéicha ha'ĩ ramo tetave tee rupive. Congreso ndaijatýi aja, Poder Ejecutivo ikatu omoĩ peteĩ jey, Estado de Excepción ndaipukuveiva'erã treinta áragui, ha katu tekotevêta omoĩ upéi Congreso-pe rembiecharã umi ocho ára oúvape, omoneĩ térã ombotove hañua; ijaty hañua upevarãite léi voi ohenói Congreso-pe.

Decreto térã léi oñemoiha Estado de Excepción, omombe'úva'erã mba'érepa oñemoĩ, araka'e pevépa oíta, mamo pevépa ohupyty tetãpýpe, ha mba'e derecho rehepa opoko.

Oĩ aja pukukue Estado de Excepción, Poder Ejecutivo ikatúva ojapo, Decreto peteĩteĩ rupive, ha'e: Oñemo-nambi umi tekove oñembojáva hese oikeha oimeraéva umi mba'épe, ojereraha peteĩ hendágui ambue hendápe tetãpýpe, ha ndojehejái ojejapo aty ha ñeñandukapa-

guasu. Opaite ko'āicharō, tapicha oñembojaha umi mba'e, ikatúta osēse ramo osē ko tetāgui.

Poder Ejecutivo py'ae omombe'úva'erā Corte Suprema de Justicia-pe umi oñembokotyva Estado de Excepción rupi, mamópa oñembokoty, térã mamópa ojegerahára'e, ikatu haḡuáicha Juez-kuéra oho ohecha.

Umi oñemonambíva Estado de Excepción-rupi oje-guerekóva'erā vai tenda hesāi ha ipotihápe, ndaha'éiva mba'e vai apohakuérape ḡuarāva, ỹrō ojehejáve'erā ho-gaitépe. Ojegererováva katu oñemoíva'erā umi ojeikoha rupi ha oĩ katu'ỹha rupi mba'asy.

Estado de Excepción ñemoĩ ndopokova'erāi umi Poder del Estado rembiapo teére ha ndohejareiva'erāi Leiguasu he'íva, tenonderāite Habeas Corpus ñemoañete.

Congreso, tetave tee rupive, ikatu omopu'ã Estado de Excepción, ohechakuaa ramo ndaiporiveimaha mba'érapa oĩ haḡua.

Opa rire Estado de Excepción, Poder Ejecutivo omo-mbe'úva'erā Congreso-pe, cinco ára ohasa mboyve, mayma oja'póva'ekue upéva oĩ aja.

Tepysã iv · Leiguasu ñembopyahu ha ñemyatyrõ rehegua

ARTÍCULO 289 ·

Ñembopyahu rehegua

Ko Leiguasu ikatúta oñembopyahu diez ary oñemboaje haguépe. Ojerurekuaa oñembopyahu haġua, irundy vorégui peteĩ léi apohakuéra oimeraëva Cámara pegua, tetã Rendotaguasu, ÿrõ treinta mil poravohára, omoĩ ramo héra kuatiäre upevarã. Ojekuaauka haġua tekotevêha oñembopyahu omo-neĩva'erã katucte mbohapy vorégui mokõi tetave tee rupi mokõivéva Cámara pegua. Ojekuaauka rire tekotevêha oñembopyahu, Tribunal Superior de Justicia Electoral ohenoĩva'erã jeporavorã tetãpýpe, ciento ochenta ára mboyve oñembojo'a'ÿre jeporavo ambue ndive. Tetã Atyguasupavê Moĩmbahára retakue ndaikatúi ohasávo Congreso pegua retakuégui. Léipe he'ine mba'eichaguápa ojejavova'erã ha umi mba'e ko'áva ojapokuaa'ÿva. Convencional-kuéra rehe ndaikatúi ojepoko umi Congreso peguaichaiténte avei. Oñemoañete vove Leiguasu pyahu, upete guive oñemboaje ijeheguete.

ARTÍCULO 290 ·

Ñemyatyrõ rehegua

Ohasa rire mbohapy ary ko Leiguasu oñemboaje hague, ikatúma oñemyatyrõ ojerure ramo irundy vorégui peteĩ (25%) léi apoharakuéra oimeraëva Cámara pegua, tetã Rendotaguasu, térã treinta mil poravohára, kuatia rupive. Opaite ñemyatyrõ haġua tekotevê oñemoneĩ Cámara oñemoñepyũ haguépe, tetave tee rupive. Upe rire, tekotevêta upeichaite avei ojejapo ambue Cámara-pe.

Oimeraēva Cámara pe ndojehupytýi ramo tetave teko-tevēva, ojeguerékóta oñembotovéva ramo upe ñemyatyrō ha ndaikatumo'āvéima ojehecha peteī ary ohasa mboyve. Omoneī rire ñemyatyrō mokōivéva cámara, oñemoġuahēva'erā haipyre ipyahúva Tribunal Superior de Justicia Electoral-pe, ikatu haġuáicha ciento ochenta ára ohasa mboyve, oñehenóí tetāyġua oiko haġua peteī ñeporanduguasu. Upépe oñemoneī ramo, upe ñemyatyrō oñemoneima ha opytaitéma Leiguasúpe. Oñembotove ramo katu ndaikatuvéima ojepoko jey upe púnto upévare mbohapy ary mboyve. Ndaikatúí ojeporu aporeko* oñemoiva ñemyatyrōrā, ñembopyahurā mante, umi oñeñe'ēhápe mba'éichapa oikóva'erā mburuvichakuéra jeporavo, iñemoī, hi'arekueha hembiaporā katu rehegua, maymáva pokatu Estado pegua-kuérape, térā umi oje'éva moakahā I, II, III ha IV, tepysā II, parte I-pe rehegua.

ARTÍCULO 291 ·

Tetā Atyguasupavē moimbahára pokatu rehegua

Tetā Atyguasupavē Moimbahára noñasāingóí ambuekuéra pokatu oimava rehe. Omba'apo pukukue ñembopyahu térā ñemyatyrō apópe, upévante ojapóva'erā, ambue mba'épe oike'yre. Noñemomba'éva'erāi umi Estado pegua Pokatukuéra rembiaporāre, ha ndaikatúí omongúí mburuvichakuérape, omombykyve térā oipysove hi'are pukukue.

Tepysã v · Temimoĩ ipahapegua ha sapy'agua

ARTÍCULO 1 ·

Ko Leiguasu kóva ovale ko ára guive. Oñemboaje ijehegui opávo ko ára. Aporeko ojeporúva'ekue ko Leiguasu apópe, iñemoĩ ha ikuaauka, ha tembiapoukapy ipypegua, ndaikatuvéima ojehecha jey ha oñemoambue, ndaha'éima guive ñembopyahu térã ñemyatyřo aporekópe. Leiguasu añemoiva'ekue 1967-pe Agosto 25-ramo, ha ñemyatyřo oikova'ekue 1977-pe, ojepe'aitéma jepénte oikova'erã gueteri ko título-pe he'iháicha .

ARTÍCULO 2 ·

Tetã Rendotaguasu, Congreso ha Corte Suprema de Justicia Presidente ome'ëva'erã iñe'ë ojapo ha ojapoukataha ko Leiguasu he'íva, tetã atyguasu pavẽ moimbahára rovake 1992-pe junio 20-ramo.

ARTÍCULO 3 ·

República Presidente, Senador ha Diputado-kuéra oho-véta hese peteĩteĩva hembiapópe, mburuvichakuéra ojeporavóva 1993-pe ojupi peve. Hembiaporã tee ha hembiaporã katúne opaite he'íva ko Leiguasu Presidentepe ġuarã, Congreso pegua kuérape ġuarã. Upe Congreso ndaikatúí oñemohendague. Ojupi peve Senador ha Diputado-kuéra ojeporavóva 1993-pe, tembiapo léi oñemoĩ haġua oikóne ohechau-kaháicha umi artículo 154 guive 167 peve, Leiguasu 1967-pe guarépe.

ARTÍCULO 4 .

Jeporavoguasú oikótava ojehupi haḡua República Presidente, Vicepresidente, Senador ha Diputado-kuéra, Gobernador ha Junta Departamental peguakuéra oikóva'erã ojejapopaiete peteĩ árape omoiva'erãva Tribunal Electoral Paraguaipegua, Abril 15 ára ha mayo 15 arapa'ũme, 1993-pe. Ko'ã mburuvicha oguapýva'erã Agosto 15 ramo 1993-pe, ndaha'éima guive Parlamentario-kuéra, oguapýtava Julio 1 guive upe arýpe.

ARTÍCULO 5 .

Ambuekuéra mburuvicha ha opaiete tembijokuakuéra omboguatavéva'erã ohóvo hembiaipo ohupity peve ára osẽ haḡua, oheja haguéicha Leiguasu 1967-pe guare, ha oḡuahẽvo upe ára ne'irã ramo oñemoĩ hekoviariãnguéra, omba'apovéva'erã ohóvo oíke peve ipyruha. Ha'ekuéra ikatu oñemohendague, ambue tembijokuái ha Juez-kuéra rupi, oñemoiva sapy'amirãicha ha ohechauka háicha Leiguasu 1967-pe guare. Umi péicha ojehupíva hi'aréne hikuái ojeporavo peve hekoviariãnguéra, he'iháicha ko Leiguasu kóva. Upéicha avei omba'apovéva'erã ohóvo Contralor General ha Sub Contralor, oñemoĩ meve hekoviariã, ohechaukaháicha artículo 281 ko Leiguasu pegua.

ARTÍCULO 6 .

Oíko mboýve jeporavoguasú voto rupive tetã tuichakuére, 1993-pe, oíporavo haḡua República Presidente, Senador, Diputado, Gobernador ha Junta Departamental peguakuéra, ojeporúta umi organismo electoral-kuéra ko'ãḡa oíva voi'hína: Junta Electoral Central, Junta Electoral Seccional ha Tribunal Electoral-kuéra. Ko'áva oku'éta Código Electoral he'iháicha no'irima guive ko Leiguasu contra-pe.

ARTÍCULO 7 .

Tetã rembijokuái ha Juez-kuéra ñemoĩ oikotevêva jehecharaẽ Congreso térã oimeraêva Cámara-pe, térã omye nonde haġua tembiapo pyahu omoĩva ko Leiguasu, yĩrõ katu imohenda iñambue ramo Leiguasu 1967-pe guare omoĩva'ekuégui, ndaikatúi ojejapóvo ojupi mboyve mburuvichakuéra ojepravóva 1993-pe, ndaha'êi ramo umi artículo 9, kóva ko título-pegua ohechaukáva.

ARTÍCULO 8 .

Juez-kuéra oñemoneĩva hembiaporãme ohechauháicha kóva ko Leiguasu, opytãma okuive'y haġua, he'iháicha vore mokõiha artículo 252-pe «Juez-kuéra ñemongui'y rehegua», mokõi jeyha oñemoneĩ hague guive.

ARTÍCULO 9 .

Umi Juez-kuérape ohakã'i'ótava ha hembiapokuerakue ohesa'yijótava ojepravóva'era peteĩteĩha peteĩteĩ pokatukuéra ñekuave'ẽ rupi, sesenta ára ohasa mboyve ko Leiguasu kóva osẽhague. Noñemoĩri aja pukukue Consejo de la Magistratura, ipypeguakuéra oikéva'erã ipype, peteĩ mbo'ehára, cada Facultad de Derecho-pe gua Consejo Directivo kuave'ẽ rupi. Kóva ko Jurado-pe oñembohasáva'erã ahecha ha ohakã'i'o haġua denuncia oĩva guive ko'aġaite Corte Suprema de Justicia-pe. Nosẽi aja pukukue upe léi upéva, ovalénte he'íva rehegua Ley 879/ 81, «Código de Organización Judicial». Jurado de Enjuiciamiento de Magistrado oñemoĩva kóva ko artículo rupi, hi'aréne ijapykápe léi oséva upevarã he'iháicha.

ARTÍCULO 10 ·

Procurador General oñemoĩy aja, umi Tembijokuái om-ba'apovahína ko'áña upépe, hembiaporã katúne artículo 246 he'íhaichaite.

ARTÍCULO 11 ·

Osẽ mboyve léi omohendáva Departamento ñemboguata, umi Gobernador ha Junda Departamental ojeporavóva, oku'éta ko Leiguasu he'íháichante. Umi Delegado de Gobierno ko'áña oivahína ha umi oiva'ekue upéva upe apykápe, 1991 ha 1992 aja, ndaikatúi ojeporavo go-bernador-rã ni Diputado-rã jeporavo guasu oikótavape 1993 arýpe. Osẽ mboyve léi omohendáva departamen-to ñemboguata, Junta Departamental-kuéra oguerékóta mbovyvêro siete miembro ha hetavêro veintiún miembro. Tribunal Electoral Paraguaipegua he'íva'erã mboy miem-bro-pa oguerékóta umi Junta Departamental; upevarã omañáva'erã tetãygua oporoporavokuaáva retakue umi peteiteiva departamento-háre.

ARTÍCULO 12 ·

Ogakuéra oihápe ko'áña umi Delegación de Gobierno ohasa ijeheguite, Gobierno Departamental akãre ha opytáma imba'erãite ohepyme'ẽ'yre mba'eve hese.

ARTÍCULO 13 ·

Ogũahêro primero de Octubre de 1992 ha umi Departamento «Chaco» ha «Nueva Asunción» ne'írarõ gueteri oñemohenda jeporavorã, mokõive Diputado imba'éva ojeporavóta Colegio Electoral Departamento-pe. Presidente Hayes, Boquerón ha Alto Paraguaipegua rupi; ojehecháva'erã upevarã poravohára tetãygua retakue umi Departamento-pe.

ARTÍCULO 14 ·

Senador vitalicio reko ohupity República Presidente-rõ oïvape oñemoañetévo ko Leiguasu ha ndohupityí avave ha'e mboyve guarépe.

ARTÍCULO 15 ·

Oiko mboyve aja pukukue ambue Tetã Atuguasupavẽ Moĩmahára, maymáva oiva'ekuépe kóva ko Constituyente-pe, oje'eva'erã «Ciudadano Convencional».

ARTÍCULO 16 ·

Mba'ekuéra herekopy ojoguáva'ekue Convención ha umi oñeme'ẽ reiva'ekue chupe, ohasapa Poder Legislativo-pe ohepyme'ẽ'ỹre mba'eve.

ARTÍCULO 17 ·

Banco Central del Paraguái pe ojeheja ha upépe oñeñan-garekóva'erã hese, opaichagua kuartia, diario ha acta-kué-
ra osëva'ekue atyguasu ha Comisión Redactora-gui, Poder Legislativo rérape. Upépe oïta kuartia osë meve Léi he'iva oñembohasapa hañua Archivo Nacional-pe.

ARTÍCULO 18 ·

Poder Ejecutivo oguenohëukáva'erã Estado rérape ko Leiguasu 10.000 ejemplares; castellano ha guaraníme. Nahesakãi ramo guaraníme imbohasapyre, oje-hechava'erã haipy castellano-pe. Tetãrekombo'e rupi oñehesa'ỹijova'erã ko Leiguasu.

ARTÍCULO 19 ·

Hesakã hañua mamoiite pevépa oñuahẽ ko Leiguasu he'iva jeporavo jo'äre, oñemoinge avei kóva ko periodo constitucional maymáva Estado pokatúpe oguapývape ñuarã.

ARTÍCULO 20 .

Tetã Atugasupavẽ Moĩmbahára omotenondéva ha ipytyvõharakuéra, omboguapýva'erã héra Leiguasu hai-pyre tenondeguáre. Convención Acta pahaitegua oñe-moañete ha ogehahápe ko Leiguasu ipukukue javeve rehe avei, omboguapýva'erã héra Convención Nacional Constituyente Motenondehára ha ipytyvoharakuéra. Umi Convencional omboguapyséva héra avei upe acta-pe, ika-tu ojapo ha upéicha oĩ haġua peteĩ documento añõnte, opytava'erã Poder Legislativo-pe oñeñangareko haġua hese. Iñañetéma ko Leiguasu. Henohẽmbyre Tetã Ayguasupavẽ Moĩmbahára koty mba'apohágui, Junio 20 jave 1992-pe, tetã Paraguái tavaguasu, táva Paraguáype.

